JT DARNAUS VYSTYMOSI DARBOTVARKĖS IKI 2030 M.

ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE ATASKAITA

2018

TURINYS

Santrauka 3

Įvadas 5

Darnaus vystymosi tikslų nacionalinis teisinis reglamentavimas ir instituciniai įgyvendinimo mechanizmai 6

Ataskaitos rengimo procesas ir metodika 7

Ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai įgyvendinimo aspektai 7

Partnerystė ir įsitraukimas 7

1 tikslas. Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse 8

2 tikslas. Panaikinti badą, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį 10

3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę 11

4 tikslas. Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi 14

5 tikslas. Pasiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą 16

6 tikslas. Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją 18

7 tikslas. Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija 20

8 tikslas. Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą 22

9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves 24

10 tikslas. Mažinti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse 26

11 tikslas. Pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs 28

12 tikslas. Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius 31

13 tikslas. Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų 33

14 tikslas. Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi 35

15 tikslas. Saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi bei sustabdyti biologinės įvairovės praradimą 36

16 tikslas. Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais 39

17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę 41

Išvados 46

Priedas. Darnaus vystymosi rodikliai 48

SANTRAUKA

Lietuvai labai svarbu įgyvendinti Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 metų (toliau – Darbotvarkė 2030) tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Lietuvoje atlikta Darbotvarkės 2030 suderinamumo su nacionaliniais strateginiais planavimo dokumentais, įskaitant Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją, analizė. Nustatyta, kad dauguma Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių iš esmės perkelti į Lietuvos strateginius planavimo dokumentus.

Lietuva, siekdama užtikrinti ekonominio vystymosi, socialinių problemų sprendimo ir aplinkos apsaugos suderinamumą ir integravimą, sukūrė institucinę ir strateginio planavimo sistemą, besiremiančią darnaus vystymosi principais. Visos valstybės institucijos, rengdamos atitinkamos srities strateginius dokumentus, vadovaujasi aukštesnio lygmens strategijomis, visų pirma – Nacionaline darnaus vystymosi strategija ir Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“. Tai užtikrina skirtingų politikos sričių suderinamumą ir kompleksinį problemų sprendimą.

Darbotvarkės 2030 ataskaitai parengti buvo suburta ekspertų grupė, į jos veiklą įtraukti daugelio ministerijų specialistai, nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių atstovai.

Darbotvarkės 2030 ataskaitos rengimas – naudinga praktika, kuri padėjo sustiprinti valstybės institucijų bendradarbiavimą ir ryšius su nevyriausybinėmis organizacijomis. Ataskaitos rengimas paskatino suformuluoti ir išskirti Lietuvai prioritetines sritis: skurdo, socialinės atskirties ir pajamų nelygybės mažinimas, užimtumo skatinimas, visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas, inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra, kokybiškas išsilavinimas, vystomasis bendradarbiavimas.

Skurdo, socialinės atskirties, pajamų nelygybės mažinimo ir užimtumo skatinimo srityje Lietuva daro pažangą, tačiau kyla ir didelių iššūkių. Šie klausimai yra prioritetiniai ir įtvirtinti svarbiausiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose strateginiuose dokumentuose. Skurdo riziką ar socialinę atskirtį 2016 m. Lietuvoje patyrė 30 proc. gyventojų. Problemoms spręsti šalyje vykdomos reikšmingos reformos, kurios prisidės prie pensijų didinimo, įsidarbinimo galimybių skatinimo, palankesnių finansinių sąlygų šeimoms sudarymo ir valstybės remiamų pajamų didinimo.

Visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas yra neatsiejami nuo darnaus vystymosi. Visuomenės sveikata yra nacionalinis turtas ir kapitalas, kurio saugojimas ir puoselėjimas leidžia užtikrinti šalies socialinę ir ekonominę plėtrą. Sveiki ir darbingi žmonės – šalies ekonomikos augimo ir darnaus vystymosi garantas. Siekiant sveikesnės visuomenės, Lietuvoje daug dėmesio skiriama mitybai, žalingų įpročių ir sergamumo mažinimui. Didinant kokybiškų ir priimtinų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, Lietuvoje plėtojami ir diegiami integruotų sveikatos priežiūros paslaugų modeliai, analizuojamos ir vertinamos šiuolaikinius gyventojų poreikius atitinkančių, naujų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimybės, didinama paslaugų įvairovė.

Inovatyvūs sprendimai ir išmani energetika yra Lietuvos modernios ir darnios ekonomikos pagrindas. Skatindama įmones efektyviau naudoti žaliavas ir optimizuoti gamybos procesus, mažinti susidarančių atliekų kiekį ir oro taršą, Lietuva daug dėmesio skiria ekoinovacijoms ir investicijų skatinimui į naujas technologijas. Įgyvendinant Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, užtikrinama energetinė nepriklausomybė, stiprinamas šalies energetinis saugumas ir konkurencingumas. Lietuvoje pastatytas suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalas, pradėtos eksploatuoti tarpsisteminės elektros jungtys Lietuva–Švedija (NordBalt) ir Lietuva–Lenkija (LitPol Link). Šalyje iš atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) pagaminta energija sudaro beveik 26 proc. visos suvartojamos energijos; iš AEI pagaminta šiluma viršija 46 proc.

Kokybiškas išsilavinimas – dar vienas Lietuvai labai svarbus tikslas. Užtikrinant visuotinį ir lygiavertį kokybišką švietimą, didinamas ankstyvojo ugdymo prieinamumas ir kokybė, daug dėmesio skiriama bendrojo ugdymo kokybei, mokinių pasiekimams gerinti ir švietimo plėtrai. Lietuvos gyventojai yra vieni iš labiausiai išsilavinusių. 2016 m. 20–24 m. asmenų, turinčių vidurinį išsilavinimą, buvo apie 91,7 proc.;

nedaug skiriasi išsilavinusių moterų ir vyrų skaičius (2016 m. vyrai sudarė 89,3 proc., moterys – 94,2 proc.). Nuo 2011 m. Lietuva pirmauja tarp ES valstybių pagal 25–64 m. asmenų, įgijusių vidurinį arba ir aukštąjį išsilavinimą, rodiklį, ir pagal 30–34 m. amžiaus gyventojų, įgijusį aukštąjį išsilavinimą, rodiklį. Sudarant palankesnes sąlygas kokybiškam aukštajam mokslui, numatoma pertvarkyti aukštųjų mokyklų tinklą. 2018 metais numatyta įgyvendinti nemokamo aukštojo mokslo bakalauro studijas ir diegti Lietuvos piliečių studijų stipriausiose pasaulio aukštosiose mokyklose finansavimo modelį.

Nepaisant šalies viduje kylančių iššūkių, Lietuva vienu iš prioritetų išskyrė vystomąjį bendradarbiavimą. Teikiama daugiašalė ir dvišalė pagalba prisideda prie skurdo mažinimo pasaulyje ir kitų Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo. Svarbu pažymėti, kad vienas iš kertinių Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos principų – partnerystė su valstybe partnere, tarptautine valstybių donorių bendruomene, tarptautinėmis organizacijomis, tarptautinėmis finansų institucijomis, vietos ir regionų valdžios institucijomis ir pilietine visuomene, įskaitant nevyriausybines organizacijas, privačiu sektoriumi šalyje ir užsienyje.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos veiksmai padeda įgyvendinti Darbotvarkę 2030 šalyje ir prisideda prie Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo pasaulyje. Suprantame, kad esame vienų namų gyventojai, todėl negalime būti abejingi vieni kitiems ir gyventi ateities kartų sąskaita.

ĮVADAS

Darnus vystymasis – ilgalaikis visuomenės, valstybių ir pasaulio raidos kelias, kurio pagrindą sudaro trys vienodos svarbos ramsčiai: ekonominis vystymasis, socialinis vystymasis ir aplinkosauga. Daugiau kaip prieš 25 metus žengti pirmieji žingsniai siekiant pasaulyje įtvirtinti darnų vystymąsi. Tada Rio de Žaneire buvo priimta Rio deklaracija, kurioje išvardinti darnaus vystymosi principai. Vėliau priimtais tarptautiniais dokumentais – Johanesburgo įgyvendinimo planu, Rio+20 konferencijos išvadomis ir kitais, buvo įtvirtinti valstybių susitarimai siekti darnesnio pasaulio. Tačiau didėjantis žmonių skaičius, senkantys gamtos ištekliai, didėjanti aplinkos tarša, kitos aplinkosauginės, ekonominės ir socialinės problemos, kurios neapsiriboja nacionalinėmis valstybių sienomis, skatina nuolat prisiminti ir įgyvendinti darnaus vystymosi principus.

2015 m. rugsėjo mėn. Niujorke (JAV) 150 pasaulio šalių vadovų susitikime patvirtinta Darbotvarkė 2030. Dokumente, dėl kurio derybos vyko ilgiau kaip dvejus metus, numatyta septyniolika naujų darnaus vystymosi tikslų ir 169 uždaviniai, kurie pakeitė nuo 2000 m. galiojusius Tūkstantmečio vystymosi tikslus. Suformuluoti tikslai yra universalūs, papildo vienas kitą ir atspindi vienodą trijų darnaus vystymosi dimensijų svarbą. Tikslai svarbūs ir pasauliniu, ir nacionaliniu lygiu, apjungia tiek globalius, tiek nacionalinius veiksmus siekiant darnesnio pasaulio. Darbotvarkė 2030 yra daug ambicingesnė už Tūkstantmečio vystymosi tikslus, apima daugiau klausimų, ją įgyvendinti turi besivystančios ir išsivysčiusios šalys.

Priimdamos Darbotvarkę 2030, šalys įsipareigojo Jungtinių Tautų Organizacijai pristatyti savanoriškas jos įgyvendinimo ataskaitas. Lietuva pasisiūlė tokią ataskaitą parengti ir pristatyti trečiaisiais Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo metais. Jungtinių Tautų Ekonominės ir socialinės tarybos pritarimu Lietuvai suteikta galimybė ataskaitą pristatyti 2018 m. liepos mėnesį Niujorke (JAV) vyksiančiame Aukšto lygio politikos forume. Šiame susitikime Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo ataskaitas pristatys 48 valstybės, iš jų 10 yra Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybės narės.

Šioje nacionalinėje Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo ataskaitoje pateikiama informacija, kaip Lietuva prisideda prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo, apžvelgiamas ataskaitos rengimo procesas ir metodika, darnaus vystymosi tikslų nacionalinis teisinis reglamentavimas ir instituciniai įgyvendinimo mechanizmai, ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai įgyvendinimo aspektai, bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis, mokslo institucijomis. Ataskaitoje išsamiau aprašomas kiekvieno darnaus vystymosi tikslo įgyvendinimas, atkreipiant dėmesį į Lietuvos Respublikos Vyriausybės išskirtas prioritetines sritis: skurdo, socialinės atskirties ir pajamų nelygybės mažinimas, užimtumo skatinimas, visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas, inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra, kokybiškas išsilavinimas ir vystomasis bendradarbiavimas. Daugiau dėmesio skiriama penkiems darnaus vystymosi tikslams, kurie išskirti kaip teminiai 2018 metų forumo tikslai: 6 tikslas – užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją; 7 tikslas – užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija; 11 tikslas – pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs; 12 tikslas – užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius; 15 tikslas – saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi, sustabdyti biologinės įvairovės praradimą.

DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLŲ NACIONALINIS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR INSTITUCINIAI ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAI

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, vadovaudamasi 2002 m. priimtu Johanesburgo įgyvendinimo planu ir Europos Tarybos rekomendacijomis, 2003 m. patvirtino Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją (toliau – NDVS). 2009 m. NDVS atnaujinta siekiant strategiją suderinti su ES darnaus vystymosi strategija. Lietuvos darnaus vystymosi prioritetai ir principai išdėstyti atsižvelgiant į Lietuvos nacionalinius interesus ir savitumą. NDVS numatytas bendrasis darnaus vystymosi strateginis tikslas – suderinti aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, visuotinę ekonominę visuomenės gerovę, stiprias socialines garantijas ir per NDVS įgyvendinimo laikotarpį (iki 2020 metų) pagal ekonominius, socialinius ir gamtos išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius pasiekti 2003 metų ES 15 valstybių vidurkį, o pagal aplinkos taršos rodiklius neviršyti ES leistinų normatyvų, įgyvendinti tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimus. NDVS yra ilgalaikė valstybės raidos strategija, kurioje įvardinti principai ir tikslai perkeliami į sektorines strategijas ir programas.

Lietuvoje sudaryta Nacionalinė darnaus vystymosi komisija (toliau – NDVK), kuriai vadovauja Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas, nariai – ministrai, nevyriausybinių organizacijų, verslo įmonių asociacijų, mokslo institucijų atstovai. Pagrindinės NDVK funkcijos – analizuoti ir vertinti dvimetes Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo ataskaitas, teikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl NDVS atnaujinimo ir darnaus vystymosi prioritetų atsižvelgiant į aplinkos apsaugos, socialinius, ekonominius ir kultūrinius valstybės rodiklius.

Vyriausybės nutarimu, kuriuo patvirtinta NDVS, Aplinkos ministerijai pavesta koordinuoti NDVS įgyvendinimą. Siekdama užtikrinti tinkamą NDVS įgyvendinimą Aplinkos ministerija sudarė ekspertų grupę, kuri padeda Aplinkos ministerijai kartu su kitomis valstybės institucijomis rengti NDVS įgyvendinimo ataskaitas, kurios pristatomos NDVK.

2016–2017 m. Lietuvoje atlikta Darbotvarkės 2030 suderinamumo su nacionaliniais strateginiais planavimo dokumentais, įskaitant NDVS, analizė. Nustatyta, kad dauguma Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių perkelti į Lietuvos strateginius planavimo dokumentus ir Vyriausybės ketverių metų veiklos programą. Iki NDVS galiojimo pabaigos 2020 m. Darbotvarkė 2030 bus įgyvendinama, vykdant galiojančius strateginio planavimo dokumentus ir atliekant juose numatytų rodiklių stebėseną.

Darbotvarkėje 2030 numatyti darnaus vystymosi tikslai turi būti įgyvendinti iki 2030 m., NDVS numatyti tikslai – iki 2020 m. Atsižvelgus į tai, planuojama atnaujinti Valstybės pažangos strategiją Lietuva 2030, kurioje būtų nustatyti Lietuvos vystymosi tikslai iki 2030 m. ir vizija iki 2050 m., į šį dokumentą integruojant Darbotvarkės 2030 tikslus. Tai pagrindinė „skėtinė" Lietuvos vystymosi strategija, apimanti visus šalies raidos aspektus. Labai svarbu, kad šiame dokumente būtų nustatyta ilgalaikė valstybės darnaus vystymosi politika, tinkamai įtraukti Darbotvarkės 2030 tikslai.

2017 m. pabaigoje pradėtas rengti naujojo laikotarpio Lietuvos teritorijos bendrasis planas, į jį įtraukiant Darbotvarkės 2030 tikslus. Šis planas turėtų tapti svarbiausiu Lietuvos teritorijos plėtros ir erdvinės raiškos strateginiu dokumentu.

Lietuvai svarbu, kad Darbotvarkė 2030 būtų tinkamai įgyvendinama šalyje, todėl teisiniam jos reglamentavimui ir instituciniam įgyvendinimo mechanizmui skiriamas daug dėmesio, į šį procesą įtrauktos visos šalies valstybės institucijos, jų darbą koordinuoja Aplinkos ministerija kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija.

ATASKAITOS RENGIMO PROCESAS IR METODIKA

Gavus Jungtinių Tautų Ekonomikos ir socialinės tarybos pritarimą, kad 2018 m. Lietuva galės pristatyti Darbotvarkės 2030 m. įgyvendinimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybėje aptartas ataskaitos rengimo procesas ir metodika. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino ataskaitos prioritetus, paskyrė Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją ir Aplinkos ministeriją ataskaitos rengimą koordinuojančiomis institucijomis ir įgaliojo visas ministerijas pagal savo kompetenciją pateikti ataskaitos rengimui reikalingą informaciją, į procesą įtraukti kuo daugiau suinteresuotų grupių.

Siekdama įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimus dėl ataskaitos rengimo, Aplinkos ministerija subūrė ekspertų grupę, į kurios veiklą buvo įtraukti daugelio ministerijų specialistai, nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių atstovai. Darbo grupėje sutarta dėl ataskaitos struktūros, jos apimties, suderintas rengimo grafikas, paskirti atsakingi rengėjai. Visos atsakingos valstybinės institucijos įsipareigojo rengiant ataskaitą glaudžiai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis.

EKONOMINIAI, SOCIALINIAI IR APLINKOSAUGINIAI ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI

Darnus vystymasis – puiki galimybė žmonijai siekti pažangos trijose svarbiose srityse, darančiose labai didelę įtaką mūsų gyvenimams. Tai būdas įgyvendinti ekonominį klestėjimą, socialinį teisingumą ir turėti sveiką aplinką. Lietuva, siekdama užtikrinti šių sričių suderinamumą ir integravimą, sukūrė darnaus vystymosi principais pagrįstą institucinę bazę ir strateginio planavimo sistemą. Visos valstybės institucijos, rengdamos atitinkamos srities strateginius dokumentus, vadovaujasi aukštesnio lygmens strategijomis, visų pirma Nacionaline darnaus vystymosi strategija ir Valstybės pažangos strategija 2030. Tai užtikrina skirtingų politikos sričių suderinamumą ir kompleksinį problemų sprendimą.

PARTNERYSTĖ IR ĮSITRAUKIMAS

Siekiant Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo, būtinas platus visuomenės įsitraukimas. Lietuvai svarbu stiprinti valstybės institucijų, nevyriausybinių organizacijų, verslo asociacijų, akademinės bendruomenės ir kitų suinteresuotųjų grupių bendradarbiavimą siekiant darnaus vystymosi tikslų. Rengiant šią ataskaitą sukurtas platus bendradarbiavimo tinklas. Iš įvairių ministerijų, Statistikos departamento suburta kompetentinga ekspertų grupė į savo veiklą įtraukė nevyriausybines organizacijas ir jas vienijančias asociacijas. Už atitinkamą darnaus vystymosi tikslą atsakinga ministerija konsultavosi su tame sektoriuje veikiančiomis verslo asociacijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis. Ataskaitos projektas pristatytas Trišalėje taryboje, kur galimybę pateikti pastabas ir pasiūlymus turėjo darbdavius ir darbuotojus vienijančios organizacijos. Į procesą taip pat buvo įtraukti jauni specialistai, dalyvaujantys profesinio tobulinimo ir gerosios užsienio praktikos pritaikymo programoje „Kurk Lietuvai“, kuri suteikia galimybę jauniesiems profesionalams savo žiniomis ir idėjomis prisidėti prie modernios Lietuvos ateities kūrimo.

1 tikslas

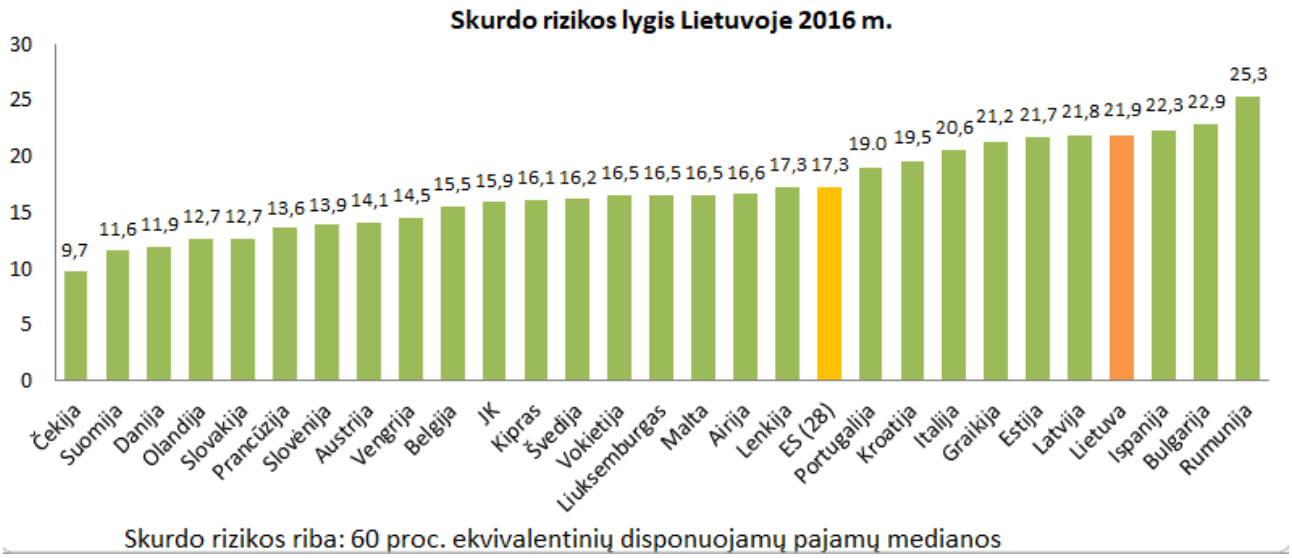
PANAIKINTI VISŲ FORMŲ SKURDĄ VISOSE ŠALYSE

Skurdas ir socialinė atskirtis, didėjanti pajamų nelygybė, gyventojų senėjimas – didžiuliai iššūkiai Lietuvos socialinei politikai.

Atsižvelgiant į kylančius iššūkius, skurdo mažinimo politika Lietuvoje – vienas pagrindinių prioritetų, įtvirtintų svarbiausiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose strateginiuose dokumentuose. Siekiant skurdo mažinimo iki 2020 m., Lietuvoje numatyta aktyvių ir užimtumą skatinančių paramos formų plėtra; reguliacinių ir kitų priemonių taikymas pajamų nelygybei mažinti; lanksčių ir saugių darbo santykių sukūrimas ir gyventojų pajamų didinimas; lygių galimybių naudotis socialinėmis, sveikatos, švietimo, kultūros ir teisinėmis paslaugomis užtikrinimas; socialinio verslo plėtra.

Lietuvoje žemiau tarptautinės skurdo ribos gyvenančių asmenų dalis sudaro apie 1 proc., skurdo riziką (kai skurdo rizikos riba – 60 proc. ekvivalentinių disponuojamų pajamų medianos) patiria apie penktadalis gyventojų (1 pav.). Skurdo riziką ar socialinę atskirtį 2016 m. patyrė 30,1 proc. gyventojų, o tai yra 6,6 proc. punktais daugiau už ES vidurkį.

1 pav.

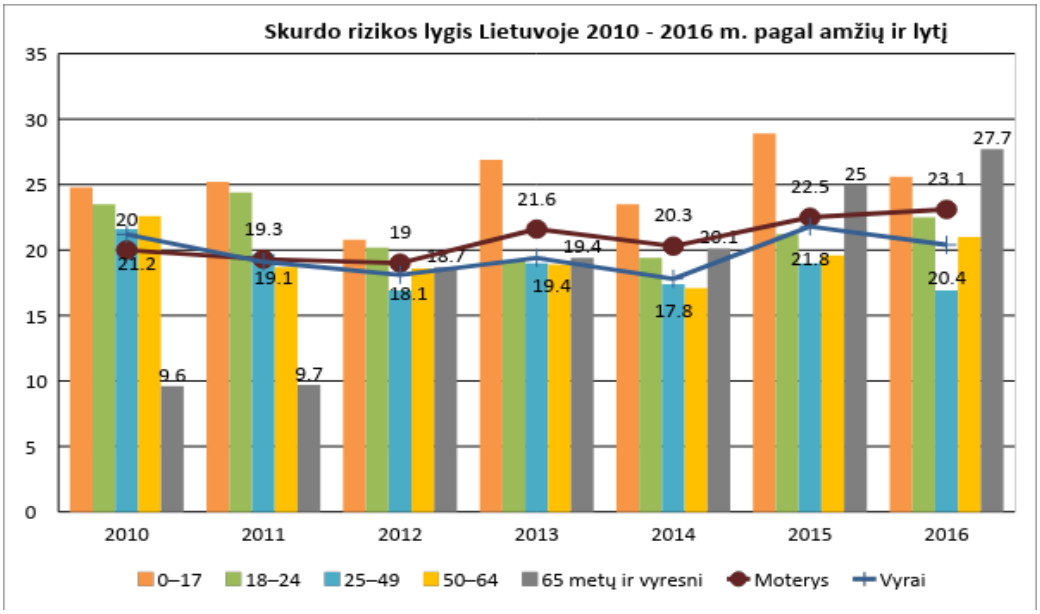
Lietuvoje skurdas dažniau gresia vienišiems asmenims, vieno suaugusio asmens namų ūkiams su vienu ir daugiau vaikų, neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus asmenims.

Vaikų skurdo rizikos lygis 2016 m. sumažėjo daugiau nei 3 procentais. Nepaisant to, vaikų skurdo rizikos lygis Lietuvoje vis dar išlieka pakankamai aukštas (2 pav.).

Neraminantis reiškinys yra didėjantis neįgaliųjų (asmenų, kurių veikla dėl sveikatos sutrikimų buvo apribota 6 mėn. ir ilgiau) bei 65 m. ir vyresnių asmenų skurdo rizikos lygis, kuris 2016 m. siekė atitinkamai 30,6 ir 27,7 proc.

Tokios skurdo rizikos tendencijos gali būti paaiškintos kai kurių ekonomikos sektorių atsigavimu ir juose sparčiau didėjančiu pajamų dydžiu, ilgą laiką nedidintomis ir perkamąją galią prarandančiomis socialinėmis išmokomis bei nedidelėmis, lyginant su kitomis šalimis, išlaidomis, skirtomis socialinei apsaugai. Lyginant su 2010 m., valdžios sektoriaus išlaidų būtiniausioms socialinės apsaugos paslaugoms dalis sumažėjo nuo 33,4 proc. iki 31,7 proc., socialinei apsaugai skirta išlaidų dalis 2014 m. siekė 14,8 proc. nuo šalies BVP, o 2015 m. – 15,6 proc., t. y. beveik per pusę mažiau nei ES vidurkis (2014 m. – 28,7).

2 pav.

Todėl šalyje vykdomos reikšmingos reformos, padedančios mažinti skurdą ir socialinę atskirtį.

Siekiant užtikrinti nuoseklų pensijų didėjimą pagal ekonominius šalies rodiklius, formuojant 2018 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą įvertinti darbo užmokesčio augimo tempai ir pagal juos nuo 2018 m. sausio 1 d. indeksuojamos pensijos. Prognozuojama, kad socialinio draudimo pensijos didės maždaug 7 proc. Ateityje, kai bus sukauptas socialinio draudimo fondo biudžeto rezervas (teisės aktai jam pradėti kaupti priimti 2016 metais), turės būti sprendžiamas klausimas dėl didesnio pensijų kėlimo, nes pensijų lygis Lietuvoje nėra aukštas. Vidutinės senatvės pensijos santykis su vidutiniu šalies darbo užmokesčiu sudaro apie 40 proc. neto. Tačiau, siekdama gerinti pagyvenusių ir neįgalių asmenų padėtį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė siekia išlaikyti ir pensijų sistemos tvarumą, nes netvari pensijų sistema nekelia pasitikėjimo.

Neatsiejamas skurdo mažinimo įrankis – kokybiškas užimtumas. Siekiama užtikrinti tvarią laisvų darbo išteklių integraciją į darbo rinką, kad kuo daugiau žmonių dirbtų ir uždirbtų teisingą darbo užmokestį, už kurį būtų galima oriai gyventi. Ypatingas dėmesys skiriamas vyresnio amžiaus asmenų ir jaunimo galimybėms dalyvauti darbo rinkoje.

2017 m. pakeistas ir papildytas Užimtumo įstatymas, kurio nuostatos padės asmenims lengviau įgyti norimas kvalifikacijas, padidinti įsidarbinimo galimybes ir skatins įsitraukti į mokymosi visą gyvenimą procesus. Siekiant, kad jų žinios, įgūdžiai ir gebėjimai taptų oficialiai pripažįstami, pasiūlyta nauja priemonė – neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas. Taip pat stiprinama darbo biržos, kuri Lietuvoje įgyvendina dvišalį ir trišalį socialinių ir darbo rinkos partnerių bendradarbiavimą užimtumui skatinti, rengia, įgyvendina nedarbo prevencijos ir darbuotojų atleidimo iš darbo pasekmių švelninimo priemones ir vykdo darbo rinkos stebėseną, pagalba teikiant darbo rinkos paslaugas asmenims, kurie už pažeidimus prarado bedarbio statusą. Praplečiamos paramos judumui galimybės – kompensuojamos kelionės išlaidos darbdaviui, įdarbinusiam darbo biržos siunčiamą bedarbį ir patiriančiam bedarbio vežimo į darbo vietą išlaidas, taip suteikiant daugiau galimybių įsidarbinti atokesnių regionų gyventojams.

2017 m. įtvirtintas naujas socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklis – minimalių vartojimo poreikių dydis (MVPD). Jis susietas su galiojančiais socialinės paramos išmokų atskaitos rodikliais, nuo kurių priklauso socialinės paramos išmokų dydžiai arba teisė jas gauti, t. y., su bazine socialine išmoka, šalpos pensijų baze, tikslinių kompensacijų baze, valstybės remiamomis pajamomis. MVPD bus apskaičiuojamas kiekvienais metais ir, priklausomai nuo didėjančios metinės infliacijos, maisto ir ne maisto prekių bei paslaugų kainų, didės minėti socialinės paramos dydžiai.

Ypatingos svarbos žingsnis – pradėta ir įgaunanti pagreitį institucinės globos pertvarka, kuria atsisakoma ilgametės sovietinės sistemos ir kuriama nauja sistema. Institucinės globos pertvarka padės sukurti kompleksiškai teikiamų paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam proto ar psichikos negalią turinčiam žmogui ar jo artimiesiems gauti individualias paslaugas pagal poreikius bendruomenėje, kiekvienam be tėvų globos likusiam vaikui – augti šeimoje arba šeimai kuo artimesnėje aplinkoje.

Kadangi dažniau skursta šeimos su vaikais, Lietuvoje kuriamos palankesnės finansinės sąlygos vaikus auginančioms šeimoms. Įvesta vienodo dydžio išmoka visiems vaikams, nevertinant šeimos turto ar pajamų, teikiama finansinė parama įvaikinus vaiką. Be to, papildoma išmoka vaikui skiriama ir mokama šeimoms, auginančioms ir (ar) globojančioms vieną ar du vaikus, jeigu šeimos pajamos vienam asmeniui per mėnesį yra mažesnės negu 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio, ir šeimoms, kurios augina ir (ar) globoja tris ar daugiau vaikų, nevertinant šeimos gaunamų pajamų.

Daug dėmesio skiriama, kad paslaugos būtų kokybiškos ir teikiamos laiku. Nuo 2017 m. padidintas finansavimas socialiniam darbui su socialinės rizikos šeimomis ir socialinės rizikos šeimų, tenkančių vienam socialiniam darbuotojui, skaičius sumažintas nuo 17 iki 10.

Plėtojamas socialinis darbas su globojamo vaiko tėvais sudarant sąlygas vaikui grįžti į šeimą, didinant socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, skaičių seniūnijose. Visose savivaldybėse plečiamos integralios pagalbos (socialinės globos ir slaugos) namuose paslaugos. Plečiamas ir kompleksinių paslaugų teikimas krizinėje situacijoje atsidūrusiems vaikus auginantiems tėvams, ugdant tėvų socialinius ir pozityvios tėvystės įgūdžius, teikiant prioritetą ankstyvųjų šeimos krizių prevencijai.

Rengiama tvarka, kuria vadovaujantis bus gerinama gyvenamoji aplinka šeimų, auginančių sunkią negalią turinčius vaikus. Planuojama finansuoti gyvenamojo būsto vidaus pritaikymo darbus (pvz., pritaikyti sanitarinius mazgus, platinti duris), lauko ir gyvenamosios aplinkos pritaikymo bei gerinimo darbus, įrenginių įsigijimą.

Teikiamos paslaugos dar neaprėpia visų socialinių gupių, o NVO potencialas, teikiant socialines ir integracines paslaugas, galėtų būti labiau išnaudojamas atskiruose regionuose, todėl socialinių paslaugų plėtra išlieka vienu svarbiausių darbų.

Lietuvos vizija ir pagrindinis tikslas – siekti, kad kiekvienas Lietuvos žmogus galėtų gyventi orų ir aprūpintą gyvenimą, galėtų dirbti ir užsidirbti, suderinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, kurti ir dalytis, realizuoti save, turėtų visas socialines garantijas, susiklosčius sudėtingoms gyvenimo aplinkybėms – gautų būtiną pagalbą.

2 tikslas

PANAIKINTI BADĄ, UŽTIKRINTI APSIRŪPINIMĄ MAISTU IR GERESNĘ MITYBĄ, SKATINTI DARNŲ ŽEMĖS ŪKĮ

Siekti šio tikslo padeda ES bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimas. Tiesioginėms išmokoms 2014–2020 m. šalyje skirta daugiau kaip 3 mlrd. Eur; Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos biudžetą sudaro beveik 2 mlrd. Eur. Tiesioginės išmokos skiriamos žemės ūkio veiklos subjektams už deklaruotą žemės ūkio naudmenų plotą, pasėlius ir gyvulius siekiant palaikyti pajamas, tausoti aplinką, užtikrinti ilgalaikį ekonominį ūkių gyvybingumą, mažiau priklausantį nuo žemės ūkio produkcijos kainų svyravimų. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą, kurios įgyvendinimas prasidėjo 2015 m., sudaro įvairios priemonės, skirtos žemės ūkio konkurencingumui skatinti, aplinkai saugoti ir biologinei įvairovei palaikyti, gyvenimo kokybei kaimo vietovėse gerinti. Apie 3 tūkst. ūkio subjektų gauna paramą už ekologinį ūkininkavimą, vaisių, uogų ir daržovių auginimą pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą (remiamas plotas daugiau kaip 200 tūkst. ha). Orientuojantis į aplinkos apsaugą ir tvarią plėtrą, paremti 70 tūkst. ūkio subjektų ir jų veikla, susijusi su aplinkai nekenksmingų ūkininkavimo sistemų skatinimu vietovėse, kuriose yra gamtinių kliūčių.

2016 m. žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriui teko 3,3 proc. Lietuvos ūkyje sukurtos bendrosios pridėtinės vertės ir daugiau kaip 19,4 proc. viso šalies eksporto. Iš Lietuvos eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 4,4 mlrd. Eur, importuota – už 3,4 mlrd. Eur. Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas nuo 2004 m. teigiamas, 2016 m., palyginti su 2015 m. jis padidėjo nuo 87 mln. Eur iki 977 mln. Eur.

Iš visų žemės ūkio produktų Lietuva geriausiai apsirūpinusi grūdais, pienu ir jo produktais, kiaušiniais, taip pat mėsa ir bulvėmis. Paprastai šių produktų išauginimas ir gamyba viršija vidaus reikmėms suvartojamą kiekį. Priešingos tendencijos vyrauja daržovių, vaisių ir uogų rinkoje, nes dėl sezoniškumo ir klimato skirtumų jų neužtenka vidaus poreikiams patenkinti.

Vienas iš žemės ir maisto ūkio sektoriaus plėtros iššūkių tebėra darbo našumo didinimas, inovacijų diegimas, tai diktuoja didelė konkurencija tarptautinėse rinkose.

Siekiant, kad gyventojų mityba taptų labiau subalansuota ir palankesnė sveikatai, Lietuvoje patvirtinti ir įgyvendinami strateginio planavimo ir kiti norminiai dokumentai, kurie padės gerinti su maistu, mityba ir sveikata susijusią situaciją.

Paminėti valstybės veiksmai įgyvendinant žemės ūkio politiką sudaro sąlygas ekonominiam ūkių ir maisto pramonės gyvybingumui, veiklos tęstinumui užtikrinti, aplinkos tausojimo skatinimui, kitų viešųjų poreikių tenkinimui. Lietuva iš esmės apsirūpina žemės ūkio ir maisto produktais, o tai sudaro valstybės gyvavimo garantą.

3 tikslas

UŽTIKRINTI SVEIKĄ GYVENSENĄ IR SKATINTI VISŲ AMŽIAUS GRUPIŲ GEROVĘ

Sveikata yra žmogaus vertybė ir gyvenimo pagrindas, kuris turi būti pakankamai tvirtas, kad sėkmingai spręstume kasdienio gyvenimo klausimus, įveiktume socialinius ir ekonominius iššūkius. Visuomenės sveikata yra nacionalinis turtas ir kapitalas, kurio saugojimas ir puoselėjimas yra svarbiausias valstybės tikslas, užtikrinantis šalies socialinę ir ekonominę plėtrą. Sveiki ir darbingi žmonės – šalies ekonomikos augimo ir darnaus vystymosi garantas.

Moksliniais tyrimais įrodyta ir tarptautiniuose strateginiuose dokumentuose konstatuojama, kad nesveika gyvensena, t. y., nesubalansuota mityba, mažas fizinis aktyvumas, nutukimas, nuolatinė nervinė įtampa, rūkymas, piktnaudžiavimas alkoholiniais gėrimais ir kt. yra pagrindiniai lėtinių neinfekcinių ligų (toliau – LNL), pvz., kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, cukrinis diabetas, sudarančių didžiausią Lietuvos gyventojų mirtingumo dalį, rizikos veiksniai. Didelę įtaką žmogaus vystymuisi ir rizikos veiksnių pasireiškimui turi mityba vaikystėje, ypač pirmieji gyvenimo metai. Norint padėti tvirtus sveikatos pagrindus, kūdikiai nors 6 mėn. turi būti žindomi motinos pienu. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) ir Jungtinių tautų vaikų fondo (UNICEF) naujagimiui palankios ligoninės iniciatyva yra vienas iš efektyvių būdų gerinti motinos ir vaiko sveikatą, skatinti žindyti. Lietuva Naujagimiams palankios ligoninės iniciatyvą pradėjo įgyvendinti 1993 m. Šios iniciatyvos tikslas – telkti pastangas, kad visose ligoninėse būtų taikoma praktika, kuri saugotų, skatintų ir palaikytų kūdikių žindymą. Siekiant, kad Lietuvos gyventojų mityba taptų labiau subalansuota ir palankesnė sveikatai, Lietuvoje įgyvendinamos strateginio planavimo ir kituose norminiuose dokumentuose numatytos priemonės, padedančios gerinti su maistu, mityba ir sveikata susijusią situaciją. Pvz., nuo 2011 m. visose vaikų ugdymo ir globos įstaigose įdiegta ir nuolat tobulinama sveikos mitybos organizavimo tvarka, kuri paskatino atsisakyti sveikatai nepalankių maisto produktų ir gėrimų. Šalyje (pirmą kartą pasaulinėje praktikoje) uždrausta vaikams pardavinėti energinius gėrimus, juos reklamuoti vaikų įstaigose, renginiuose ir leidiniuose. Patvirtintas ir su Europos Komisija suderintas sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl griežtos sveikatai kenksmingų transriebalų normos visuose maisto produktuose nustatymo, transriebalų turinčius produktus uždrausta tiekti vaikų įstaigoms. Lietuva yra 5-oji tokią normą įsivedusi ES šalis. Įdiegta sveikatai palankaus maisto ženklinimo tarptautiniu

„Rakto skylutės“ simboliu sistema; rinkoje jau yra apie 200 palankių sveikatai pramonės gaminamų maisto produktų. Šie produktai, taip pat ekologiški bei pagaminti pagal nacionalinę kokybės sistemą produktai laikomi prioritetiniais organizuojant viešuosius maisto produktų ir žaliavų pirkimus vaikų ugdymo įstaigoms. Visuomenės sveikatos biurai kasmet visuomenei organizuoja kelis tūkstančius sveikos mitybos propagavimo renginių, dalis jų vyksta vaikų kolektyvuose.

Nuo 2014 m. Lietuvoje dėl įsteigtų specializuotų gydymo centrų (pvz., miokardo infarkto ir insulto integruotų sveikatos priežiūros paslaugų) veiklos sumažėjo mirštamumas ligoninėse. Vykdoma Nacionalinė vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 m. programa ir keturios onkologinių ligų prevencijos programos: gimdos kaklelio vėžio, krūties vėžio, storosios žarnos vėžio ir priešinės liaukos vėžio.

Psichikos sveikatos stiprinimas, psichikos sutrikimų prevencija yra gyvybiškai svarbūs veiksniai asmeniui, šeimai, bendruomenei ir visuomenei. Vienas iš svarbiausių rodiklių, atspindintis visuomenės psichikos sveikatos būklę, yra savižudybių skaičius. Siekiant koordinuoti savižudybių prevenciją ir stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, Valstybiniame psichikos sveikatos centre 2015 m. įsteigtas Savižudybių prevencijos biuras. Įsteigus psichikos sveikatos centrų tinklą, psichiatrijos dienos stacionarus ir krizių intervencijos centrus, pagerėjo asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas. Plėtojamos vaikų ir paauglių psichiatrijos paslaugos. 2018 m. įgyvendinamos alkoholio vartojimo prevencijos priemonės: alkoholio reklamos draudimas, sutrumpintas prekybos alkoholiu laikas, padidintas amžius įsigyti, turėti ir vartoti alkoholį iki 20 m., ribojamos pardavimo vietos, priimamos ir taikomos kitos alkoholio pasiūlą ir paklausą ribojančios reguliacinės priemonės. Legalaus alkoholio suvartojimas vienam gyventojui per metus tolygiai mažėjo nuo 2012 m. iki 2016 m. (reikšmė pakito nuo 12,6 iki 11,3 litrų vienam gyventojui per metus). Lietuvoje įsteigtas Valstybinis visuomenės sveikatos stiprinimo fondas, kurio vienas iš prioritetų – alkoholio vartojimo ir savižudybių prevencija, pradėtos taikyti ankstyvosios intervencijos, ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos nustatymo ir psichoterapijos paslaugos.

Pagrindiniai darbai siekiant stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą, formuojant sveiką gyvenseną ir jos kultūrą:

- skleisti mokslo įrodymais pagrįstą informaciją apie sveiką mitybą ir sveiką gyvenseną, vykdant įvairių gyventojų grupių, ypač vaikų, nėščiųjų, žindyvių, LNL rizikos grupėms priklausančių asmenų, mokymus ir skelbiant socialinę reklamą;
- didinti sveikatai palankių maisto produktų (turinčių mažai sočiųjų riebalų, riebalų rūgščių transizomerų, cukraus, druskos ir didesnį skaidulinių medžiagų kiekį) dalį rinkoje, gerinti jų prieinamumą ir atpažįstamumą, atitinkamai keisti kitų maisto produktų sudėtį ir taikyti ekonomines sveikesnio pasirinkimo skatinimo priemones;
- skatinti žindyti kūdikius iki 6 mėn., mažinti vaikams skirtos sveikatai nepalankių maisto produktų rinkodaros poveikį;
- informuoti visas gyventojų grupes apie fizinio aktyvumo naudą sveikatai, teikti mokslo įrodymais pagrįstas žinias ir didinti gyventojų supratimą apie sveikatą stiprinantį fizinį aktyvumą;
- įgyvendinti kompleksišką nacionalinę savižudybių prevenciją, aktyviau informuojant įvairių sektorių, žinybų, organizacijų, visuomenės, politikų ir žiniasklaidos atstovus apie šią problemą ir veiksmingų veiklų galimybes, atkreipti dėmesį į padidėjusios savižudybės rizikos grupes;
- skatinti pozityvios informacijos sklaidą visuomenei, teikti daugiau informacijos gyventojams apie psichikos sveikatos stiprinimo ir psichikos ligų prevencijos galimybes, skatinti visuomenę įsitraukti;
- plėtoti ugdymo įstaigose psichikos sveikatą stiprinančią, prevencinę veiklą, ypatingą dėmesį skiriant gyvenimo įgūdžių formavimui, konstruktyvaus elgesio elementų konfliktinių situacijų metu mokymui, patyčių ir smurto problemų sprendimui, sveikos gyvensenos bei socialinio emocinio ugdymo įgyvendinimui.

Visuomenės sveikatos priežiūros sistemos tvarumas šiuolaikinėje visuomenėje – labai svarbus visuomenės sveikatos priežiūros politikos tikslas. Jis remiasi holistiniu sveikatos požiūriu, ieško naujų, kokybiškų, prieinamų ir pagrįstų paslaugų teikimo ir bendradarbiavimo formų, atitinkančių visuomenės poreikius, padeda pasirengti galimoms grėsmėms visuomenės sveikatai, jas suvaldyti ir racionaliai naudoja išteklius. Lietuvos visuomenė sparčiai sensta, kas penktas šalies gyventojas – vyresnis kaip 60 m. amžiaus. Didėja

sveikatos netolygumai tarp miesto ir kaimo gyventojų. Senstant populiacijai dėl didėjančio sergamumo lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis didėja sveikatos priežiūros poreikis ir išlaidos sveikatos priežiūros sektoriui, reikia naujų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų. Siekiant padidinti pirminės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, padidintas šeimos gydytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų (2016 m. 7,4 šeimos gydytojo 10 tūkst. gyventojų).

Dešimt metų mažėja sergamumas lytiškai plintančiomis ligomis, tačiau sergamumas sifiliu 2011 m. buvo 1,6 karto aukštesnis nei ES šalių vidurkis. Per penkerius (2010–2014) metus trečdaliu išaugo sergamumas chlamidioze, kuri negydoma gali tapti nevaisingumo priežastimi. Dauguma asmenų, susirgusių lytiškai plintančiomis ligomis, yra jauni, 20–34 metų amžiaus asmenys. Lytiškai plintančių infekcijų plitimas susijęs su rizikinga seksualine elgsena. Kasmet daugėja asmenų, užsikrėtusių ŽIV per lytinius santykius, mažėja užsikrėtusių per švirkščiamųjų narkotikų vartojimą, vis daugiau užsikrečia moterų. ŽIV išaiškinamumas nuolat gerėja, pastaraisiais metais atliktų tyrimų dėl ŽIV skaičius išaugo 20 proc., tačiau, siekiant įgyvendinti tarptautinių organizacijų rekomendacijas, plečiamas ŽIV tyrimų prieinamumas visuose sveikatos priežiūros lygmenyse. Užtikrintas naujausių ŽIV ligos gydymo rekomendacijų taikymas šalyje. ŽIV ligos gydymas tampa ŽIV prevencija. Pagrindinis iššūkis – išaugęs ŽIV infekcijos plitimas laisvės atėmimo vietose ir nepakankama (29,8 proc.) asmenų, kuriems nustatyta ŽIV infekcija, antiretrovirusinio gydymo aprėptis. 2018 m. pradedamas visų ŽIV užsikrėtusių asmenų gydymas iš karto diagnozavus ŽIV infekciją (iki tol gydymo pradžia priklausė nuo tyrimų duomenų).

Lietuvoje palyginti didelis sergamumas tuberkulioze. Pagrindinė priežastis – pacientai pavėluotai kreipiasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, todėl steigiami tiesiogiai stebimo gydymo kabinetai. Patvirtinti tuberkuliozės profilaktikos, diagnostikos ir gydymo paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimo ir tiesiogiai stebimo trumpo gydymo kurso paslaugų teikimo aprašai. Vaistai tuberkuliozei gydyti perkami centralizuotai, apmokami Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis ir pacientams skiriami nemokamai. Šalyje mažėja sergamumas ūminiu virusiniu hepatitu B.

Lietuvos gyventojų sergamumas užkrečiamosiomis ligomis kasmet sudaro nuo 10 proc. iki 20 proc. visų šalyje užregistruotų susirgimų. PSO duomenimis, skiepijimai – sėkmingiausia ir ekonomiškai naudingiausia visuomenės sveikatos intervencija kovojant su užkrečiamosiomis ligomis. Siekiant valdyti infekcines ligas, 2018 m. vaikai papildomai skiepijami rotaviruso vakcina ir B tipo meningokokine vakcina.

Pastaraisiais metais PSO priėmė kelis strateginius dokumentus, kuriuose akcentavo antimikrobinio atsparumo problemą kaip vieną pagrindinių grėsmių visuomenės sveikatai. Bendras antimikrobinių preparatų suvartojimas Lietuvoje yra artimas Europos vidurkiui, tačiau situacija ambulatorinėje ir stacionarinėje grandyse labai skiriasi (stacionarinėje grandyje – vienas didžiausių ES). Lietuva išsiskiria dideliais antibiotikų suvartojimo netolygumais regionuose ir skirtingose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, didesniu plataus spektro antibiotikų suvartojimu, gan aukštais savigydos rodikliais, žemu visuomenės žinių apie antimikrobinį atsparumą ir antibiotikus lygiu.

Lietuvos privalomojo sveikatos draudimo sistema užtikrina visuotinę sveikatos priežiūros aprėptį. Sveikatos draudimo įstatyme numatyta, kad visi nuolatiniai Lietuvos gyventojai, laikinai Lietuvoje gyvenantys ir dirbantys užsieniečiai, nepilnamečiai jų šeimos nariai privalo dalyvauti šioje sistemoje ir mokėti sveikatos draudimo įmokas; įvykus draudiminiam įvykiui, turi teisę gauti asmens sveikatos priežiūros paslaugas, už kurias mokama Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis. Įstatymu apibrėžtos socialiai jautrios gyventojų grupės (vaikai, bedarbiai, pensininkai ir t. t.) privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamos valstybės lėšomis.

Pagrindiniai darbai siekiant didinti kokybiškų ir priimtinų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą yra:

- plėtoti ir diegti integruotų sveikatos priežiūros paslaugų modelius, apimančius asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimą;
- analizuoti ir vertinti šiuolaikinius gyventojų poreikius atitinkančių naujų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimybes, didinti paslaugų įvairovę, skatinti vaistininkų, socialinių darbuotojų ir kitų dalyvių bendradarbiavimą lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos srityje.

4 tikslas

UŽTIKRINTI VISA APIMANTĮ IR LYGIAVERTĮ KOKYBIŠKĄ ŠVIETIMĄ IR SKATINTI VISĄ GYVENIMĄ TRUNKANTĮ MOKYMĄSI

Siekiant užtikrinti visaapimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą, Lietuvoje didinamas ankstyvojo ugdymo prieinamumas ir kokybė, daug dėmesio skiriama bendrojo ugdymo kokybei užtikrinti, mokinių pasiekimams gerinti ir įtraukiojo švietimo plėtrai.

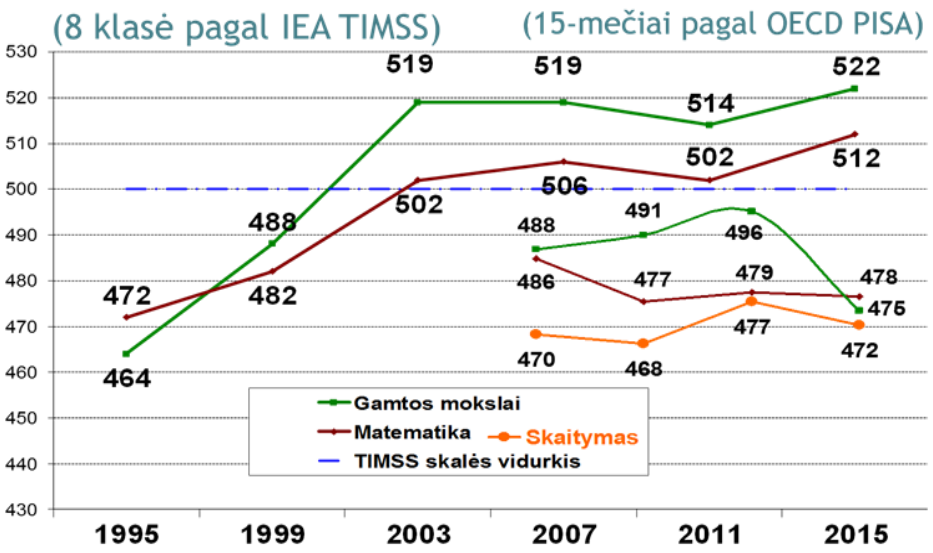
Nors šalyje gerėja ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumas, tačiau išlieka gana dideli skirtumai tarp miesto ir kaimo vietovių: 2016 m. 91,4 proc. (kaime – 48,4 proc.) 4–6 metų vaikų lankė švietimo įstaigas (2012 m. – 86,5 proc., kaime – 38,3 proc.). Tam įtakos turėjo naujų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių steigimas, nuo 2016 m. rugsėjo įteisintas privalomas priešmokyklinis ugdymas visiems 6 m. amžiaus vaikams.

Siekiant dar didesnio vaikų dalyvavimo ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, 2017 m. priimtose Švietimo įstatymo pataisose įtvirtinta galimybė nuo 2018 m. pagal priešmokyklinio ugdymo programą mokytis nuo 5 m., pagal pradinio – nuo 6 m. Taip pat numatyta didinti kokybiško ugdymo prieinamumą, sukurti ir taikyti kokybės vertinimo sistemą, ypač kaimo vietovėse, modernizuoti ugdymo įstaigas, jas aprūpinti tikslinėmis transporto priemonėmis (2016 m. geltonaisiais autobusais vežamų priešmokyklinio ugdymo mokinių dalis išaugo nuo 47 proc. iki 53 proc.).

2016–2017 m. paskelbti trijų tarptautinių mokinių pasiekimų ir suaugusiųjų gebėjimų tyrimų, kuriuose dalyvavo Lietuva, rezultatai. *PISA* rezultatai rodo, kad Lietuvos penkiolikmečių rezultatai yra žemesni už ES vidurkį. Kaip rodo Finansinio raštingumo tyrimas, Lietuvos mokinių pasiekimai buvo itin žemi – 11–12 vieta iš 15 dalyvavusių šalių.

Tyrimai atskleidė didelį mokinių pasiekimų skirtumą skirtinguose šalies regionuose, kaimo ir miesto vietovėse, įvairių mokomųjų kalbų mokyklose. Aktualios problemos – žemesni berniukų mokymosi pasiekimai (skaitymo gebėjimais mergaitės lenkė vaikinus 39 taškais, kas prilygsta maždaug 1 metų mokymosi rezultatui, gamtos mokslų raštingumo – 7 taškais, matematinio raštingumo rezultatai buvo panašūs), didelė socialinės, ekonominės, kultūrinės aplinkos įtaka mokinių pasiekimams.

3 pav.

Mokinių mokymosi motyvacijos ir pasiekimų gerinimui 2016 m. patvirtintos bendros visoms Lietuvos tautinėms bendrijoms pradinio ir pagrindinio ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros bendrosios programos,

padidinta mokymo trukmė. 2015 m. įvedus neformaliojo švietimo krepšelį, šalyje pagerėjo neformaliojo švietimo prieinamumas. 2016 m. neformaliame švietime turėjo galimybę dalyvauti daugiau nei pusė (55,8 proc.) bendrojo ugdymo mokyklų mokinių.

2018–2020 m. numatyta peržiūrėti ir atnaujinti ugdymo programas integruojant darnaus vystymosi, kūrybingumo, verslumo, finansinio raštingumo, problemų sprendimo bendradarbiaujant, gamtos mokslų ir kitas temas, įdiegti individualios mokinio pažangos vertinimo metodiką, koreguoti egzaminų sistemą ir kt. Vaiko gerovės užtikrinimo plėtrai, socialinės atskirties mažinimui, mokinių pasiekimų gerinimui numatyta sukurti ir įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį, sudaryti galimybes vaikų užimtumą ir ugdymą mokykloje organizuoti visą dieną. Mokinių saugumo užtikrinimui ir psichikos sveikatos stiprinimui plėtojama psichologinė pagalba. Tam 2018–2019 m. skirta 3,8 mln. Eur. Psichologinė pagalba bus teikiama 700 mokyklų ir 18 pedagoginių psichologinių / švietimo pagalbos tarnybų, papildomai įsteigtos 195,3 psichologo pareigybės, 33-jose savivaldybėse nupirktos psichologinės pagalbos teikimo paslaugos.

Bendrojo ugdymo mokyklose daugėja kompiuterių, per ketverius metus du kartus padidėjo interaktyviųjų lentų skaičius. Tačiau, remiantis tyrimais, Lietuvoje tik 2 proc. (šalių vidurkis – 38 proc.) ketvirtokų ir 11 proc. aštuntokų (šalių vidurkis – 85 proc.), mokydamiesi gamtos mokslų, gali naudotis laboratorijomis mokyklose. Siekiant gerinti ugdymo aplinką ir mokyklų aprūpinimą, iki 2019 m. pabaigos pradinio ir pagrindinio ugdymo programas įgyvendinančioms mokykloms numatyta suteikti matematikos ir informacinių technologijų mokymo priemones ir įrangą, įsteigti gamtos mokslų laboratorijas.

Plėtojant įtraukųjį ugdymą, bus veiksmingiau padedama negalių ir specialiųjų ugdymosi poreikių asmenims siekti individualios pažangos. Siekiama, kad bendrosios mokyklos taptų patrauklesnės ir pasirengusios priimti neįgalius ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus, kurie kol kas mokosi specialiosiose mokyklose: steigiami mokytojų padėjėjų etatai, peržiūrimos finansavimo didinimo galimybės, mokyklos skatinamos fizinę aplinką pritaikyti pagal universalaus dizaino reikalavimus, mokomi pedagoginiai darbuotojai, mokyklos aprūpinamos mokiniams reikalingomis mokymo priemonėmis. 55 savivaldybių administracijose nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. įsteigtos tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorių pareigybės, kurių tikslas – rūpintis švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų plėtra vaikams ir jų tėvams, mažinti neigiamą socialinės ekonominės aplinkos poveikį vaikų mokymosi pasiekimams ir asmeninei raidai. Nors siekiama mažinti specialiosiose mokyklose besimokančių vaikų, situacija nuo 2012 m. negerėja (specialiosiose mokyklose besimokantys vaikai 2012 m. sudarė 0,99 proc., 2016 m. – 1,1 proc.). Lietuvoje daugėja profesinio mokymo įstaigų, vykdančių profesinio mokymo programas, pritaikytas neįgaliesiems (maždaug trečdalis), tačiau negalių turinčių asmenų dalis profesinėse mokymosi įstaigose yra labai maža ir nedaug pakito (2012 m. – 2,47 proc., 2016 m. – 2,84 proc.); panaši situacija yra ir aukštosiose mokyklose (2012 m. – 0,54 proc., 2016 m. – 0,55 proc.). Studentams skiriamos socialinės stipendijos siekiant gerinti studijų prieinamumą pažangiems studentams, galima gauti ir tikslines išmokas.

Atsižvelgiant į realią situaciją, numatyta didinti finansavimą vaikų neformaliojo švietimo plėtrai (užtikrinant negalią turinčių vaikų dalyvavimą), sukurti jungtinių mokyklų su specialiojo ugdymo skyriais tinklą, mokytojams parengti kvalifikacijos tobulinimo programas, orientuotas į individualios pagalbos teikimą ugdant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus įprastose klasėse. Numatyta sukurti ir diegti į mokymosi visą gyvenimą skatinimą orientuotų veiklų plėtros ir profesinės karjeros planavimo paslaugų teikimo mechanizmą, daug dėmesio skiriant neįgaliesiems ir numatant jų galimybes, pritaikyti profesinių mokymo įstaigų fizinę ir informacinę aplinką neįgaliesiems, atnaujinti studentų socialinės paramos sistemą.

Remiantis tyrimais, didelė dalis Lietuvos suaugusiųjų nepasiekia problemų sprendimo naudojantis IT aukštesnio gebėjimų lygio (aukščiausią lygį (2 ir 3) pasiekė tik 17,6 proc. suaugusiųjų, EBPO vidurkis – 31, 1 proc.). Atsižvelgiant į tyrimo duomenis, bus tęsiamas suaugusiųjų mokymas regionuose, atnaujinamos skaitmeninio mokymosi programos, plečiamas mokymosi paslaugų savivaldybėse prieinamumas ir pasiūla.

Nuo 2012 m. ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymosi programose padaugėjo aukštos kvalifikacijos mokytojų, turinčių metodininko arba eksperto kvalifikacinę kategoriją. 2016 m. padaugėjo pedagogų, dalyvaujančių tarptautinėse programose. Pedagogų kvalifikacijai tobulinti organizuojami įvairūs mokymai globalaus švietimo tematika, parengti integruotų pilietinio ugdymo

pamokų planai, integruotosios darnaus vystymosi programos įvairių dalykų pamokoms, organizuotas renginys „Mokykla 2015 – globaliojo pilietiškumo ugdymas panaudojant medijas“, išleisti plakatai mokykloms, supažindinantys su Darbotvarke 2030.

Pastaruosius penkerius metus mokinių, kurie mokosi profesinio mokymo įstaigose pagal pirminio profesinio mokymo programas, skaičius išaugo 6 proc. Stebimi teigiami pokyčiai mokymosi visą gyvenimą srityje (mokymosi visą gyvenimą lygis 25–64 metų amžiaus grupėje palaipsniui kyla. 2016 m. siekė 6 proc. (2012 m. – 5,7 proc.). Tačiau išlieka dideli skirtumai tarp miesto ir kaimo – kaime ypač žemas mokymosi visą gyvenimą lygis (2016 m. – 3,7 proc.). Be to, profesinės mokyklos vis dar nepopuliarios tarp asmenų, norinčių įgyti vidurinį išsilavinimą.

2016 m. duomenimis, Lietuvos gyventojai yra vieni iš labiausiai išsilavinusių tarp ES gyventojų. 2016 m. 20–24 m. asmenų, turinčių vidurinį išsilavinimą, buvo 91,7 proc. (ES vidutinė šio rodiklio reikšmė – 83,2 proc.). Pagal šį rodiklį Lietuva yra 3 vietoje ES. Nedaug skiriasi moterų ir vyrų skaičius (2016 m. vyrai sudarė 89,3 proc., moterys – 94,2 proc.). Nuo 2011 m. Lietuva yra pirma tarp ES valstybių pagal 25–64 m. asmenų, įgijusių vidurinį arba ir aukštąjį išsilavinimą, rodiklį, taip pat pirmaujame tarp ES šalių pagal 30–34 m. amžiaus gyventojų, įgijusį aukštąjį išsilavinimą, rodiklį. Tačiau vis dar esama lyčių nelygybės aukštajame moksle, kadangi aukštąsias mokyklas baigia daugiau moterų nei vyrų (2016 m. vyrai sudarė 47,9 proc. visų aukštųjų mokyklų absolventų).

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas kokybiškam aukštajam mokslui, numatoma pertvarkyti aukštųjų mokyklų tinklą, keičiant finansavimo modelį, ES investicijas nukreipiant aukštų kokybės standartų siekimui. 2018 m. numatyta įgyvendinti nemokamo aukštojo mokslo bakalauro studijas, sukurti ir pradėti diegti Lietuvos piliečių studijų stipriausiose pasaulio aukštosiose mokyklose finansavimo modelį.

Siekiant prisidėti prie Lietuvos pastangų teikiant vystomojo bendradarbiavimo paramą, Lietuva skiria stipendijas antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijoms bei dalinėms studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose besivystančių šalių piliečiams (2017 m. skirta parama sudarė 177627,7 Eur). Daugiausia paramos gavo studentai iš Ukrainos (113 studentai), Gruzijos (42 studentai), Azerbaidžano (20 studentų).

5 tikslas

PASIEKTI LYČIŲ LYGYBĘ IR MOTERŲ IR MERGAIČIŲ ĮGALĖJIMĄ

Lietuvoje sukurta teisinė bazė moterų ir vyrų lygybei ir nediskriminavimui dėl lyties skatinti, įgyvendinti ir kontroliuoti bei įgyvendinama atitinkama politika.

Lietuva 1995 m. ratifikavo Jungtinių Tautų konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, 2004 m. ratifikavo Konvencijos Fakultatyvinį protokolą. Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto 2014 m. Lietuvai teiktuose baigiamuosiuose pastebėjimuose dėl penktojo Lietuvos periodinio pranešimo teigiamai vertinamos Lietuvos pastangos tobulinti institucinę ir politinę sistemą, siekiant paspartinti moterų diskriminacijos panaikinimą ir skatinti lyčių lygybę. Rengiamas šeštasis Lietuvos periodinis pranešimas dėl Konvencijos įgyvendinimo, jį ketinama pateikti Jungtinėms Tautoms 2018 m. liepos mėnesį. Lietuva nuosekliai įgyvendina Jungtinių Tautų strateginio dokumento – Pekino deklaracijos ir Pekino veiksmų platformos – tikslus visose 12 kritinių sričių ir kas ketverius metus teikia tikslų įgyvendinimo ataskaitas.

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas yra pagrindinis nacionalinis teisės aktas, įgyvendinantis Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas lygias galimybes visiems asmenims nepaisant lyties. Šiuo įstatymu siekiama užtikrinti, kad būtų sudarytos vienodos galimybės moterims ir vyrams bei uždrausta tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas dėl lyties ir seksualinis priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl asmens lyties. Įstatymas nustato

valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, darbdavių ar darbdavių atstovų, švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų, prekių pardavėjų, gamintojų ar paslaugų teikėjų pareigą įgyvendinti lygias moterų ir vyrų teises. Įstatymu uždrausta diskriminuoti asmenis dėl lyties nustatant ir taikant socialinės apsaugos nuostatas bei diskriminuoti asmenis dėl lyties narystės ir dalyvavimo darbuotojų ir darbdavių organizacijose ar kitose organizacijose pagrindu. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo priežiūrą atlieka lygių galimybių kontrolierius, kurio darbą užtikrina Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

Lietuvoje priimtas Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, kuriuo siekiama ginti asmenis nuo smurto artimoje aplinkoje. Šis įstatymas apibrėžia smurto artimoje aplinkoje sampratą, nustato smurto artimoje aplinkoje subjektų teises ir atsakomybę, prevencijos priemonių įgyvendinimą, pagalbos smurto artimoje aplinkoje atveju teikimą ir apsaugos priemonių smurtą patyrusiam asmeniui taikymą. Vadovaujantis Įstatymu parengta ir patvirtinta Valstybinė smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 metų programa, kuria siekiama mažinti smurto artimoje aplinkoje lygį. Įgyvendinant šią Programą, organizuojami mokymai specialistams, teikiantiems pagalbą smurtą patyrusiems asmenims; finansuojamos NVO, dirbančios su asmenimis, siekiančiais atsisakyti smurtinio elgesio, bei vykdančios smurto artimoje aplinkoje prevenciją; vykdomos įvairios informacinės veiklos; atliekami viešosios nuomonė tyrimai. Pagalbos teikimo nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims srityje veikia specializuotos pagalbos centrų tinklas. 2017 m. specializuotos pagalbos centruose pagalba iš viso buvo suteikta 11,6 tūkst. asmenų (iš jų 9,3 tūkst. moterų, 1,6 tūkst. vyrų ir daugiau nei 600 vaikų; tarp nukentėjusiųjų, kuriems suteikta pagalba, buvo 507 neįgalieji). Specializuoti pagalbos centrai finansuojami projektinio finansavimo būdu, kuris pastaraisiais metais nuolat didinamas.

2017 m. vasario mėn. Lietuva pritarė JungtiniųTautų Žmogaus teisių tarybos Visuotinės periodinės peržiūros antrojo ciklo metu gautoms rekomendacijoms ratifikuoti Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (ET Stambulo konvenciją). 2017 m. rugsėjo mėn. Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas pavedė Užsienio reikalų ministerijai parengti teisės aktų dėl Konvencijos ratifikavimo projektus.

Lietuvoje užtikrinamos moterų ir vyrų lygios galimybės dalyvauti darbo rinkoje ir skatinamas vienodas šeimyninių įsipareigojimų pasidalijimas. Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintas principas moterims ir vyrams už tokį patį ar vienodos vertės darbą mokėti vienodą darbo užmokestį.

Vadovaudamiesi Darbo kodeksu, darbdaviai privalo įgyvendinti lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus. Priimant į darbą moterims ir vyrams taikomi vienodi atrankos kriterijai, sudaromos vienodos darbo sąlygos, už tokį patį ir vienodos vertės darbą turi būti mokamas vienodas darbo užmokestis. Jei darbuotojų skaičius viršija penkiasdešimt, privalo būti priimtos lygių galimybių politikos įgyvendinimo priemonės. Darbo apmokėjimo statistikos duomenimis, moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis 2016 m. sudarė 14,4 proc., t. y. buvo mažesnis nei ES vidurkis. Moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumo panaikinimas išlieka svarbia užduotimi siekiant bendro lyčių lygybės tikslo.

Lietuvoje sudarytos vienodos sąlygos bet kuriam iš tėvų gauti vaiko priežiūros atostogas iki vaikui sukaks 3 metai. Jas gali pasiimti ne tik vaiko tėvai, tačiau ir močiutė ar senelis. Tokios sąlygos leidžia moteriai grįžti į darbo rinką ar joje likti su mažesnėmis negatyviomis pasekmėmis jos karjerai. Moterys gali pasirinkti dirbti nepilną darbo dieną ir kartu gauti vaiko priežiūros išmokas. Motinystės (tėvystės) pašalpa gali būti mokama iki vaikui sukaks metai arba dveji. Pasirinkus pašalpą gauti iki vaikui sueis metai, mokama 100 proc. kompensuojamojo uždarbio. O jei pasirenkami dveji metai – pirmus metus mokama 70 proc., antrus – 40 proc.

Siekiant stiprinti moterų lyderystę ir dalyvavimą sprendimų priėmime, organizuojami lyderystės renginiai, mokymai, remiama moterų politikių klubų veikla. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2017 m. organizavo moterų lyderystės visuomenėje ir versle konferenciją „Šeršėliafam. Ieškokite moters", kurios tikslas – siekti subalansuoto moterų ir vyrų dalyvavimo priimant sprendimus ir einant aukščiausias pareigas, skatinti moterų motyvaciją, kurti karjerai palankią aplinką. Renginio metu sudaryta galimybė verslo, politikos, kultūros, sporto, viešojo sektoriaus atstovams dalintis gerąja patirtimi, sėkmės istorijomis ir problemomis bei iššūkiais derinant karjerą ir asmeninį gyvenimą. Ūkio ministerijos kartu su viešąja įmone (VšĮ) „Versli Lietuva" 2017 m. organizuotoje moterų verslumo skatinimo konferencijoje „VIS'os: Verslios.

Išmanios. Socialios" moterys supažindintos su socialinio verslo galimybėmis. VšĮ „Versli Lietuva" 2016 metais suorganizavo 7 moterų verslumą skatinančius nemokamus renginius regionuose. Jų metu vyko mentorystės sesijos – susitikimai su daug patirties turinčiais verslininkais ir skirtingų sričių profesionalais.

Lietuvoje reprodukcinės sveikatos paslaugos integruotos į sveikatos priežiūros sistemą, o šiai sričiai priskirti klausimai (pirminės sveikatos priežiūros, saugios motinystės, kūdikių ir vaikų sveikatos, šeimos planavimo, abortų prevencijos, ŽIV/AIDS, lytiškai plintančių ligų plitimo stabdymo, gimdos kaklelio, krūties vėžio profilaktikos) įtraukti į atitinkamas programas ar paslaugas. Šeimos gydytojo ir gydytojo akušerio ginekologo, dirbančio pirminėje sveikatos priežiūroje, teikiamos paslaugos, susijusios su reprodukcine sveikata, yra nemokamos ir prieinamos visiems apsidraudusiems pacientams. Šeimos gydytojas ir gydytojas akušeris ginekologas gali suteikti informaciją įvairiais reprodukcinės sveikatos klausimais. Nėštumo nutraukimą Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas. Moteriai pageidaujant, leidžiama nutraukti nėštumą iki 12 savaičių. Didesnį nei 12 sav. nėštumą leidžiama nutraukti, jei dėl nėštumo motinos gyvybei ir sveikatai gresia pavojus. Visais atvejais nėštumui nutraukti būtinas moters (pageidautinas ir sutuoktinio) sutikimas. Nutraukiant nėštumą nepilnametėms iki 16 metų, būtinas, o nuo 16 iki 18 metų pageidautinas raštiškas sutikimas vieno iš tėvų, įtėvių, globėjų, rūpintojų ar faktiškai jas auginančių asmenų.

Pagal Lietuvos teisės aktus vyrai ir moterys turi lygias galimybes į ekonominius ir gamtos išteklius, nuosavybę, finansines paslaugas, paveldėjimą. Nustatytos vienodos galimybės visiems asmenims, nepaisant jų lyties, įsigyti, paveldėti ir valdyti žemę. Tokia pati nuostata galioja ir dėl galimybių gauti finansinę paramą pagal įvairias paramos sistemas žemės ūkio sektoriuje.

Siekiant nuosekliai, kompleksiškai ir sistemingai spręsti moterų ir vyrų lygybės problemas, įgyvendinama Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių programa 2015 – 2021 m. bei vykdomos specializuotos programos pagal atskiras sritis, pvz., dėl smurto mažinimo. Moterų ir vyrų lygių galimybių programos tikslai – skatinti vienodas moterų ir vyrų galimybes užimtumo ir darbo srityje, siekti subalansuoto moterų ir vyrų dalyvavimo priimant ekonominius ir politinius sprendimus, didinti moterų ir vyrų lygybės institucinių mechanizmų efektyvumą, skatinti lyčių aspekto integravimą švietimo ir mokslo, kultūros, sveikatos apsaugos, aplinkos, krašto apsaugos, teisingumo prieinamumo srityse. Programos tikslams pasiekti numatyti uždaviniai glaudžiai siejasi su Darbotvarkės 2030 penktuoju tikslu – skatinti moterų motyvaciją ir gebėjimus dalyvauti priimant sprendimus, kurti moterų karjerai palankią aplinką, remti informacinį portalą moterims; vykdyti moterų lyderystę skatinančias veiklas; šviesti visuomenę reprodukcinės sveikatos klausimais; didinti visuomenės, ypač kaimo moterų, informuotumą apie teisių gynimo priemones ir kt. Įgyvendinant Programą, remiami nevyriausybinių organizacijų projektai, organizuojami mokymai valstybės tarnautojams, teismų sistemos atstovams, socialiniams partneriams, organizuojamos informacinės kampanijos, lygiausios darbovietės, lygiausios savivaldybės atranka, užtikrinamas moterų organizacijų elektroninio tinklo ir informacinio portalo www.lygus.lt funkcionavimas.

6 tikslas

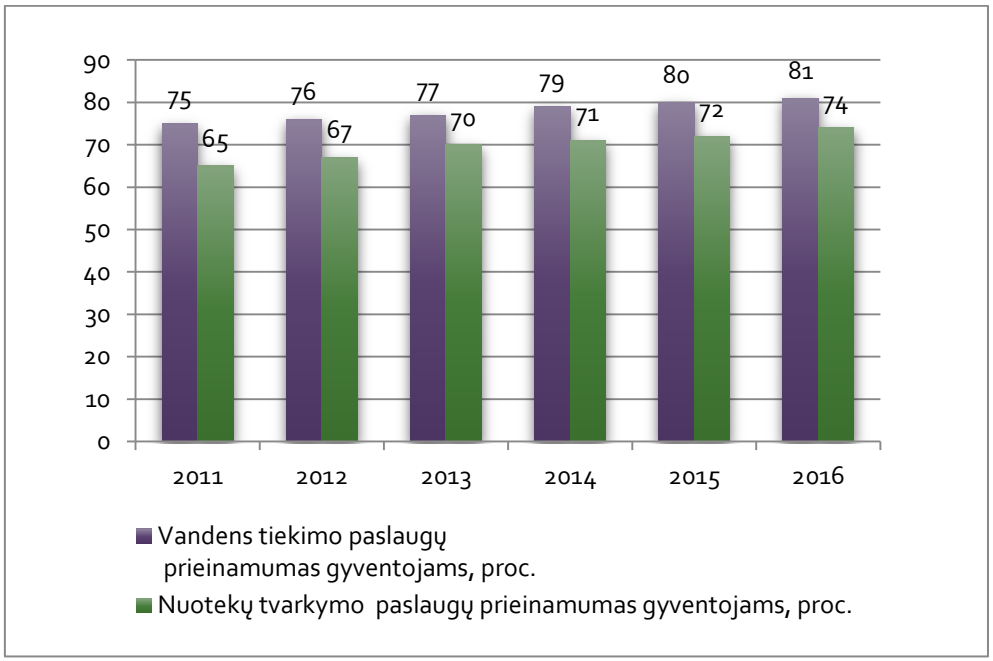
UŽTIKRINTI VISIEMS VANDENS PRIEINAMUMĄ, DARNŲ VALDYMĄ IR SANITARIJĄ

Lietuvos vartotojams geriamasis vanduo tiekiamas tik iš požeminių vandens šaltinių, kurių potencialūs ištekliai – apie 3,2 mln. kub. metrų per parą. Prognozuojama, kad iki 2025 m. požeminio vandens poreikis gali padidėti 0,9–1 mln. kub. metrų per parą, taip pat numatoma, kad vandens atsargos artimiausius 20 metų bus pakankamos. Didžioji dalis Lietuvoje naudojamų požeminio vandens išteklių yra geros kokybės.

Geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas yra bendrojo intereso paslaugos, lemiančios gyvenimo ir aplinkos kokybę. Šios paslaugos turi atitikti saugos ir kokybės reikalavimus, būti įperkamos, o sektoriui taikomi pagrindiniai sąnaudų susigrąžinimo ir „teršėjas moka" principai – įgyvendinti.

Į vandentvarkos sektorių 2000–2013 metais investuota apie 0,84 mlrd. Eur ES lėšų. Nutiesta 3 tūkst. kilometrų naujų nuotekų surinkimo tinklų ir 2,2 tūkst. kilometrų naujų vandentiekio tinklų. Taip įgyvendinamas tikslas siekti viešai tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo didinimo.

4 pav.

Lietuvoje 2015 m. centralizuotai tiekiamą geriamąjį vandenį naudojo 80 procentų gyventojų, 72 procentų gyventojų nuotekos buvo surenkamos centralizuotomis nuotekų surinkimo sistemomis (4 pav.). Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros turimais duomenimis, vertinant 2004–2006 ir 2007–2013 metų finansinių laikotarpių programas, iki 2015 m. balandžio mėn. nuotekų surinkimo tinklų naudotojų padaugėjo 171 tūkst., o geriamojo vandens tiekimo tinklų naudotojų – 123 tūkst. (centralizuotais nuotekų surinkimo tinklais ir geriamojo vandens tiekimo tinklais naudojosi atitinkamai apie 5,7 proc. ir 4 proc. daugiau gyventojų).

Siekiama, kad viešai tiekiamo geriamojo vandens sauga ir kokybė atitiktų 100 proc. reikalavimų. 2014 m. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos laboratorijose atlikti 1 235 geriamojo vandens cheminiai, mikrobiologiniai, jusliniai ir radiologiniai tyrimai, kurių apie 87 proc. rezultatų atitiko teisės aktų reikalavimus. 2016 m. Europos Komisijos vertinimu, 99–100 proc. mikrobiologinių ir cheminių rodiklių atitiko Geriamojo vandens direktyvos reikalavimus. Geriamojo vandens kokybės kontrolės duomenys rodo, kad padėtis viešai tiekiamo geriamojo vandens sektoriuje gerėja, tačiau vis dar aktualios geriamojo vandens saugos ir kokybės problemos: padidėjęs fluoridų, boro kiekis viešai tiekiamame geriamajame vandenyje Šiaurės Vakarų Lietuvoje, padidėjęs geležies, kitų indikatorinių rodiklių (mangano, sulfatų, chlorido) kiekis ir padidėjęs drumstumas mažų vandenviečių tiekiamame geriamajame vandenyje.

Lietuvoje vandentvarkos ūkis nuo 2000 m. daugiausiai pasistūmėjo nuotekų valymo srityje. Įgyvendinami nuotekų tvarkymo projektai, todėl neišvalytų nuotekų Lietuvoje nuolat mažėja. 2010–2015 m. iki nustatytų reikalavimų išvalyta vidutiniškai 90 proc. surenkamų nuotekų (2002 m. – 21 proc. nuotekų). Šiuolaikiški nuotekų valymo įrenginiai labai sumažino į aplinką išleidžiamų teršalų. Nors bendras nuotekų kiekis sumažėjo nedaug, nuo 2007 iki 2015 m. organinių teršalų, azoto ir fosforo junginių, kurie sukelia paviršinių vandens telkinių žydėjimą, su nuotekomis išleidžiama atitinkamai 65 proc., 33 proc. ir 54,5 proc. mažiau.

Lietuvos įstatymuose įtvirtintas sąnaudų susigrąžinimo principas, kuris reiškia, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos turi padengti būtinąsias sąnaudas, reikalingas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti, ilgalaikiam geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimui, renovacijai ir plėtrai užtikrinti, priimtinoms sąlygoms abonentams ir vartotojams naudotis geriamuoju vandeniu ir gauti tinkamos kokybės nuotekų tvarkymo paslaugas sudaryti, taip pat aplinkos taršai mažinti ir vandens ištekliams racionaliai naudoti.

Apibendrinant galima teigti, kad dauguma Lietuvos gyventojų naudoja centralizuotai tiekiamą kokybišką vandenį, didelė pažanga matoma ir nuotekų valymo srityje. Žvelgiant į ateitį, Vandenų srities plėtros 2017–2023 m. programoje numatyta toliau plėtoti ir atnaujinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo infrastruktūrą, mažinti aplinkos teršimą nuotekomis, didinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių veiklos efektyvumą ir gerinti teikiamų paslaugų kokybę. Siekiant užtikrinti ilgalaikį geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriaus tvarumą, planuojama visiškai įgyvendinti sąnaudų susigrąžinimo principą. 2019 m. bus parengti Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimai, įtvirtinantys įmonių stambinimo modelį ir jo įgyvendinimo tvarką.

7 tikslas

UŽTIKRINTI VISIEMS GALIMYBĘ NAUDOTIS PRIEINAMA, PATIKIMA, DARNIA IR MODERNIA ENERGIJA

Vykdant 2012 m. patvirtintą Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją (NENS), Lietuvoje įgyvendinti strateginiai projektai diversifikavo energijos tiekimo kelius ir šaltinius, sumažino energetinių išteklių kainas vartotojams ir atvėrė šaliai naujas vystymosi galimybes. Vieni iš tokių projektų – 2014 m. pabaigoje Klaipėdoje pastatytas suskystintų gamtinių dujų terminalas ir 2015 m. pabaigoje – 2016 m. pradžioje pradėtos eksploatuoti tarpsisteminės elektros jungtys Lietuva–Švedija (NordBalt) ir Lietuva–Lenkija (LitPol Link).

Siekiant toliau didinti energijos tiekimo saugumą, elektros skirstomojo tinklo patikimumą ir atsparumą meteorologiniams reiškiniams, Lietuvoje numatoma tiesti tik kabelines naujas elektros skirstomojo tinklo linijas.

Lietuva 2014 m. pasiekė 23 proc. iš atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) pagamintos energijos dalies galutiniame šalies energijos suvartojime tikslą, kurį buvo įsipareigojusi užtikrinti iki 2020 m. 2016 m. ši dalis siekė 25,5 proc., o iš AEI pagamintos elektros dalis visame šalies elektros suvartojime pasiekė 17 proc. Iš AEI pagamintos šilumos dalis šalyje 2016 m. pasiekė 46 proc. (centrinėje šilumos tiekimo sistemoje – 64 proc.), o AEI šaltiniai transporto sektoriuje sudarė 4 proc. Bendroje Lietuvos energijos gamyboje reikšmingą dalį sudaro vėjo ir biokuro energija.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimas – vienas iš svarbiausių Lietuvos tikslų. Vartojimo efektyvumas įprastai vertinamas pirminės ir galutinės energijos intensyvumu, kuris nurodo, kiek energijos sąnaudų teko konkrečiam kiekiui prekių ir paslaugų šalyje sukurti (šalies ūkio energijos sąnaudų ir BVP santykis). 2010–2015 m. šalies ūkio energijos intensyvumas nuosekliai mažėjo (pirminės energijos – 32 proc., galutinės – 31 proc.) ir 2015 m. buvo 205 kgne/1000 Eur. Tačiau Lietuva vis dar atsilieka (apie 70 proc.) nuo ES vidurkio (120 kgne/1000 Eur). Didžiausias energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialas pagal efektyvumo priemonių ekonominį pagrįstumą yra pramonės, pastatų ir transporto sektoriuose.

Atnaujinta NENS nustato esminius Lietuvos tikslus energetikoje 2020 ir 2030 metams, o viziją – 2050 metams. Didžiausias dėmesys skiriamas AEI ir energijos vartojimo efektyvumui, šiose srityse įtvirtinami ambicingi tikslai ir numatomos politikos kryptys jiems pasiekti.

Pagrindinis Strategijos tikslas AEI srityje – toliau didinti Lietuvos vidaus energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį, tokiu būdu mažinant priklausomybę nuo iškastinio kuro importo ir didinant vietinės elektros energijos gamybos pajėgumus.

Nors AEI technologijos nuolat tobulėja, o įrangos kaina mažėja, iš AEI pagaminta energija, gaminama naujai įrengtuose įrenginiuose, šiuo metu dar negali konkuruoti rinkoje. Todėl energijos iš AEI gamyba yra skatinama; tai bus tęsiama iki šaliai ekonomiškai ir techniškai priimtinos AEI plėtros ribos, orientuojantis į aktyvų energijos gamintojų iš AEI dalyvavimą rinkos sąlygomis, ar kol energijos iš AEI gamyba pasieks rinkos kainą.

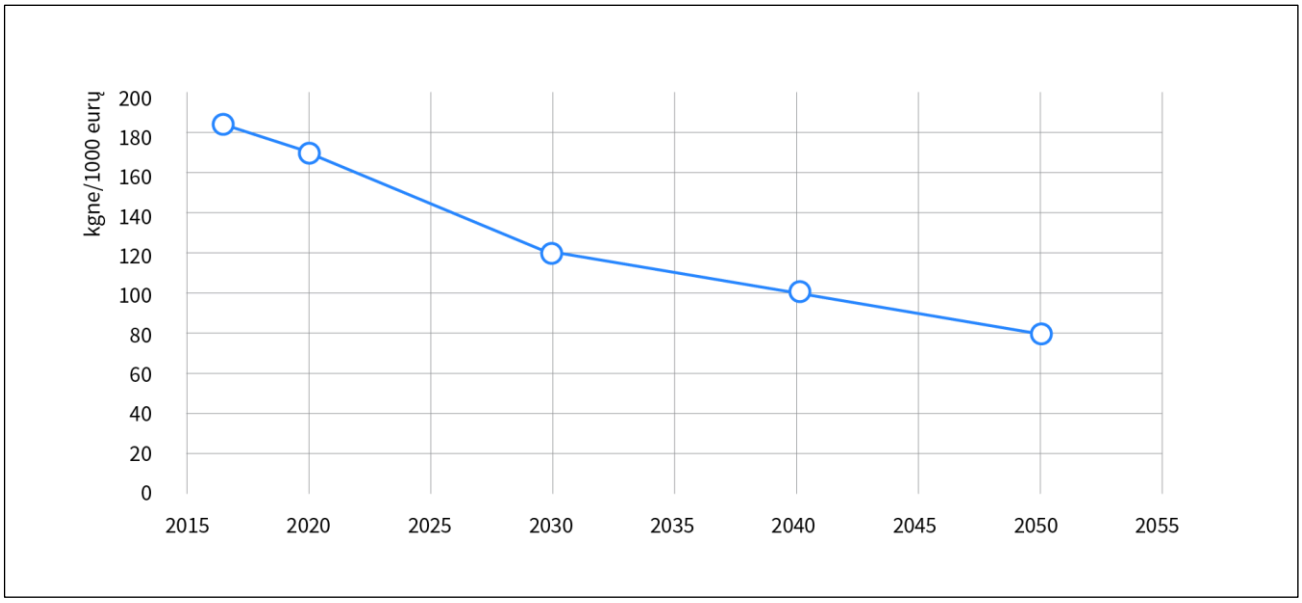
Įgyvendinant strateginį AEI tikslą, bus siekiama didinti AEI dalį, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu. Planuojama, kad iki 2020 m. AEI sudarys 30 proc., iki 2030 m. – 45 proc., o iki 2050 m. – 80 proc. ir tai reikš, kad energija iš AEI taps pagrindinė visuose – elektros, šilumos ir vėsumos bei transporto – sektoriuose.

Numatoma, kad ilgalaikėje perspektyvoje elektros energijos vartotojai taps aktyvūs rinkos dalyviai, jiems bus suteikiama galimybė iš AEI pasigamintą energiją vartoti savo reikmėms, o už perteklinę energiją, patiektą į tinklą, gauti rinkos sąlygas atitinkantį atlygį. Tokių vartotojų iki 2030 m. bus ne mažiau kaip 30 proc., palyginti su visų vartotojų skaičiumi, o iki 2050 m. – ne mažiau kaip 50 proc. Šiems vartotojams bus sudaryta galimybė dalyvauti rinkoje per energetikos sektoriaus paslaugų teikėjus. Bus skatinamas aktyvus vietos energetikos bendruomenių dalyvavimas investuojant į bendra nuosavybe valdomus AEI įrenginius.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje planuojama užtikrinti, kad iki 2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 m., o iki 2050 m. – apie 2,4 karto mažesnis nei 2017 m. Pasiekti šių tikslų tikimasi atliekant kompleksišką daugiabučių ir viešųjų pastatų atnaujinimą (prioritetą teikiant kvartalinei renovacijai); iki 2020 m. atnaujintuose daugiabučiuose ir viešuosiuose pastatuose planuojama sutaupyti (sumuojant kiekvienų metų sutaupymus) apie 2,6–3 TWh energijos, o iki 2030 m. sutaupyti 5–6 TWh energijos. Taip pat numatoma sparčiai plėtoti mažai energijos suvartojančias ir energijos vartojimo efektyvumą didinančias pramonės šakas, diegti ir įsigyti naujausias bei aplinkai palankias technologijas ir įrenginius. Be to, numatoma didinti energijos vartojimo efektyvumą transporto sektoriuje, atnaujinant automobilių parką, pereinant prie modernaus ir efektyvaus viešojo transporto, optimizuojant transporto ir alternatyvių degalų panaudojimo infrastruktūrą, ją elektrifikuojant ar naudojant alternatyvius degalus (5 pav.).

5 pav.

Energijos intensyvumo mažėjimo prognozės iki 2050 m.

Šaltinis: Lietuvos energetikos institutas, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija.

Lietuvoje kasmet pasitaiko situacijų, kuomet elektros energijos tiekimas gyventojams sutrinka dėl meteorologinių priežasčių. Dažniausiai šiuos sutrikimus nulemia tai, kad didžioji dalis Lietuvoje esančio elektros skirstomojo tinklo yra oro linijos. Dėl šios priežasties numatoma, kad naujos elektros skirstomojo tinklo linijos, esant ekonominiam pagrindimui, bus tiesiamos tik kabelinės. Nusidėvėjusios elektros skirstomojo tinklo oro linijos taip pat bus keičiamos į kabelines, prioritetą teikiant linijų amžiui, avaringumui, miškingoms ir ekonomiškai naudojamoms teritorijoms. Taikant naujausias išmaniojo elektros energijos tinklo technologijas ir racionalų elektros skirstomojo tinklo oro linijų keitimą į kabelines elektros linijas, bus siekiama, kad, lyginant su 2017 m., iki 2020 m. skirstomojo tinklo operatoriaus patikimumo rodikliai gerėtų bent 25 proc., iki 2030 m. – bent 50 proc., o iki 2050 m. – pagal patikimumo rodiklius skirstomojo tinklo operatorius būtų tarp geriausių ES skirstomojo tinklo operatorių.

Esami Lietuvos energetikos sektoriaus pasiekimai bei planai, įtvirtinti atnaujintoje NENS, rodo, kad Lietuva yra sutelkusi dėmesį į siekį mažinti energijos gamybos ir naudojimo neigiamą poveikį aplinkai. Šalis yra pasiryžusi pereiti prie darnios ir mažo šiltnamio efekto dujų kiekio ekonomikos; to yra siekiama šalyje keičiant energijos gamybos būdus, sparčiai didinant AEI dalį savo energijos gamyboje bei efektyvinant energijos vartojimą. Be to, siekiama toliau didinti energijos tiekimo saugumą ir patikimumą.

8 tikslas

SKATINTI TVARŲ, ĮTRAUKŲ IR DARNŲ EKONOMIKOS AUGIMĄ, PRODUKTYVŲ ĮDARBINIMĄ IR DERAMĄ DARBĄ

Lietuvoje stebimas metinis bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP), tenkančio vienam dirbančiajam, augimas. Atsižvelgiant į ekonomikos augimą, 2010–2015 m. rodiklis kito nuo 1,0 iki 3,6 proc., didžiausias augimas nustatytas 2011 m. (8,5 proc.). Atsižvelgiant į darnų ekonomikos augimą, stebimas BVP, tenkančio vienam dirbančiam asmeniui, augimas. Lietuvoje sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės (toliau – BPV), tenkančios vienam užimtajam, nuo 2010 m. iki 2016 m. augimo tempas mažėjo (6 pav.).

6 pav.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
BPV, tenkanti vienam dirbančiam asmeniui, proc.	7,3	5,5	2	2,1	1,5	0,5	0,3
BVP, tenkančio vienam dirbančiam asmeniui, proc.	1	8,5	5,2	4,6	4,4	2,7	3,6

Lietuvoje per metus vidutiniškai suvartojama 42 mln. tonų išteklių. Siekiant gerinti ir skatinti efektyvų išteklių naudojimą, taikomos finansinės tausų išteklių vartojimą, atliekų vengimą, pramonės simbiozę ir reikiamų specialistų rengimą skatinančios priemonės įmonėms.

Ūkio ministerijos ir pramonės atstovų iniciatyva įsteigta Nacionalinė pramonės skaitmeninimo platforma „Pramonė 4.0" prisidės prie pramonės sektoriaus sukuriamos BPV spartesnio augimo, skaitmeninių procesų diegimo pramonėje skatinimo, taip pat padės užtikrinti Lietuvos pramonės konkurencingumo didėjimą tarptautiniu mastu ir spartesnį Lietuvos ekonomikos augimą. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, Ūkio ministerija 2018 m. II ketvirtį planuoja patvirtinti finansavimo priemonę „Pramonės skaitmeninimas LT" ir paskelbti pirmąjį kvietimą teikti paraiškas. Pagal šią priemonę bus remiamas technologinio audito, kuris padėtų nustatyti modernizavimo poreikį ir problemines sritis, atlikimas labai mažose, mažose ir vidutinėse Lietuvos pramonės įmonėse, taip pat skaitmeninių technologijų diegimas minėtose įmonėse. Numatoma parengti strateginį Nacionalinės pramonės skaitmeninimo iniciatyvos įgyvendinimo veiklos planą.

Siekiant kovoti su diskriminacija bei įtvirtinant žmogaus teises darbo rinkoje ir versle planuojama, vadovaujantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ir Jungtinių Tautų gairėmis, 2018 m. parengti antrąjį nacionalinį verslo ir žmogaus teisių veiksmų planą.

Lietuvos darbo rinkoje pastaruosius 6 m. vyravo visų amžiaus grupių gyventojų užimtumo didėjimo ir nedarbo mažėjimo tendencijos. 15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis 2016 m. sudarė 69,4 proc. ir per metus padidėjo 2,2 proc. 15–64 metų amžiaus vyrų užimtumo lygis per 2016 m. padidėjo 2 proc. ir sudarė 70 proc., o moterų užimtumo lygis per metus padidėjo 2,3 proc. ir sudarė 68,8 proc. 55–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis per 2016 m. padidėjo 4,2 proc. ir sudarė 64,6 proc. (7 pav.).

7 pav.

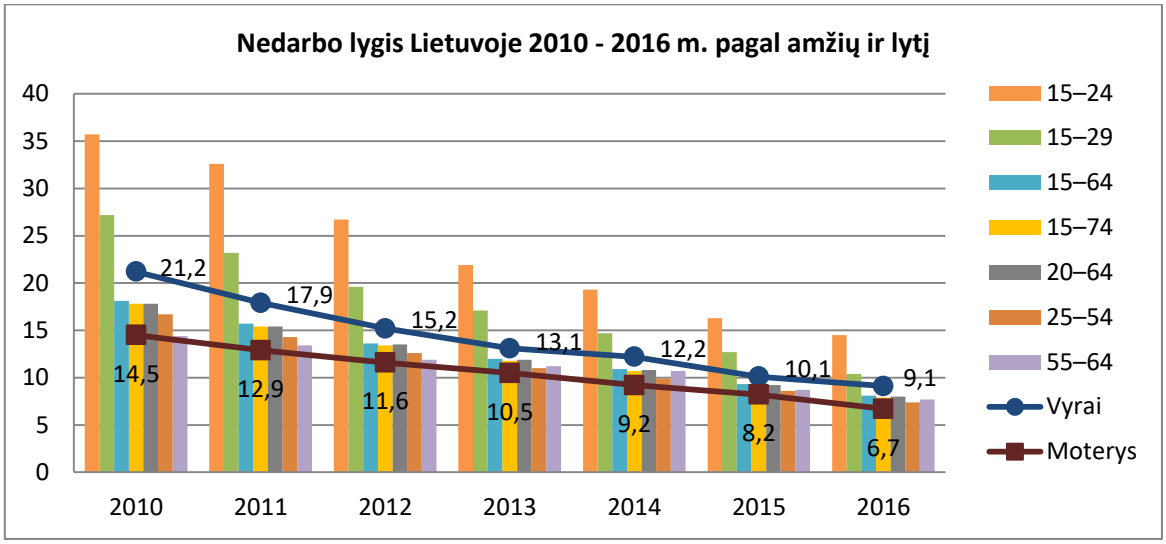
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Užimtumo lygis (15-64 m. amžiaus gyventojų), proc.	57,6	60,2	62,0	63,7	65,7	67,2	69,4
Užimtumo lygis (15-24 m. amžiaus gyventojų), proc.	18,3	19,0	21,5	24,6	27,6	28,3	30,2

Skatindama verslumą ir užimtumą aukščiausio nedarbo teritorijose Lietuvos darbo birža penkioliktus metus vykdo Vietinių užimtumo iniciatyvų projektus. Per visą Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimo laikotarpį 2001–2015 m. Lietuvoje įgyvendinta beveik tūkstantis projektų, įsteigta beveik 5,4 tūkst. naujų darbo vietų.

Įvertinus tai, kad visuomenė sensta, trūksta kvalifikuotų darbuotojų, o emigracija mažina šalies darbo jėgos potencialą, siekiama sutelkti visus darbingo amžiaus Lietuvos gyventojus, skatinti juos aktyviai dalyvauti ekonominėje veikloje, integruotis į darbo rinką ir kuo ilgiau joje išlikti. Gyventojų darbo jėgos aktyvumo lygis tebedidėja, ir tai palankiai veikia Lietuvos darbo rinką, tačiau nebeatsveria mažėjančio gyventojų skaičiaus poveikio – darbo jėga, apimanti dirbančiuosius ir ieškančiuosius darbo asmenis, mažėja.

Nedarbo lygis 2016 m. sudarė 7,9 proc. ir buvo 9,9 proc. mažesnis nei 2010 m. (17,8 proc.) Per septynerius metus vyrų nedarbo lygis sumažėjo daugiau nei 12 proc., daugiau nei per pusę sumažėjo ir moterų nedarbo lygis, t. y. nuo 14,5 proc. iki 6,7 proc. Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2016 m. sudarė 14,5 proc. (8 pav.).

8 pav.

Didžiausią įtaką užimtumo ir nedarbo rodiklių gerėjimui turėjo ne tik auganti ekonomika, bet ir kokybiškų darbo vietų kūrimas bei Užimtumo didinimo programoje numatytų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas.

Siekiant modernizuoti darbo rinkos reglamentavimą ir taip padidinti darbo santykių lankstumą, kad jie atitiktų šių dienų ekonomikos vystymosi poreikius, 2016 m. priimtas „Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio–administracinio modelio“ įstatymų paketas, kurį sudaro trys pagrindiniai įstatymai – Darbo kodeksas, Užimtumo ir Nedarbo socialinio draudimo įstatymai.

Nuosekliai didinamas minimalus darbo užmokestis turėjo įtakos ir šalies vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimui.

Įgyvendinama Jaunimo garantijų iniciatyva, kuria siekiama visiems nedirbantiems ir nesimokantiems 15–29 metų amžiaus jauniems asmenims per 4 mėnesius suteikti gerą darbo, mokymosi ar praktikos pasiūlymą. 2016 m. įdarbinta 49,8 tūkst. jaunuolių, paramą darbo vietai steigti gavo 2,2 tūkst. jaunuolių, veiklą pagal verslo liudijimą pradėjo 13 tūkst. jaunų bedarbių.

Siekiant darbo rinkos subalansavimo, Lietuvos darbo birža įgyvendina bedarbių profesinį mokymą. Sunkiausiai į darbo rinką integruojamiems bedarbiams padedama pasinaudojant ES struktūrine parama ir vykdant projektus atskiroms tikslinėms grupėms.

Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 m. programoje (toliau – Programa) nustatyti valstybės turizmo plėtros tikslai ir uždaviniai, kurie apima konkurencingų turizmo produktų ir paslaugų kūrimą, turizmo

infrastruktūros ir paslaugų plėtrą, palankios turizmo verslui aplinkos kūrimą ir skatinimą, veiksmingų rinkodaros ir komunikacijos priemonių diegimą didinant Lietuvos turizmo konkurencingumą ir žinomumą Lietuvos Respublikoje ir tarptautinėse rinkose. Programos priemonės skatina turizmo paslaugų eksportą į užsienio valstybes pagal darniojo turizmo principus bei prisideda prie gyventojų užimtumo didinimo ir nedarbo lygio mažinimo. 2017 m. parengtos Lietuvos Respublikos darniojo turizmo plėtros gairės, kurios yra rekomendacinio pobūdžio dokumentas. Gairių pagrindu parengta 15 darniojo turizmo rodiklių.

Siekiant įgyvendinti Darbotvarkėje 2030 nustatytus uždavinius, skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, prisijungti prie Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos iniciatyvos ir atkreipti šalies visuomenės, turizmo politikos formuotojų, jos įgyvendintojų dėmesį į darnaus vystymosi principus, 2017 m. surengtas pirmasis darniojo turizmo konkursas, pradėtas įgyvendinti projektas „Nuo darniosios plėtros tikslų klestinčio Baltijos jūros regiono link“, kurio pabaiga numatyta 2018 m. rugpjūtį.

Siekiant gerinti ir skatinti darnų išteklių ir efektyvų žaliavų naudojimą, Lietuvoje taikomos finansinės priemonės įmonėms. Nacionalinė pramonės skaitmeninimo platforma „Pramonė 4.0“ prisidės prie spartesnio Lietuvos ekonomikos augimo, pramonės sektoriaus sukuriamos BPV spartesnio didėjimo, užtikrins Lietuvos pramonės konkurencingumo didėjimą tarptautiniu mastu ir skatins naujų darbo vietų kūrimą. Lietuvos darbo rinkoje pastaruosius 6 metus vyravo visų amžiaus grupių gyventojų užimtumo didėjimo ir nedarbo lygio mažėjimo tendencijos. Didžiausią įtaką užimtumo ir nedarbo rodiklių gerėjimui turėjo ne tik auganti ekonomika, bet ir kokybiškų darbo vietų kūrimas bei užimtumo didinimo programoje numatytų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas.

9 tikslas

KURTI ATSPARIĄ INFRASTRUKTŪRĄ, SKATINTI VISA APIMANČIĄ INDUSTRIALIZACIJĄ IR SKATINTI NAUJOVES

Lietuvoje vyksta Ketvirtoji pramonės revoliucija, sudaranti sąlygas kurti ir formuoti gyvenimą, kuriame virtualios ir materialios gamybos sistemos lanksčiai sąveikauja tarpusavyje. Pastebima, kad intensyviausiai Ketvirtoji pramonės revoliucija vyksta apdirbamosios gamybos pramonės sektoriuje. Pagal įmonių skirstymą, smulkusis ir vidutinis verslas sudaro 99,8 proc. visų Lietuvoje veikiančių įmonių, iš kurių 9,2 proc. sudaro apdirbamosios gamybos pramonė.

Apdirbamosios gamybos sektoriuje nuo 2010 m. iki 2012 m. stebėtas sukuriamos pridėtinės vertės, palyginti su bendruoju vidaus produktu, didėjimas (iki 20,7 proc.), tačiau nuo 2013 m. sukurta BPV mažėjo. Apdirbamosios pramonės gamybos sukuriama BPV, tenkanti vienam gyventojui, 2010–2016 m. augo nuo 1,5 tūkst. Eur iki 2,3 tūkst. Eur (9 pav.).

9 pav.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Apdirbamojoje gamyboje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su BVP, proc.	18,8	20,4	20,7	19,4	19,2	19,3	18,9
Apdirbamojoje gamyboje sukurta BPV tenkanti vienam gyventojui, Eur	1528	1894	2086	2081	2164	2236	2290

Sukuriamos BPV, tenkančios vienam gyventojui, didėjimas apdirbamosios gamybos sektoriuje stebimas dėl išaugusios gaminamų produktų paklausos ir jų eksporto. Nuo 2013 m. iki 2016 m. eksportuojančių mažų ir vidutinių įmonių (MVĮ) skaičius mažėjo nuo 10 tūkst. iki 8,7 tūkst. Tai reiškia, kad vis daugiau eksportuoja stambios įmonės, nes eksporto vertė didėja. Siekiant sudaryti sąlygas MVĮ integruotis į tarptautines rinkas, įdiegta „Vieno langelio“ sistema – skaitmeninėje erdvėje pateikiama informacija apie eksporto galimybes, rengiami seminarai pradedantiesiems eksportuotojams praktiniais klausimais,

atliekamas MVĮ pasirengimo eksportui ir veiklai eksporto rinkose patikrinimas, MVĮ informuojamos apie atskiras rinkas, įgyvendinama edukacinė programa, skirta padėti įmonėms kurti savo prekės ženklus.

Įvertinus šalyje esamą įmonių pagal dydį pasiskirstymą ir sukuriamą pridėtinę vertę pramonės sektoriuje, kuri ir atspindi finansines galimybes vykdyti investicinius, mokslinius ir technologinės plėtros projektus, skatinamas smulkus ir vidutinis verslas ir jo plėtra.

Vykstant Ketvirtajai pramonės revoliucijai, kuri remiasi skaitmeninės revoliucijos rezultatais, skatinamos naujos technologijos ir inovacijos. Siekiant plėsti mokslinius tyrimus, modernizuoti pramonės sektorių technologinius pajėgumus, skatinti inovatyvius sprendimus, 2016 m. skirtas 0,74 proc. finansavimas nuo bendro Lietuvos BVP. Taikomos finansinės priemonės, skatinančios įmones investuoti į inovacijas („Intelektas. Bendri mokslo–verslo projektai"), pritraukti į Lietuvą užsienio investicijas („Smartinvest LT+", „Smart FDI"), gerinti privačių juridinių asmenų bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir eksperimentinių tyrimų veikloje („Inoklaster LT"), mokslo ir verslo bendradarbiavimą („Inovaciniai čekiai") ir skatinti paklausą rinkoje turinčius produktus („Inopatentas LT"). Lėšos, numatytos moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir inovacijoms 2014–2020 m., sudaro 403,2 mln. Eur.

2016 m. sukurtas Verslo konsultantų tinklas, kurio tikslas – suteikti mažoms ir vidutinėms įmonėms, veikiančioms ne ilgiau kaip 5 metus, reikiamą informacinę, konsultacinę, metodinę ir kitą paramą verslo pradžios, finansavimo šaltinių, naujų technologijų diegimo ir kitais verslo organizavimo klausimais. Tai – viena iš priemonių, padedančių mažoms ir vidutinėms įmonėms susipažinti su naujomis technologijomis, jas įsidiegti ir taip didinti darbo našumą.

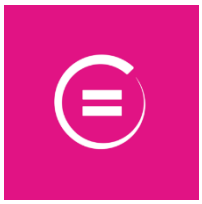
2013 m. spalį Lietuvoje patvirtintos prioritetinės Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (MTEPI) raidos kryptys, proveržio tikintis 2022 m. Kryptys apima energetikos, agroinovacijų, biotechnologijų, transporto, informacinių ir ryšių technologijų, naujų gamybos procesų bei kūrybingos visuomenės sferas. Prioritetinės kryptys apima tik tas sritis, kuriose yra didžiausia proveržio, pasiekto bendromis verslo ir mokslo pastangomis, tikimybė. Prasidėjo Sumanios specializacijos peržiūra, kurios metu bus nustatytas Sumanios specializacijos programos kryptyse įvardintų ir neįvardintų technologijų aktualumas, esamų ir potencialių prioritetų svarba, potencialūs nauji Sumanios specializacijos prioritetai, pateiktos rekomendacijos Sumanios specializacijos strategijos stebėsenai ir vertinimui, atliktas Sumanios specializacijos kryptyje minimų technologijų priskyrimas Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus kodams bei pateiktos papildomos rekomendacijos.

Siekiant atskleisti verslo galimybes gauti ekonominės naudos kuriant ir diegiant žaliąsias inovacijas, itin svarbu ieškoti naujų sprendimų ir juos skatinti. 2017 m. įgyvendinta Žaliosios pramonės inovacijų programa, kuri buvo viena iš pirmųjų priemonių Lietuvoje, orientuota tiesiogiai į žaliųjų inovacijų versle skatinimą. Žaliosios pramonės inovacijų programos lėšomis finansuoti ir įgyvendinti 13 projektų, susijusių su inovatyviomis aplinkosaugos technologijomis ir žaliaisiais produktais (projektams paskirstyta 7 mln. Eur parama).

Lietuva 2016 m. ratifikavo Paryžiaus susitarimą. Diegiant inovacijas gamybos procesuose, siekiama, kad būtų užtikrinami aplinkosauginiai aspektai ir efektyvus energijos vartojimas pramonėje. Vertinant energetikos sektoriaus CO_2 išmetimus, tenkančius pridėtinės vertės vienetui, šalyje pastebimas mažėjimas (2015 m. – 0,31 kilo tonos / mln. Eur BVP). Lietuva, siekdama kurti atsparią infrastruktūrą ir stebėdama jau vykstančią pramonės industrializaciją, skatina ūkio subjektus diegti naujoves, kurios prisidėtų prie aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių kriterijų sinergijos ir padėtų siekti užsibrėžtų tikslų.

Lietuvoje vykstant Ketvirtajai pramonės revoliucijai pastebima, kad intensyviausiai ji vyksta apdirbamosios gamybos pramonės sektoriuje, kur vienam gyventojui tenkančios sukuriamos BPV didėjimas pastebimas dėl išaugusios gaminamų produktų paklausos ir jų eksporto. Įvertinus šalyje esamą įmonių pagal dydį pasiskirstymą ir sukuriamą pridėtinę vertę pramonės sektoriuje, kuri ir atspindi finansines galimybes vykdyti investicinius, mokslinius ir technologinės plėtros projektus, skatinamas smulkus ir vidutinis verslas ir jo plėtra, veikia Verslo konsultantų tinklas, padedantis apdirbamosios pramonės MVĮ supažindinti su naujomis technologijomis ir jas diegti. Lietuvoje patvirtintos prioritetinės Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos kryptys, kurios skatins pramonės įmones diegti naujoves, o verslo subjektams ir mokslo atstovams padės produktyviau bendradarbiauti. Prioritetinės kryptys apima

tik tas sritis, kuriose yra didžiausia proveržio, pasiekto bendromis verslo ir mokslo pastangomis, tikimybė, todėl proveržio tikimasi jau 2022 m.

10 tikslas

MAŽINTI NELYGYBĘ TARP ŠALIŲ IR PAČIOSE ŠALYSE

Lietuva savo teisine sistema stengiasi užtikrinti lygias galimybes ir reikiamą pagalbą kiekvienam šalies gyventojui. Didžiausias iššūkis Lietuvai yra pajamų nelygybė, kuri neretai sąlygoja ir kitų teisių nepakankamą užtikrinimą.

Augant ekonomikai ir didėjant darbo pajamoms, pajamų nelygybė turi tendenciją didėti. Mažėjant nedarbui ir kylant laisvų darbo vietų lygiui, pastaraisiais metais darbo užmokestis per metus didėjo apie 5 proc. Pajamų nelygybė, kuri tampriai susijusi su piniginiu skurdu, Lietuvoje smarkiai išaugo: 2016 m. 20 proc. turtingiausių žmonių pajamos buvo 7,1 karto didesnės nei 20 proc. neturtingiausių žmonių. Tai yra vienas aukščiausių rodiklių ES.

Taip pat reikšmingi pajamų nelygybės skirtumai tarp kaimo ir miesto regionų. Vidutinės kaimo regionų namų ūkių pajamos sudaro tik apie trečdalį miestų namų ūkių pajamų. Pajamų nelygybė kelia socialinę įtampą ir socialines krizes, didina emigraciją. Šios nelygybės mažinimui nepakanka socialinės politikos, švietimo ar sveikatos apsaugos priemonių, į procesą turi įsitraukti verslo ir ūkio sektoriai.

Lietuva visuose pagrindiniuose strateginiuose dokumentuose užsibrėžė mažinti skurdą ir pajamų nelygybę. Siekiant užsibrėžto tikslo svarbu didinti pajamas, pensijas ir socialines išmokas, mažinti mokesčių naštą mažiausiai uždirbantiems ir didinti daugiausiai uždirbančiųjų socialinę atsakomybę.

Atsigaunant ekonomikai, nuosekliai didinamas šalies minimalusis darbo užmokestis, siekiant, kad jis artėtų prie 50 proc. vidutinio darbo užmokesčio. 2013–2016 m. minimali mėnesinė alga (MMA) buvo keliama 6 kartus. 2016 m., palyginti su 2012 m., MMA padidėjo 54,3 procentais. Siekiant paskatinti darbo užmokesčio augimą, 2017 m. priimtame naujajame Darbo kodekse nustatyta, kad minimalusis darbo užmokestis yra mažiausias leidžiamas atlygis už nekvalifikuotą darbą. Nekvalifikuotu darbu laikomas darbas, kurio atlikimui nekeliami jokie specialūs kvalifikaciniai įgūdžiai ar profesiniai gebėjimai. Tokiu žingsniu siekiama, kad darbo rinka taptų labiau kvalifikuota, reikalaujanti įvairialypių žinių ir gebėjimų.

Nuo 2017 m. pradėtas viešai skelbti vidurkis užmokesčio, kuris sumokamas daugiau kaip 3 darbuotojus turinčiose įmonėse ir organizacijose. Taip siekiama skaidresnio atlyginimų mokėjimo.

2017 m. padidintos socialinio draudimo pensijos. Tai palietė daugiau kaip 593 tūkst. senatvės pensininkų, daugiau kaip 202 tūkst. netekto darbingumo arba invalidumo pensijų gavėjų, 7,4 tūkst. išankstinės pensijos gavėjų. Siekiant užtikrinti nuoseklų pensijų didėjimą pagal ekonominius šalies rodiklius, nuo 2018 m. sausio 1 d. pensijos indeksuotos.

Nuo 2018 m. padidintos valstybės remiamos pajamos (VRP), kurios ypač aktualios skurdo riziką patiriantiems asmenims, gaunantiems piniginę socialinę paramą pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą.

Padidinus VRP, didėja socialinę paramą galinčių gauti žmonių skaičius ir socialinei paramai skiriamos lėšos, nes nuo VRP dydžio priklauso socialinė pašalpa, būsto šildymo išlaidų kompensacijos, vienkartinė įsikūrimo pašalpa prieglobsčio gavėjams, mėnesinė piniginė pašalpa prieglobsčio gavėjams būtiniausioms reikmėms, pašalpa maistui ir smulkioms išlaidoms užsieniečiams, gyvenantiems Pabėgėlių priėmimo centre, teisė į mokinių nemokamą maitinimą ir paramą mokinio reikmenims įsigyti, teisė į paramą būstui įsigyti arba išsinuomoti, teisė į paramą palaikams parvežti.

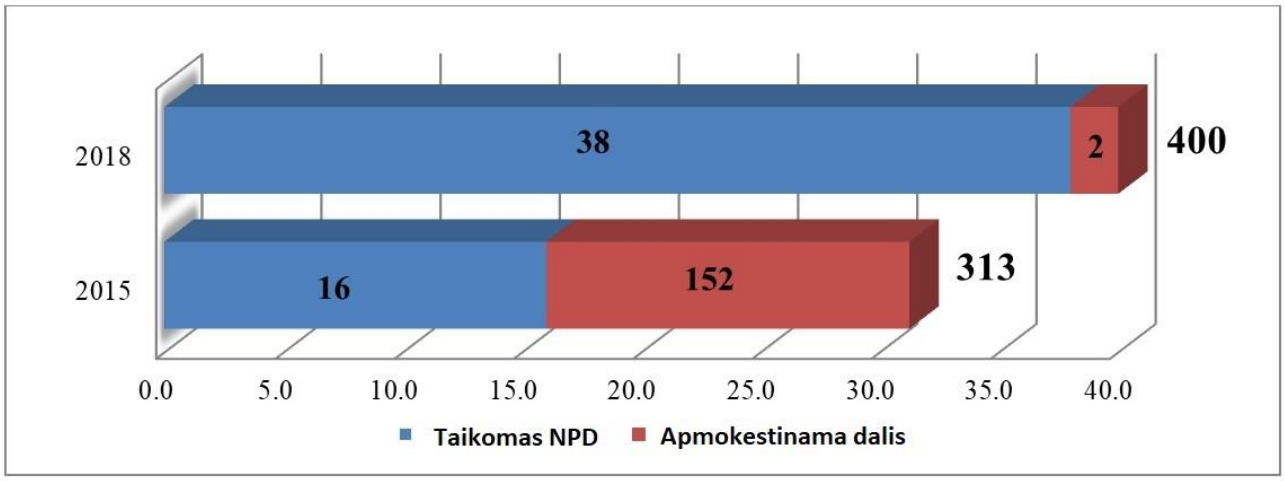
2016–2018 m. Lietuvoje padidintas pagrindinis neapmokestinamųjų pajamų dydis (toliau – NPD) ir individualūs neapmokestinamųjų pajamų dydžiai neįgaliesiems.

2016–2017 m. padidintas papildomas neapmokestinamųjų pajamų dydis už vaikus. Nuo 2018 m. sausio 1 d. atsisakyta papildomo neapmokestinamojo pajamų dydžio ir pereita prie tiesioginių išmokų vaikams (kiekvienam vaikui pradėta mokėti universali išmoka – vaiko pinigai). Toks sprendimas priimtas siekiant padėti visiems vaikus auginantiems asmenims, nes pagal galiojusią sistemą mažiausias pajamas gaunantys asmenys realiai neturėjo galimybės išnaudoti taikomo papildomo NPD už auginamus vaikus. Be to, mažai uždirbantiems arba daugiavaikiams tėvams mokamos papildomos išmokos.

Nuoseklus NPD didinimas gerokai sumažino minimalias pajamas gaunančiųjų apmokestinimą, nes vis didesnė pajamų dalis tapo neapmokestinama. Jei 2015 m. minimaliajai mėnesinei algai taikomas NPD sudarė 51 proc. darbo užmokesčio, tai 2018 m. minimaliajai 400 Eur mėnesinei algai taikomas NPD jau sudaro 95 proc. darbo užmokesčio ir tik 5 proc. sudaro apmokestinama dalis (10 pav).

10 pav.

Minimaliam atlyginimui taikomas NPD ir apmokestinama dalis 2015 ir 2018 metais, eurais

Lietuvos mokesčių sistemos pokyčiai pastaraisiais metais buvo nukreipti ne tik į gyventojų pajamų mokesčio progresyvumo didinimą, mažinant naštą mažiausiai uždirbantiems, tačiau ir į bendrą sistemos progresyvumo didinimą, tokiu būdu siekiant užtikrinti didesnį perskirstymo efektyvumą.

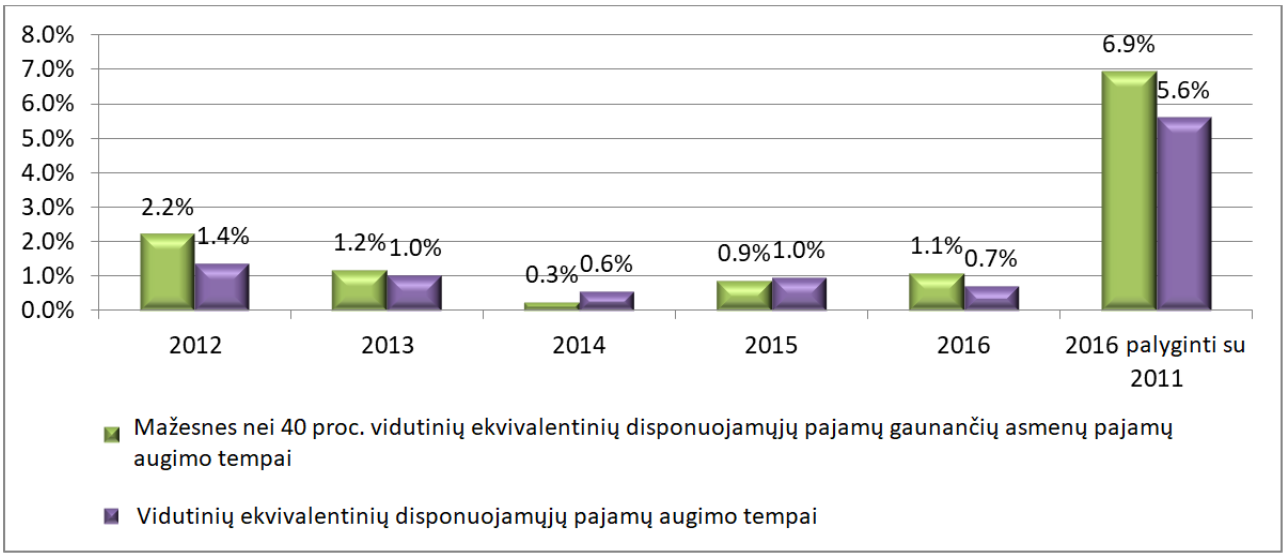
Nuo 2012 m. nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestintas gyventojų valdomas didelės vertės nekomercinės paskirties turtas. Nuo 2018 m. nustatytas progresinis fizinių asmenų nekomercinės paskirties nekilnojamojo turto apmokestinimas, susiaurintos kapitalo pajamoms taikomos lengvatos.

Siekiant mažinti šešėlį ir suteikti didesnes garantijas darbuotojui, nustatytos MMA dydžio „grindys" darbdavio socialinio draudimo įmokoms.

Šalyje taikomos mokestinės priemonės kartu su socialinės politikos priemonėmis turėjo įtakos tam, kad mažesnes nei 40 proc. vidutinių ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų gaunančiųjų gyventojų pajamos 2012–2016 m. augo 13 proc. sparčiau, lyginant su bendru ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų augimu (11 pav.).

11 pav.

Mažesnių nei 40 proc. vidutinių ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų ir vidutinių ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų augimo tempai 2012–2016 m.

Lietuva, nuo 2004 m. oficialiai tapusi šalimi donore, vykdo nepertraukiamą ir veiksmingą vystomojo bendradarbiavimo veiklą, kuria siekiama prisidėti prie darnaus pasaulio vystymosi ir mažinti nelygybę tarp šalių. Lietuva teikia socialines ir ekonomines reformas šalyse partnerėse skatinančią dvišalę paramą, kurios geografija 2017 m. išsiplėtė iki 24 valstybių. Mokėdama privalomus ir savanoriškus įnašus tarptautinėms organizacijoms ir vystomojo bendradarbiavimo veiklą vykdantiems fondams, Lietuva taip pat prisideda prie daugiašalių pastangų mažinti nelygybę tarp šalių (daugiau apie Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo paramą žr. prie 17 darnaus vystymosi tikslo).

11 tikslas

PASIEKTI, KAD MIESTAI IR GYVENVIETĖS TAPTŲ ĮTRAUKŪS, SAUGŪS, ATSPARŪS IR DARNŪS

Lietuvos urbanistinę sistemą sudaro valstybės centras – sostinė, 5 regioniniai centrai (didieji miestai) ir vietinio lygmens centrai (mažieji ir vidutinio dydžio miestai). Du trečdaliai Lietuvos gyventojų (apie 1,9 mln.) gyvena miestuose.

Miestuose sukuriama didžioji šalies BVP dalis. Tai – ekonominės, socialinės, dvasinės, kultūrinės, mokslinės pažangos centrai, kuriuose koncentruojasi ir didžiausios su žmonių gyvenimu ir veikla susijusios problemos.

Urbanistinėje plėtroje palaipsniui diegiami darnaus vystymosi principai. Lietuvoje gyventojai pasiskirstę netolygiai: sostinėje gyvena apie 20 proc. šalies gyventojų, antrame pagal dydį mieste – 10 proc., dviejuose – daugiau negu po 5 proc. visų Lietuvos gyventojų, kitose keliose dešimtyse miestų – po 30–60 tūkst. gyventojų. Gyventojų koncentracija stiprėja šalies sostinėje ir kelių didžiųjų miestų regionuose, kituose jų nuolat mažėja dėl emigracijos į užsienį ir neigiamos natūralios gyventojų kaitos (2010–2016 m. sumažėjo beveik 9 proc.). Vidutinis gyventojų tankis Lietuvos didžiųjų miestų užstatytose teritorijose siekia 39 gyventojus hektare. Šis rodiklis nusako ne tik pačių miestų darnumą, jų funkcijų ir veiklos gyvybingumą, bet ir reikšmingai veikia regionų raidą. Rodiklio reikšmė yra didesnė už minimalią rekomenduojamą didmiestyje (30 gyv. / ha), kurios reikia, kad atsipirktų kuriama techninė ir socialinė infrastruktūra. Gyventojų tankis Lietuvos didžiųjų miestų užstatytose teritorijose mažėja, o tai lemia didėjančius

infrastruktūros eksploatacijos kaštus. Dauguma Lietuvos gyventojų (apie 66 proc.) gyvena daugiabučiuose namuose, pastatytuose 1961–1990 m. Deramai neprižiūrimi būstai smarkiai susidėvėję.

Nepakankamai tolygi ir efektyvi socialinė, ekonominė, teritorijų ir viešosios infrastruktūros plėtra, kompleksinių energinį efektyvumą didinančių priemonių įgyvendinimas (renovuojant ne tik pavienius, bet ir gyvenamuosius kvartalus) ir dėl klimato pokyčių kylančios potvynių ir kitos rizikos miestams mažinimas – šiuo metu Lietuvai aktualiausi urbanistinės politikos iššūkiai.

Lietuvoje pripažįstama, kad tokia situacija komplikuoja šalies raidą, todėl pasitelkiant teisinį reguliavimą, siekiama užtikrinti aplinkos, tinkamos darniai gyventi visoms gyvybės formoms, kokybę, kartu ir darnų teritorijų bei infrastruktūros vystymąsi.

2017 m. parengtos Lietuvos regioninės politikos gairės (Baltoji knyga) 2017–2027 m., kuriomis siekiama nubrėžti ilgalaikę regioninės plėtros perspektyvą, kuri tęstųsi bent keletą politinių ciklų ir būtų suderinta su ES ilgametėmis finansinėmis perspektyvomis. Planuojama, kad šios gairės teisinį pagrindą įgis per Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą.

2017 m. pradėtas rengti naujasis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, kuris bus veiksmingas, pamatinis erdvinio Lietuvos teritorijos planavimo dokumentas, integruojantis šalies sektorinių politikų nuostatas, galios nuo 2020 m. iki 2030 ir 2050 m. Šis planas bus įrankis Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimui teritoriniu aspektu Lietuvoje.

Siekiant kompleksiškai ir sistemingai reglamentuoti architektūros srities visuomeninius santykius, išsaugoti sukurtą ir kurti tinkamos kokybės, su krašto savitumu ir kultūra darnią, viešuosius interesus atspindinčią, išliekamąją vertę turinčią aplinką, 2017 m. priimtas Architektūros įstatymas, kuriuo sukurta vieninga architektūros politikos formavimo ir įgyvendinimo sistema. Įstatyme numatytos architektūros plėtros kryptys, apibrėžta valstybės, savivaldybių ir kitų institucijų kompetencija architektūros srityje, savivaldybės vyriausiojo architekto statusas bei funkcijos, apibrėžtos architektūros kokybės užtikrinimo priemonės ir kt.

Siekiant optimizuoti Lietuvos urbanistinę sistemą, rengiama Urbanistinė chartija. Ji numatys pagrindinius ilgalaikius miestų vystymo principus, aprūpinimo būstu strategijos tikslus ir prioritetus. Chartijos nuostatos bus įtrauktos į Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą. Sukurta interneto svetainė www.urbanistinechartija.com skirta veiksmingesnei komunikacijai su suinteresuotaisiais dalyviais ir informacijos sklaidai. Taip užtikrinamas grįžtamasis ryšys ir dialogas su plačiąja visuomene.

Siekiant kompleksiškai visos šalies mastu spręsti infrastruktūros plėtros problemas, suvaldyti chaotišką miestų, ypač jų priemiesčių plėtrą, sudaryti palankias sąlygas investicijoms, sukurti vientisą gyvenamųjų vietovių infrastruktūros plėtros reguliavimo sistemą, rengiamas Savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymas.

Lietuva, siekdama įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimą, racionaliau valdyti išteklius, skatinti darnaus vystymosi principų diegimą teritorijų planavimo ir statybų procesuose, kuria centralizuotos prieigos portalą „Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroniniai vartai", per kurį bus teikiamos į vartotojus orientuotos elektroninės teritorijų planavimo, stebėsenos, statybos procesus apjungiančios paslaugos. Tai leis teritorijų planuotojams, architektams, statytojams lengvai ir greitai įvykdyti reikalingus procesus, o gyventojams – stebėti jų aplinkoje vykstančius su teritorijų planavimu ir statyba susijusius pokyčius. Vyksta statybos sektoriaus skaitmeninamas – kuriama ir diegiama statinio informacinio modeliavimo (angl. Building Information Modeling) metodikos taikymui skirtų priemonių sistema. Tai didins viešojo sektoriaus statinių statybos planavimui, projektavimui, statybai, eksploatavimui, valdymui skiriamų išteklių naudojimo efektyvumą.

Nuolat gerinamos sąlygos visuomenei dalyvauti kultūros paveldo apsaugos viešojo valdymo procesuose, rengiami naujienlaiškiai, interneto svetainėse talpinama informacija kultūros paveldo objektų valdytojams apie įvairias finansavimo galimybes kultūros paveldo objektų tvarkybai. Visuomenė turi galimybę naudotis kultūros paveldo elektroninėmis paslaugomis (KPEPIS informacinė sistema).

Parengtos žaliosios infrastruktūros planavimo ir taikymo praktikoje rekomendacijos, Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendinių įgyvendinimo programa. Daug dėmesio skiriama visuomenės dalyvavimui kraštovaizdžio formavime.

Lietuvos valstybės biudžeto ir ES fondų lėšomis finansuojamos vertingų ir vaizdingų urbanizuotų teritorijų kraštovaizdžio kompleksų tvarkymo ar atkūrimo iniciatyvos. Savivaldybės turi galimybę tvarkyti ar atkurti natūralaus ar urbanizuoto kraštovaizdžio kompleksus ar atskirus jų elementus, parengti savivaldybių kraštovaizdžio tvarkymo planus, tvarkyti etalonus, įrengti bandomąją žaliąją infrastruktūrą miestuose. Iki 2020 m. siekiama modernizuoti 4 tūkst. daugiabučių namų. 2005–2017 m. modernizuoti 2 tūkst. 757 daugiabučiai namai, apie 1,5 tūkstančio daugiabučių namų planuojama modernizuoti 2018–2020 m. Bendradarbiaujant su Europos investicijų banku, įsteigtas Rizikos pasidalinimo fondas. Į jį, taikant finansų inžinerijos priemonių ir garantijų mechanizmo derinius, iš privačių investuotojų numatoma pritraukti apie 500 mln. Eur, kurie bus skirti paskolų teikimui projektams finansuoti.

ES lygiu Lietuva kartu su kitų valstybių narių įstaigomis, organizacijomis, miestais dalyvauja ES miestų partnerystėje „Tausus žemės naudojimas ir gamtiniai problemų sprendimo būdai", kurios tikslas – užtikrinti, kad miestuose vykstantys procesai gerintų aplinką ir gyvenimo kokybę. ES miestų darbotvarkė ir Naujoji miestų darbotvarkė turi tą pačią viziją ir yra labai svarbios siekiant įgyvendinti Darbotvarkę 2030.

2015 m. Lietuvoje patvirtintos nacionalinės Darnaus judumo mieste planų rengimo gairės (toliau – Gairės). Gairėse rekomenduojama miestams, turintiems daugiau kaip 25 tūkst. gyventojų arba kurorto statusą, parengti ir įgyvendinti Darnaus judumo mieste planus (toliau – DJMP). Šią sąlygą atitinka 18 šalies savivaldybių.

DJMP priemonės skirtos vystyti ir integruoti skirtingus susisiekimo būdus, prioritetą teikiant viešajam keleiviniam ir bevarikliniam transportui ar aplinką mažai teršiančiam transportui; jos atitinka darnaus vystymo, ekonominio gyvybingumo, socialinės lygybės, sveikatos ir aplinkos kokybės poreikių suderinamumo reikalavimus. Plane numatyta darniai išnaudoti miesto erdvę, esamą susisiekimo komunikacijų infrastruktūrą pritaikant viešajam keleiviniam transportui, pėstiesiems ir dviratininkams; didinti miesto aplinkos patrauklumą, gerinti gyvenimo kokybę ir visuomenės sveikatą; užtikrinti eismo saugumą; mažinti oro užterštumą, triukšmą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir energijos vartojimą.

2017 m. pabaigoje DJMP buvo parengusios 9 šalies Savivaldybių administracijos, likusiųjų 9 savivaldybių DJMP bus parengti 2018 m. Savivaldybės įgyvendina planuose numatytas judumo priemones. Susisiekimo ministerijos iniciatyva taip pat parengtos Viešosios elektromobilių įkrovimo infrastruktūros plėtros rekomendacijos, kurių tikslas – plėtojant elektromobilių įkrovimo infrastruktūrą skatinti naudotis elektromobiliais. 2015 m. patvirtintas elektromobilių ir jų infrastruktūros plėtros ir elektromobilių įkrovimo stotelių valstybinės reikšmės keliuose planas.

Iki šiol Lietuvos valstybinės reikšmės keliuose veikė tik 2 viešos didelės galios įkrovimo prieigos, tačiau 2017 m. pabaigoje valstybinės reikšmės kelyje A1 buvo įrengta 10 elektromobilių greito įkrovimo stotelių. Planuojama, kad 2018 m. įkrovos stotelės magistraliniuose keliuose bus įrengtos kas 50 kilometrų. Iš viso valstybinės reikšmės keliuose jų bus 26. Lietuvos miestuose ir priemiesčiuose, kuriuose gyvena daugiau kaip 25 tūkst. gyventojų, iki 2020 m. pabaigos numatoma įrengti ne mažiau kaip 100 viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų.

Kuriant ir plėtojant viešai prieinamą elektromobilių įkrovimo prieigų tinklą, siekiama, kad elektromobilių infrastruktūros plėtra prisidėtų prie planuojamo rodiklio pasiekimo – iki 2020 m. visi įregistruoti elektromobiliai Lietuvoje sudarytų 5 proc. per metus parduodamų naujų automobilių, 2025 m. – 10 proc.

Šalyje tęsiama kompleksiška ekologiško viešojo transporto plėtra. 2018 m. planuojama įsigyti 57 naujas ekologiškas viešojo transporto priemones, rekonstruojami pėsčiųjų ir dviračių takai.

Įgyvendinant anksčiau minėtas priemones, didinamos galimybės visiems šalies piliečiams naudotis saugiomis, prieinamomis ir darniomis viešojo transporto sistemomis.

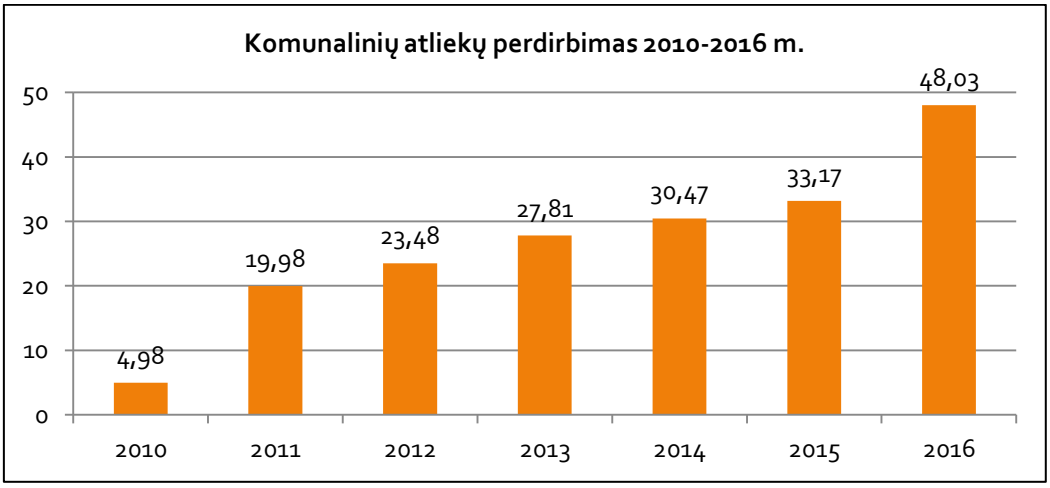
Lietuva, įgyvendindama anksčiau minėtas priemones, siekia vystyti darnų erdvinį planavimą, tolygiai integruojant miestų socialinę, ekonominę ir gamtinę infrastruktūrą, racionaliau naudojant išteklius ir didinant miestų atsparumą įvairioms žmogaus sukeltoms ir gamtinėms grėsmėms. Naujai rengiamas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas su integruotais Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslais bus vienas pagrindinių instrumentų užtikrinant įtraukią ir darnią urbanizaciją, mažinant socio-ekonominę atskirtį tarp miestų ir regionų ir neigiamą miestų ir užstatytų teritorijų poveikį aplinkai bei užtikrinant gamtinio ir kultūrinio paveldo apsaugą. Įgyvendinamos darnaus judumo priemonės didins galimybes visiems šalies piliečiams naudotis saugiomis, prieinamomis ir darniomis viešojo transporto sistemomis mieste ir už jo ribų.

12 tikslas

UŽTIKRINTI DARNIUS VARTOJIMO IR GAMYBOS MODELIUS

Viena iš Lietuvai labai svarbių ilgalaikės aplinkos apsaugos politikos sričių yra darnus gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas. Lietuvoje ištirta 17 rūšių naudingųjų iškasenų, iš jų 9 eksploatuojamos (klintis, dolomitas, smėlis, žvyras, molis, kreidos mergelis, durpės, sapropelis, nafta). 52 proc. šalies vandens telkinių vandens kokybė yra gera, 2015 m. išgauta 9,8 proc. požeminio geriamojo vandens išteklių. Miškingumas Lietuvoje kasmet didinamas. 2016 m. pradžioje miško žemės plotas buvo 2186,7 tūkst. hektarų ir užėmė 33,5 proc. šalies teritorijos. Nuo 2011 m. šis plotas padidėjo 16 tūkst. ha, o šalies miškingumas – 0,3 proc. Komunalinių atliekų susidarymas vienam gyventojui 2010–2016 m. padidėjo atitinkamai nuo 404 kg iki 444 kg, tačiau komunalinių atliekų perdirbimas padidėjo nuo 5 proc. 2010 m. iki 48 proc. 2016 m., o komunalinių atliekų šalinimas sąvartynuose sumažėjo nuo 86 proc. 2010 m. iki 30 proc. 2016 m. (12 pav.).

12 pav.

Pavojingų atliekų kiekis, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, padidėjo nuo 35 tonų 2010 m. iki 58 tonų 2016 m., šių atliekų šalinimas 2010–2016 m. padidėjo nuo 7 iki 12 proc. , deginimas tuo pačiu laikotarpiu padidėjo nuo 2,2 iki 5,3 proc. Naudojamų pavojingų atliekų kiekis 2010–2014 m. mažėjo nuo 64 iki 43 proc. Tačiau pastaraisiais metais naudojamų, įskaitant perdirbamų, pavojingų atliekų kiekis padidėjo ir 2016 m. siekė 52 proc.

Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje nustatytos prioritetinės aplinkos apsaugos politikos sritys, ilgalaikiai tikslai iki 2030 m. ir Lietuvos aplinkos vizija iki 2050 m. Joje kaip viena iš ekonominių priemonių numatyta pakeisti su aplinkos apsauga, aplinkos taršos mažinimu, efektyviu išteklių naudojimu susijusį ūkio subjektų elgesį ir sprendimų priėmimą per žaliuosius viešuosius pirkimus.

Nuo 2017 m. vidurio įsigaliojo nauja Viešųjų pirkimų įstatymo redakcija. Šiuo įstatymu iš esmės pertvarkomas viešųjų pirkimų reguliavimas, ypatingą dėmesį skiriant inovacijų skatinimui, aplinkosauginių, socialinių bei ekonominių klausimų sprendimui. Vertinant pasiūlymus prioritetas skiriamas ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo išrinkimui pagal kainos ir kokybės santykį arba sąnaudas prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu. Tokių pirkimų kiekvienais metais turėtų būti ne mažiau kaip 30 proc. bendros jų vertės. Pasiūlymus vertinant pagal kainos ir kokybės santykio kriterijų galima atsižvelgti į įvairius kokybinius, aplinkosaugos, inovatyvius, socialinius aspektus.

Viešųjų pirkimų įstatymas reikalauja taikyti privalomus prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimus tokioms produktų kategorijoms, kaip popierius, biuro įranga, informacinių technologijų priemonės, viešojo transporto priemonės, buitinė technika ir įranga, valymo priemonės ir paslaugos, statybos darbai, statybinės medžiagos, santechnikos įranga ir t. t.

2017 m. įsigaliojusiu naujuoju viešųjų pirkimų reguliavimu siekiama ne tik užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą ir efektyvumą, bet ir skatinti į kitas politikos sritis orientuotus pirkimus. Viešasis sektorius, būdamas stambiu pirkėju, gali prisidėti prie socialinių, aplinkosauginių, inovacijų, smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo tikslų. Viešiesiems pirkimams keliami tikslai reikalauja didesnio viešųjų pirkimų profesionalumo, kurio stiprinimui Lietuva šiuo metu skiria didelį dėmesį. Įvertinus kitų šalių praktiką ir bendradarbiaujant su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ekspertais, 2018 m. planuojama parengti viešųjų pirkimų profesionalumo stiprinimo veiksmų planą, kuris galėtų apimti tokias priemones, kaip perkančiųjų organizacijų sertifikavimo sistema, tiksliniai mokymai, didesnis viešųjų pirkimų centralizavimas ir kt.

Perėjimas prie žiedinės ekonomikos tausiau naudojant išteklius, perdirbant daugiau atliekų ir pakartotinai naudojant medžiagas yra iššūkis, kurio sprendimui jau taikomos konkrečios Vyriausybės programoje numatytos priemonės. Jos padidins perdirbamų gaminių ir pakuočių pateikimą į rinką, skatins pakartotinį daiktų panaudojimą ir jų paruošimą perdirbti, padės įgyvendinti atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir perdirbimo tikslus ir skatins keisti vartojimo įpročius. Numatyta peržiūrėti mokesčius už aplinkos teršimą atliekomis, nustatant atliekų mažinimą ir perdirbimą skatinančius tarifus, įgyvendinant atskirą maisto atliekų surinkimą, patvirtinant komposto kokybės kriterijus, atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus bei kitas priemones.

Prisidedant prie žiedinės ekonomikos keliamų tikslų ir skatinant įmones efektyviau naudoti žaliavas bei optimizuoti gamybos procesus, mažinant susidarančių atliekų kiekį ir oro taršą, parengtos priemonės, kurioms finansavimas skiriamas iš ES struktūrinių fondų. Viena iš tokių priemonių – „Eco-inovacijos LT", padėsianti skatinti investicijas į švaresnės gamybos inovacijas, taikant racionalių išteklių naudojimo ir taršos prevencijos metodus, pvz., modernizuoti procesus mažinant neigiamą poveikį aplinkai; įmonėse racionaliau naudoti gamtos išteklius ir pereiti prie mažai atliekų sudarančios gamybos; didinti atliekų pakartotinį naudojimą ir perdirbimą. Priemonė „Eco-Inovacijos LT+" skirta skatinti investicijas į materialųjį turtą (įrenginius, technologijas), kurį įdiegus mažėja neigiamas ūkinės veiklos poveikis aplinkai. Numatyta gaminti naujus produktus, pagrindine žaliava naudojant gamyboje susidarančias atliekas. 2018 m. pradėjo veikti Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema, kuri padės užtikrinti efektyvią atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos stebėseną, kontrolę ir tolimesnių atliekų tvarkymo sistemos vystymo veiksmų planavimą.

Lietuvoje mažinamas plastikinių maišelių naudojimas. Pirkinių maišeliai daugelyje prekybos vietų apmokestinti. Įgyvendinant Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymą, nuo 2019 m. lengvieji plastikiniai pirkinių maišeliai prekių ar produktų pardavimo vietose nebus dalinami nemokamai. Finansuojamas vaizdo ir garso reklaminių klipų, skirtų visuomenės informavimui apie plastikinių maišelių vartojimo mažinimą ir jų tinkamą tvarkymą, kūrimas. Bendradarbiaujant su Lietuvos prekybos įmonių asociacija ir prekybos tinklais, reklaminiai klipai transliuoti didžiųjų Lietuvos prekybos centrų ekranuose, apie maišelių vartojimo mažinimą ir jų neigiamą poveikį aplinkai kalbama televizijos ir radijo laidose, kuriose gyventojai raginami būti sąmoningi ir mažinti plastikinių maišelių naudojimą. Nuo 2014 m. plastikinių maišelių sunaudojimas prekybos vietose mažėja, t. y., per 3 m. labai lengvų plastikinių pirkinių maišelių kiekis sumažėjo nuo 260 iki 224 vnt. gyventojui, o storesniųjų – nuo 39 iki 36 vnt. gyventojui (13 pav.).

13 pav.

	2014	2015	2016
Lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių, kurių sienelės storis iki 15 mikronų, kiekis, vnt./gyventojui	260	239	224
Lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių, kurių sienelės storis nuo 15 iki 50 mikronų, kiekis, vnt./gyventojui	39	37	36

Nors vienam gyventojui tenkančių pirkinių maišelių kiekis sumažėjo palyginti nedaug, bet šalies mastu šis pokytis itin svarbus, nes nepanaudoti maišeliai netapo atliekomis ir nebuvo pašalinti sąvartynuose.

Skatinant darnų vartojimą, Lietuvoje 2016 m. pradėjo veikti vienkartinių gėrimų pakuočių užstato sistema. Gamintojai ir importuotojai, tiekiantys alkoholinius ir gaiviuosius gėrimus stiklinėje, plastikinėje ar metalinėje vienkartinėje taroje, kurios talpa didesnė negu 100 ml, bet mažesnė negu 3 l, privalo dalyvauti vienkartinių gėrimų pakuočių užstato sistemoje. Gyventojai, pirkdami gėrimus užstato ženklu pažymėtoje metalinėje, stiklinėje ir plastikinėje taroje, parduotuvėje sumoka užstatą, kuris grąžinamas atidavus tarą į taromatą. Šios sistemos efektyvumas, t. y. taros grąžinimas, per pirmuosius veikimo metus pasiekė apie 70 proc.

Skatinant darnius vartojimo ir gamybos modelius, Lietuvoje keičiamas su aplinkos apsauga, aplinkos taršos mažinimu, efektyviu išteklių naudojimu susijęs vartotojų ir ūkio subjektų elgesys, jie įtraukiami į sprendimų priėmimo procesus. Šalyje vykdomi žalieji viešieji pirkimai, taikomi prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai. Įmonės skatinamos įgyvendinti žiedinės ekonomikos principus – efektyviai naudoti išteklius ir žaliavas, optimizuoti gamybos procesus, mažinant susidarančių atliekų kiekį ir oro taršą, perdirbti atliekas. Numatyta peržiūrėti mokesčius už aplinkos teršimą atliekomis ir nustatyti atliekų mažinimą ir perdirbimą skatinančius tarifus, įgyvendinti maisto atliekų surinkimą, nustatyti komposto kokybės kriterijus ir kitas priemones. Vartotojai informuojami apie neigiamą plastiko poveikį aplinkai ir tinkamą jo tvarkymą, plastikinių maišelių alternatyvas. Plastikinių maišelių vartojimas mažėja, o nuo 2019 m. prekių ar produktų pardavimo vietose jie nebus dalinami nemokamai.

13 tikslas

IMTIS SKUBIŲ KOVOS SU KLIMATO KAITA IR JOS POVEIKIU VEIKSMŲ

Lietuvos klimato kaitos politika formuojama remiantis tarptautiniais susitarimais (Jungtinių Tautų bendrąja klimato kaitos konvencija, Paryžiaus susitarimu ir kt.), ES strateginiais dokumentais ir tikslus ir uždavinius reglamentuojančiais teisės aktais.

Antrajame Kioto protokolo Dohos pakeitimu nustatytame įsipareigojimų etape 2013–2020 m. ES ir jos valstybės narės, tarp jų ir Lietuva, bendrai įsipareigojo sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį 20 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Pagal 2015 m. patvirtintą Paryžiaus klimato kaitos susitarimą ES ir jos valstybės narės bendrai įsipareigojo iki 2030 m. sumažinti ŠESD mažiausiai 40 proc. ir skatinti mažo išmetamųjų ŠESD kiekio atsparią klimato kaitos pokyčiams ekonomikos plėtrą, siekdamos su kitomis šalimis sumažinti ŠESD kiekį 80–90 proc. iki 2050 m. ir pasiekti klimato neutralumą antroje šio amžiaus pusėje.

Siekiant įgyvendinti tarptautiniuose ir ES teisės aktuose Lietuvai nustatytus išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo tikslus, 2012 m. priimta Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija. Joje įtvirtinti klimato kaitos švelninimo ir pritaikymo prie klimato kaitos trumpalaikiai, vidutinės trukmės ir ilgalaikiai tikslai bei uždaviniai iki 2050 m. Iki 2020 m. planuojama: 1) pasiekti, kad ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais (toliau – ATL) sistemoje dalyvaujančiuose sektoriuose (didesni negu 20 MW kurą deginantys

įrenginiai ir chemijos pramonė) išmetamųjų ŠESD kiekis neviršytų 8,53 mln. tonų CO_2 ekv.; 2) ES prekybos ATL sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose (transportas, žemės ūkis, atliekų tvarkymas, pramonės įmonės, kurių instaliuota galia mažesnė negu 20 MW, viešojo sektoriaus pastatai, namų ūkiai, žvejyba, statyba, paslaugos ir kiti sektoriai) vykdyti metinius išmetamųjų ŠESD kiekio tikslus iki 2020 m. ir neviršyti 15,24 mln. tonų CO_2 ekv.; 3) pasiekti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, sudarytų ne mažiau kaip 23 proc.; 4) kasmet suvartoti po 1,5 proc. mažiau energijos (2020 m. suvartoti 17 proc. mažiau energijos nei 2009 m.); 5) trumpalaikių klimato kaitos švelninimo tikslų įgyvendinimui skirti ne mažiau kaip 0,38 proc. šalies BVP 2020 m.

Lietuva prisidės prie ES indikatyvių išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo tikslų vykdymo. Vidutinės trukmės tikslas – iki 2030 m. sumažinti 40 proc. ir iki 2040 m. – 60 proc. išmetamųjų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m. Ilgalaikis tikslas – iki 2050 m. sumažinti 80 proc. išmetamųjų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m. lygiu.

Strategijai įgyvendinti 2013 m. patvirtintas ir kasmet atnaujinamas Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas, kuris nustato išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos priemones visuose Lietuvos ūkio (pramonė, energetika, žemės ūkis, transportas, atliekų tvarkymas ir kt.) sektoriuose. Plano priemones kartu įgyvendina ir lėšas priemonėms įgyvendinti skiria ministerijos, savivaldybės, valstybiniai mokslinių tyrimų institutai ir universitetai, įmonės, įstaigos, organizacijos ir kiti asmenys pagal kompetenciją. Ministerijos, rengdamos valdymo sričių (energetika, pramonė, gyvenamųjų teritorijų plėtra, žemės ūkis, transportas, sveikatos apsauga ir kt.) plėtros programas, tarpinstitucinius veiklos planus, veiksmų planus ar kitus planavimo dokumentus, integruoja į juos strategijoje nustatytus prisitaikymo prie klimato kaitos ir klimato kaitos švelninimo tikslus ir uždavinius, numato jų įgyvendinimo priemones ir užtikrina glaudų tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Lietuvos ūkio vystymasis atitinka darnios ekonomikos plėtros principus – 2016 m. šalies išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėjo 58 proc., palyginti su 1990 m. lygiu, o BVP išaugo 38 proc. 2016 m. atsinaujinančių energijos išteklių dalis bendrame šalies galutinio energijos suvartojimo balanse viršijo penktadalį ir sudarė 25,46 proc., sutaupyta 839 kt CO_2 ekv.

Įgyvendinant Paryžiaus susitarimo įsipareigojimus, 2021–2030 m. laikotarpiu Lietuva kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis sieks ES klimato kaitos ir energetikos politikos tikslų iki 2030 m. įgyvendinimo. Lietuvos veiklos vykdytojai, dalyvaujantys ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (toliau – ATLPS), kartu su kitų ES valstybių narių veiklos vykdytojais išmetamų ŠESD kiekį sumažins 43 proc., o ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose bus siekiama 9 proc. išmetamųjų ŠESD sumažinimo tikslo. Lietuva, siekdama klimato ir energetikos tikslų 2030 m., parengė Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos projektą, kuriame numatoma:

- padidinti atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) dalį šalies bendrajame galutiniame energijos suvartojime (2020 m. – 30 proc., 2030 m. – 45 proc., 2050 m. – 80 proc.);
- didinti energijos vartojimo efektyvumą (2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas bus 1,5 karto, o 2050 m. – 2,4 karto mažesnis nei 2017 m.);
- kad iki 2030 m. 15 proc. transporto sektoriaus energijos sudarytų AEI, ir 50 proc. sumažinti įprastiniu kuru (benzinu ir dyzelinu) varomų automobilių naudojimą miestuose, o 2050 m. – 50 proc. AEI transporte ir 100 proc. sumažinti iškastiniu kuru varomų automobilių naudojimą miestuose.

2017 m. pradėtas rengti Integruoto nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano projektas, kuriame numatyta mažo ŠESD kiekio ekonomikos plėtros atskiruose Lietuvos ūkio sektoriuose politika ir priemonės – energijos efektyvumo didinimas, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas, ES ATLPS stiprinimas, išsaugant daug energijos naudojančios pramonės konkurencingumą, ekoinovatyvių technologijų diegimas, plėtojant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą.

Lietuva prisideda prie finansinės paramos besivystančioms šalims klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, skirdama lėšas iš Klimato kaitos specialiosios programos. Nuo 2014 m. remiami

dvišaliai vystomojo bendradarbiavimo projektai, siekiant viešojo sektoriaus lėšomis mobilizuoti privataus sektoriaus indėlį.

14 tikslas

IŠSAUGOTI IR TAUSIAI NAUDOTI VANDENYNUS, JŪRAS IR JŪRŲ IŠTEKLIUS DARNIAM VYSTYMUISI

Švarus vanduo – itin svarbus gyvosios gamtos elementas. Vanduo veikia visas žmogaus gyvenimo sritis, o aplinkoje vykstant intensyviai vandens apykaitai net toli nuo vandens telkinių vykdoma veikla daro įtaką vandens telkiniams.

Dėl specifinių hidrografinių ir klimatinių sąlygų Baltijos jūra – vienas didžiausių druskėto vandens telkinių planetoje. Itin jautrios ir tarpusavyje susijusios jūrinės ekosistemos sukūrė terpę unikaliai Baltijos jūros augalijai ir gyvūnijai. Tai irgi lėmė išskirtinį Baltijos jūros jautrumą ir pažeidžiamumą. Hidrodinaminės savybės ir žmogaus veikla lėmė, kad ši jūra šiandien eutrofikuota, užteršta pavojingomis medžiagomis ir šiukšlėmis, susiduria su biojvairovės nykimo problemomis. Lietuvai priklausančiame Baltijos jūros rajone vykdoma intensyvi ūkinė veikla. Čia įsikūręs Klaipėdos valstybinis jūrų uostas ir Būtingės naftos terminalas, jūroje laidojamas uoste iškastas gruntas, intensyvi verslinė žvejyba.

Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje pateikta 11 kokybinių rodiklių, pagal kuriuos nustatoma gera jūros aplinkos būklė. Lietuvos Baltijos jūros aplinkos būklė gera tik pagal vieną – jūros dugno vientisumo kokybinį rodiklį. Bloga būklė pagal biologinės įvairovės, nevietinių rūšių, komerciniams tikslams eksploatuojamų žuvų, mitybos tinklų, eutrofikacijos, pavojingų medžiagų koncentracijų jūroje ir maistui vartojamuose produktuose kokybinius rodiklius. Būklė pagal hidrografinių sąlygų, jūrų šiukšlių ir povandeninio triukšmo rodiklius nenustatyta dėl tyrimų ir pagrįstos informacijos stokos.

Siekiant sisteminio ir integruoto požiūrio į vandensaugos problemas ir turimų išteklių efektyvaus naudojimo, Lietuvoje 2017 m. patvirtinta Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programa. Programoje nustatyti Baltijos jūros aplinkos apsaugos, Nemuno, Ventos, Lielupės ir Dauguvos upių baseinų rajonų valdymo, vandenų taršos dėl žemės ūkio veiklos poveikio mažinimo, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sričių tikslai, uždaviniai ir siekiami rezultatai. Programa prisideda prie nacionalinių ir ES bei tarptautinių teisės aktų įgyvendinimo, kurie įpareigoja tobulinti integruotą vandens telkinių (jūrų ir vidaus vandenų) valdymą, taikant darnaus vystymosi principus ir vandens valdymą vykdyti ne pagal administracines, o pagal natūralias upės baseino ribas ir diegti ekosistemomis pagrįstus žmogaus veiklos valdymo metodus.

Siekiant užtikrinti požeminių ir paviršinių vandens telkinių ir Baltijos jūros gerą būklę, mažinti potvynių keliamą grėsmę ir sudaryti sąlygas visiems šalies gyventojams gauti saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį, Programoje nustatyti 5 vandenų srities plėtros tikslai: gerinti paviršinių ir požeminių vandens telkinių būklę, pasiekti ir išlaikyti gerą Baltijos jūros aplinkos būklę, mažinti potvynių riziką ir jų padarinius visoje šalies teritorijoje, aprūpinti šalies gyventojus kokybiškomis viešosiomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis ir mažinti aplinkos taršą nuotekomis, efektyviau įgyvendinti vandenų apsaugos ir naudojimo reikalavimus.

Vykdant ūkinę veiklą jūroje, būtina atsižvelgti į jos savybes, gamtinius procesus, saugomas buveines ir jautrias rūšis ir užkirsti kelią žmogaus sukeltam biologinės įvairovės nykimui. Numatyti veiksmai įpareigoja tobulinti integruotą jūros aplinkos apsaugos valdymą taikant ekosisteminiu požiūriu pagrįstą žmogaus veiklos valdymo metodą ir sudarant sąlygas darniai naudoti jūrų vertybes ir teikiamas paslaugas.

Siekiant spręsti eutrofikacijos problemą, Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisijos (HELCOM) nustatyti azoto ir fosforo mažinimo tikslai kiekvienai Baltijos jūros šaliai. Nuo 2013 m. Lietuva įsipareigojo 19 proc. sumažinti azoto ir 56 proc. – fosforo patekimą į Baltijos jūrą palyginti su 1997–2003 m. Siekiant geros aplinkos būklės bus užtikrinama, kad komerciniams tikslams naudojamų žuvų populiacijų eksploatavimo

intensyvumas neviršytų saugių biologinių ribų ir vyktų išsaugant Baltijos jūros mitybos tinklo struktūrą. Priemonės, skirtos rūšių subalansuotoms populiacijoms palaikyti, turi būti taikomos ne tik Lietuvai priklausančioje jūros akvatorijoje, bet ir atitinkamos išteklių grupės užimamoje jūros teritorijoje.

Lietuvai svarbu mažinti pavojingų cheminių medžiagų patekimą į jūros aplinką (remiantis 2004–2012 m. HELCOM duomenimis, 7 proc. Baltijos jūroje užfiksuotų laivų avarijų baigėsi vienokiu ar kitokiu jūros užterštumu), išsaugoti palankias sąlygas žiemojantiems jūros paukščiams jų žiemavietėse, sumažinti jų mirtingumą dėl susitepimo naftos produktais ir priegaudos verslinės žvejybos įrankiuose, sumažinti Baltijos jūrai naujų nevietinių rūšių atsiradimo riziką (dauguma nevietinių rūšių į Lietuvos Baltijos jūros rajoną pateko su jūros srovėmis arba su laivais, pvz., su laivų balastiniais vandenimis).

Gerinant Baltijos jūros aplinkos būklę, siekiama užtikrinti, kad ūkinė veikla jūroje nedarytų didelio neigiamo poveikio jūros dugno buveinėms, būtų išvengta jų nykimo ir būklės prastėjimo. Lietuvos akvatorijoje tai ypač aktualu naudojant dugninius tralus, Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste iškasamų gruntų gramzdinimo vietose jūroje, smėlio kasimo Palangos paplūdimiams papildyti vietose, t. y. visur, kur dugno fiziniai pokyčiai gali tiesiogiai veikti dugno buveines.

Lietuvoje gerinama potvynių prevencija, mažinami potvynių užliejamų apgyvendintų teritorijų plotai, įgyvendinamas upių baseinais grįstas valdymas, stiprinama vandenų srities aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė bei plėtojama ir renovuojama geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo infrastruktūra, užtikrinant, kad individualiai tvarkomos nuotekos neteršty aplinkos, mažinamas aplinkos teršimas paviršinėmis nuotekomis, didinamas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių veiklos efektyvumas ir gerinama teikiamų paslaugų kokybė.

Baltijos jūros, kaip itin unikalaus vandens telkinio, kuris dėl savo uždarumo ir lėtos vandens kaitos susiduria su jau minėtomis ir nacionaliniuose teisės aktuose atspindėtomis problemomis, aplinkos apsaugai labai svarbus bendradarbiavimo aspektas. Lietuvai esant Baltijos jūros regiono ir ES šalimi, svarbus integruotas ir darnus požiūris į aplinkos apsaugą, socialinius aspektus ir sparčiai besivystančią ekonomiką ir plėtrą. Lietuva, įgyvendindama ES ir kitus tarptautinius įsipareigojimus, prioritetą teikia bendradarbiavimui tarp institucijų nacionaliniu, regioniniu lygiu, pvz., naudojantis regioninio institucinio bendradarbiavimo struktūromis, ir tarptautiniu lygiu. Užtikrinant Baltijos jūros apsaugą ir siekiant geros Baltijos jūros aplinkos apsaugos būklės, šalys Baltijos jūros regione koordinuoja savo veiksmus, derina konkrečių aplinkosauginių priemonių taikymą. Be to, yra ieškoma bendrų Baltijos jūros taršos mažinimo sprendimo būdų, sprendžiant esmines problemas, nuo kurių pastaraisiais dešimtmečiais kenčia Baltijos jūra.

15 tikslas

SAUGOTI, ATKURTI IR SKATINTI DARNŲ SAUSUMOS EKOSISTEMŲ NAUDOJIMĄ, DARNIAI VALDYTI MIŠKUS, KOVOTI SU DYKUMĖJIMU, SUSTABDYTI ŽEMĖS BŪKLĖS BLOGĖJIMĄ IR PAKEISTI ŠĮ PROCESĄ PRIEŠINGA KRYPTIMI BEI SUSTABDYTI BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS PRARADIMĄ

Lietuvos strateginiuose dokumentuose numatyta užtikrinti ekosistemų stabilumą, kur įmanoma atkurti ekosistemas, stabdyti ekosistemų teikiamų paslaugų kokybės blogėjimą, išsaugoti biologinę įvairovę, tausoti ir darniai naudoti gamtos išteklius. Lietuva laikosi nacionalinių, ES teisės aktų ir strateginių dokumentų bei daugiašalių tarptautinių susitarimų gamtos apsaugos srityje reikalavimų.

Natūralios ir pusiau natūralios ekosistemos užima daugiau kaip trečdalį Lietuvos teritorijos. Didžiausia laukinės gamtos įvairovė telkiasi miškuose ir šlapynėse. Šiuo metu Lietuvoje aptinkama apie 20,5 tūkst. gyvūnų, 1,8 tūkst. augalų ir 6,1 tūkst. grybų rūšių, iš jų saugomos 767 rūšys (1992 m. buvo saugoma 501 rūšis). Lietuvoje daugiau kaip 4 tūkst. objektų įtraukta į augalų nacionalinių genetinių išteklių sąrašus. Kraštovaizdžio ir biologinei įvairovei išsaugoti Lietuvoje sukurta saugomų teritorijų sistema apima 17,64 proc. šalies sausumos ploto (1990 m. apėmė 5 proc.), didesnė jos dalis priskirta Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“ – paukščių ar buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms. 2017 m. duomenimis, 18,3 proc. Lietuvai priklausančios Baltijos jūros teritorijos priskirta saugomoms teritorijoms ir (ar) Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“.

Lietuvoje tik pradedamas taikyti biologinės įvairovės apsaugos būdas, kai siekiama visoje šalyje, o ne vien saugomose teritorijose, saugoti vertingus kraštovaizdžius, buveines ir svarbius kitus biologinės įvairovės elementus, apskaityti, saugoti ir atkurti sunaikintas ar susilpnintas ekosistemų funkcijas ir paslaugas, kurios sutrinka dėl mažėjančios biologinės įvairovės. Lietuvoje kol kas nėra tinkamai įvertintas kaupiamasis žmogaus veiklos poveikis ekosistemoms, šios veiklos nepažeistų ekosistemų teikiama nauda ir būsimų praradimų kaina. Dėl miškų naudojimo, žemės ir miškų ūkio technologijų kaitos, miškų ir šlapžemių natūralaus hidrologinio režimo sutrikdymo, sparčios statybų, pramonės ir infrastruktūros plėtros, vandens telkinių pakrančių užstatymo, aplinkos taršos, neracionalaus gamtos išteklių naudojimo nyksta natūralios buveinės, rūšių buveinės ir jų populiacijos, didėja jų fragmentacija, plinta invazinės svetimžemės rūšys. Netinkamas vandens išteklių naudojimas tvenkininei žuvininkystei, laivybai, vandens išgavimui, rekreacijai ir kitiems tikslams, praeityje gausiai upėse statytos užtvankos taip pat neigiamai veikia vandens išteklius ir vandens telkinių ekosistemas. Biologinės įvairovės išsaugojimui neigiamą poveikį daro ir klimato kaita. Neišvystyta biologinės įvairovės būklės stebėsenos ir vertinimo sistema, todėl rengiant ir derinant ūkinės veiklos planus ir projektus sunkėja biologinės įvairovės būklės vertinimas ir apsaugos veiksmų planavimas.

Sprendžiant anksčiau aprašytas problemas, nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose suformuluotas tikslas – sustabdyti biologinės įvairovės nykimą ir ekosistemų ir jų paslaugų kokybės blogėjimą, kur įmanoma, jas atkurti. Šio tikslo įgyvendinimas matuojamas 14 pav. nurodytais rodikliais. Kol kas pasiekti tik saugomų sausumos ir jūrinių teritorijų rodikliai.

14 pav.

Rodiklis procentais	2016 m.	2020 m.	2030 m.
Nualintų ekosistemų, jų būklės ir funkcijų pagerėjimas	0	15	20
Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos vietinių augalų ir gyvūnų rūšių, kurių apsaugos būklė palanki, dalis	28	68	100
Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų, kurių apsaugos būklė palanki, dalis	19	48	100
Lietuvos sausumos teritorijos, priskirtos saugomoms teritorijoms ir (ar) Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“, dalis	17,6 (2013 m.)	18	18
Lietuvos jūrinės teritorijos, priskirtos saugomoms teritorijoms ir (ar) Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“, dalis	18,3	18,3	18,3

2017 m. duomenimis, jau pasiekti sausumos teritorijų ir jūros teritorijų, priskirtų saugomoms teritorijoms ir Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“, dalies procentais rodikliai – atitinkamai 17,64 proc. ir 18,3 proc.

Siekiant užtikrinti sausumos, vidaus vandenų ir jūrinių ekosistemų tinkamą ir labiau integruotą apsaugą ir darnų išteklių naudojimą, numatyta vertinti ekosistemų būklę, jų gebėjimą teikti paslaugas ir tų paslaugų kokybę bei atsižvelgti į šį vertinimą formuojant nacionalinę politiką. Lietuvoje pradėti projekto, kurio metu nacionaliniu mastu iki 2020 m. bus sukartografuotos 24-ios svarbiausios ekosistemų paslaugos, įvertinta jų būklė bei atliktas jų socioekonominis vertinimas, parengiamieji darbai, t. y. apžvelgtos ekosistemų paslaugų vertinimo patirtys Lietuvoje ir užsienyje, pradėta informuoti visuomenė, artimiausiu metu planuojama suburti ekspertų, kurie dalyvautų projekto veiklose, tinklą. Ekosistemų paslaugų vertinimas leis nustatyti reikalingas teisines priemones ekosistemų paslaugų apskaitai ir pusiausvyros išsaugojimui ir prioritetines priemones ekosistemoms ir jų paslaugoms atkurti. 2013 m. duomenimis, mažėja Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos vietinių augalų ir gyvūnų rūšių bei Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų, kurių apsaugos būklė yra palanki. Siekiant palankios saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir buveinių tipų apsaugos būklės, nuolat tobulinimas saugomų rūšių apsaugos ir invazinių rūšių reguliavimo teisinis reglamentavimas. Rengiami bendrieji saugomų rūšių apsaugos planai ir apsaugos veiksmų planai konkrečiose teritorijose, atliekamas saugomų rūšių būklės vertinimas pagal Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) nustatytas kategorijas, gausiais duomenimis papildyta Saugomų rūšių informacinė sistema, kuria naudojamasi priimant sprendimus dėl ūkinės veiklos planavimo. Surinkti patikimi duomenys apie buveinių plotus ir jų paplitimą Lietuvoje, nustatyti Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių nacionaliniai apsaugos tikslai. Atsižvelgiant į tai, kad daug saugomų rūšių priklauso nuo žemės ūkio veiklos

pobūdžio, intensyvumo, įvairių kitų sąlygų, Lietuvos kaimo plėtros programoje siekiama numatyti įvairias paramos priemones, skirtas atkurti arba tinkamai prižiūrėti saugomų rūšių buveines. Reguliuojama invazinių rūšių gausa, visuomenė ir institucijos informuojamos apie invazinių rūšių daromą žalą ir raginamos naikinti invazines rūšis.

Siekiant efektyvaus biologinės įvairovės išsaugojimo, rengiamas 2018–2023 m. valstybinio aplinkos monitoringo veiksmų planas, kuriama institucija, kuri būtų atsakinga už nuolatinį biologinės įvairovės išsaugojimo politikos įgyvendinimą.

Dykumėjimo problemos Lietuvai kol kas negresia, tačiau dirvožemio ir žemių degradavimo klausimai, kuriuos apima Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su dykumėjimu, svarbūs ir Lietuvai. Žemės vis labiau degraduoja dėl klimato kaitos bei kitų priežasčių, tai tampa grėsmingu faktoriumi žmonių gyvenimo kokybei ir daro įtaką migracijai. Pasaulyje didėjant žmonių skaičiui ir augant poreikiui apsirūpinti saugiu maistu, labai svarbu laiku pastebėti žemių degradavimo procesus pradinėje stadijoje, imtis reikiamų veiksmų jiems stabdyti ir užkirsti kelią, kad šie procesai nepasiektų aukščiausios degradavimo formos – dykumėjimo.

Lietuva aktyviai dalyvauja sprendžiant žemių degradavimo ir dykumėjimo problemas, yra įsipareigojusi rinkti, analizuoti ir keistis su dykumėjimu susijusia informacija, dalytis patirtimi, technologinėmis žiniomis.

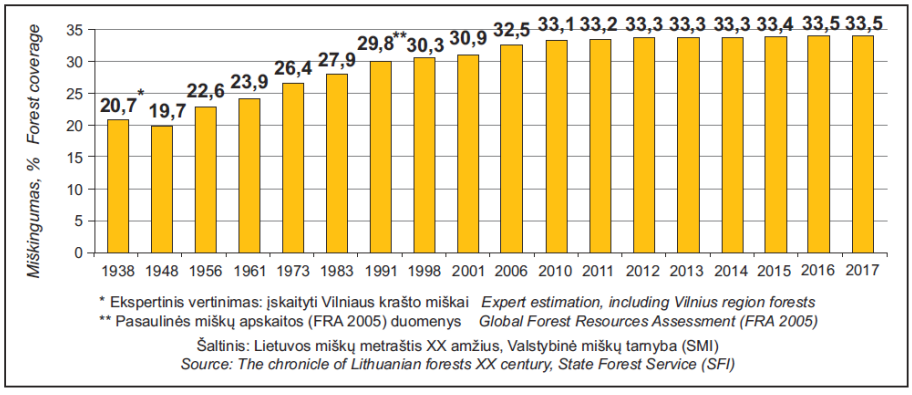
Miškų tvarkymas Lietuvoje paremtas darnaus ir subalansuoto miškų ūkio principais. Tai įtvirtinta Miškų įstatyme, kuriuo numatyta reglamentuoti miškų atkūrimą, apsaugą bei naudojimą ir sudaryti teisines prielaidas, kad visų nuosavybės formų miškai būtų tvarkomi pagal vienodus darnaus ir subalansuoto miškų ūkio principus, užtikrinant racionalų miškų išteklių naudojimą ir siekiant aprūpinti šalies pramonę žaliava, suteikti šaliai didžiausią socialinę ir ekonominę naudą, užtikrinant biologinės įvairovės išsaugojimą, miškų produktyvumo didinimą, kraštovaizdžio stabilumą ir aplinkos kokybę, galimybę dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines ir socialines funkcijas nedarant žalos kitoms ekosistemoms. Svarbiausias miškų politiką formuojantis dokumentas – Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programa, kurioje įtvirtintas strateginis miškų ūkio plėtros tikslas, kiti miškų ūkio plėtros tikslai ir uždaviniai, taip pat jų vertinimo kriterijai, įgyvendinimo finansavimas ir įgyvendinančios institucijos. Dar vienas labai svarbus su miškų valdymu Lietuvoje susijęs dokumentas – Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, kurioje numatyti 3 aplinkos apsaugos politikos tikslai miškams: miškų ir jų išteklių išsaugojimas ir gausinimas, tvarių miško ekosistemų išsaugojimas ir formavimas bei racionalaus miškų išteklių naudojimo užtikrinimas.

Lietuvoje miškų ūkio plėtros strateginis tikslas yra didinti miškų teikiamą įvairiapusę naudą visuomenei, atsižvelgiant į ilgą miško augimo trukmę ir nuosavybės formų skirtumus bei sąveiką, taip pat užtikrinant darnaus miškų ūkio principų įgyvendinimą visuose šalies miškuose.

Siekiant išsaugoti ir gausinti Lietuvos miškus ir jų išteklius, nuolat didinami miško žemės plotai. 2011 m. miško žemės plotas užėmė 33,2 proc. šalies teritorijos, o 2016 m. – 33,5 proc. Siekiama, kad iki 2020 m. Lietuvos miškingumas būtų 34,2 proc., o iki 2030 m. – 35 proc. (15 pav.).

15 pav.

1.1 LIETUVOS MIŠKINGUMAS 1938–2017 M.
FOREST COVERAGE IN LITHUANIA, 1938-2017

* Ekspertinis vertinimas: įskaityti Vilniaus krašto miškai *Expert estimation, including Vilnius region forests*
** Pasaulinės miškų apskaitos (FRA 2005) duomenys *Global Forest Resources Assessment (FRA 2005)*

Šaltinis: Lietuvos miškų metraštis XX amžius, Valstybinė miškų tarnyba (SMI)
Source: The chronicle of Lithuanian forests XX century, State Forest Service (SFI)

Siekiant užtikrinti racionalų Lietuvos miškų išteklių naudojimą ir didinti medynų produktyvumą, medynų tūris Lietuvos miškuose kasmet didinamas. 2011 metais – 490 mln. m^3, 2017 metais – 542,7 mln. m^3. Vidutinis medienos tūris visuose šalies miškuose padidėjo nuo 237 m^3/ha 2011 m. iki 256 m^3/ha 2017 m. Einamasis metinis medienos tūrio prieaugis visuose medynuose padidėjo nuo 16,6 mln. m^3 2011 m. iki 19,8 mln. m^3 2017 m. Per metus vidutiniškai medienos gamybai panaudojama apie pusę metinio medienos tūrio prieaugio Lietuvos miškuose. Tokį miško kirtimų ir medienos prieaugio santykį, t. y. 50 procentų, numatoma išlaikyti iki 2030 m. Lietuvos miškai medienos gamybai naudojami tausojančiai, miškų potencialas medienos ruošai yra didelis, todėl net ir žymiai padidėjusi medienos gamyba iš Lietuvos miškų nesukeltų grėsmės miškų ekosistemoms.

Siekiant didinti miškų ūkio ekonominį efektyvumą ir konkurencingumą, svarbu paminėti 2017 m. pradėtą valstybinių miškų valdymo pertvarką. Nuo 2018 m. sausio 8 d. veiklą pradėjo viena valstybinių miškų valdymo įmonė – valstybės įmonė Valstybinių miškų urėdija. Valstybinių miškų valdymo sutelkimas vienoje valstybinių miškų valdymo įmonėje sudaro prielaidas optimizuoti įmonės veiklą, standartizuoti procesus, plėtoti gamtotvarkos priemones miškuose ir daugiau dėmesio skirti miškininkystės veikloms.

Siekiant išsaugoti ir didinti miško ekosistemų tvarumą atsižvelgiant į jų ekologinį ir socialinį vaidmenį ir klimato kaitą, sukurtas miško rekreacinės infrastruktūros tinklas, apimtis daugiau nei 2 tūkst. įvairių rekreacinių objektų miškuose visoje Lietuvoje: takų, stovyklaviečių, apžvalgos aikštelių ir kt. Šis tinklas nuolat prižiūrimas ir plečiamas – nauji objektai įrengiami valstybiniuose ir privačiuose miškuose.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad Lietuvoje formuojama ir įgyvendinama visuotinai pripažįstamais darnaus miškų ūkio principais paremta miškų politika, kuri sudaro prielaidas Lietuvos miškų išsaugojimui ir šių miškų potencialo nuolatiniam didinimui, kartu užtikrinant subalansuotų šiandieninės visuomenės poreikių miškams tenkinimą.

16 tikslas

SKATINTI TAIKIAS IR ĮTRAUKIAS VISUOMENES DARNIAM VYSTYMUISI, SUTEIKTI VISIEMS GALIMYBES REIKALAUTI TEISINGUMO IR KURTI VEIKSMINGAS, ATSAKINGAS IR ĮTRAUKIAS INSTITUCIJAS VISAIS LYGIAIS

Veiksmingai įgyvendintos žmogaus teisės ir laisvės padeda užtikrinti demokratines vertybes, stiprina taiką, saugumą, demokratinę visuomenę, užkerta kelią agresijai, humanitarinėms krizėms ir mažina nusikalstamumą ir diskriminaciją. Todėl labai svarbu įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių srityje bei stiprinti daugiašalius tarptautinius ir regioninius žmogaus teisių užtikrinimo mechanizmus. Lietuva suinteresuota stiprinti Jungtines Tautas kaip kolektyvinio saugumo ir tarptautinės teisės centrą, gebantį lanksčiai reaguoti į besikeičiančias šiuolaikinio pasaulio grėsmes.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos piliečiams garantuojama teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos ir diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.

Lietuvos gyventojų apklausų duomenimis, didėja saugiai besijaučiančių gyventojų dalis. 2017 m. 77 proc. apklaustųjų nurodė, kad jie jaučiasi saugūs savo gyvenamojoje vietovėje – mieste ar rajone. Nuo 2010 m. šis rodiklis išaugo 19 proc. Gyventojų, manančių, jog jų gyvenamojoje vietovėje rizika tapti nusikaltimo auka yra maža, dalis, lyginant su 2010 m., padidėjo nuo 40 iki 69 proc.

Lietuvoje siekiama kurti darnią, atsakingą ir sveiką visuomenę. Nuo 2014 m. įgyvendinama Valstybinė smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims programa, kurios strateginis tikslas – valstybiniu mastu mažinti smurto artimoje aplinkoje lygį.

Siekiant užkirsti kelią smurtui prieš vaikus, tobulinamas teisinis reglamentavimas. 2015 m. Lietuva perkėlė į nacionalinę teisę Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija. 2016 m. priimti Baudžiamojo kodekso pakeitimai, kuriais išplėstos vaiko pirkimo arba pardavimo bei prekybos žmonėmis sudėtys numatant, kad baudžiamoji atsakomybė kyla atliekant baudžiamajame įstatyme uždraustus veiksmus ir turint tikslą sudaryti priverstinę, fiktyvią santuoką. 2017 m. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimais uždraustas visų formų smurtas prieš vaiką, įskaitant fizines bausmes. 2017 m. įsigaliojo Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijos, kurios nustato mokyklos, savivaldybės ir nacionalinio lygmens prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugios nuo smurto ir patyčių aplinkos kūrimui mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas. Iki 2020 m beveik 1000 šalies mokyklų bus įtrauktos į kovos su smurtu ir patyčiomis mokyklose prevencines programas, kurių įgyvendinimui bus skirta 4 mln. Eur finansavimas.

2015 m. patvirtinta Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programa, kurios strateginis tikslas – siekti, kad Lietuva taptų saugesne valstybe, gebančia veiksmingai apsaugoti pagrindines žmogaus teises bei laisves ir užtikrinti viešąjį saugumą.

Lietuvoje siekiama kurti gyvenamąją aplinką, saugią nuo nusikalstamų veikų, stiprinti kovą su sunkiais ir organizuotų nusikalstamų grupių daromais nusikaltimais, tarp jų – prekyba žmonėmis ir nusikaltimais elektroninėje erdvėje, mažinti teroro aktų tikimybę, užtikrinti veiksmingą ES išorės sienos kontrolę, stiprinti apsaugą nuo gaisrų, ekstremaliųjų įvykių bei situacijų ir užtikrinti kvalifikuotą pagalbą gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai.

Siekiant mažinti neteisėtus finansinius srautus, 2015 m. atliktas Nacionalinis rizikos vertinimas dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo. Vertinimo metu teisėsaugos, priežiūros, finansų ir ne finansų sektoriuose išskirta daugiau nei 80 rizikų, kurios turi ar galėtų turėti įtakos Lietuvos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos sistemai, ir įvertintas galimas jų poveikis nacionaliniam saugumui. Atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, imamasi veiksmų minėtoms rizikoms mažinti ir šalinti. 2017 m. priimta Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo nauja redakcija, sudaranti prielaidas efektyviau taikyti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemones ir sukurti nepalankią erdvę pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikoms.

Stiprinant organizuoto nusikalstamumo kontrolę, 2016 m. policijoje sukurta Nacionalinė sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimo sistema, sudaranti prielaidas policijos įstaigoms užtikrinti kriminogeninės situacijos stebėseną, nustatyti veikiančias organizuotas nusikalstamas grupuotes ir identifikuoti jų grėsmės lygius, vykdyti sisteminę kriminalinės žvalgybos informacijos analizę. 2017 m. sukurta nacionalinė Keleivių įrašų duomenų sistema, leidžianti identifikuoti potencialų pavojų visuomenės saugumui galinčius kelti asmenis, keliaujančius oro transportu.

Siekiant mažinti sunkių ir labai sunkių, taip pat organizuotų nusikalstamų grupuočių daromų nusikaltimų žalą visuomenei, stiprinama kriminalinė žvalgyba ir baudžiamasis persekiojimas nusikalstamu būdu gautam turtui nustatyti, intensyviai plėtojamas teisėsaugos institucijų praktinis bendradarbiavimas ir keitimasis informacija su kitų ES valstybių narių ir trečiųjų šalių kompetentingomis institucijomis, ES agentūromis, ypač Europolu, dalyvaujama bendrose operacijose ir jungtinėse tyrimų grupėse. Nuo 2012 m. Lietuvos teisėsaugos institucijos dalyvauja įgyvendinant tarptautinius projektus, skirtus ES Tarybos patvirtintiems ES prioritetams kovos su sunkių formų ir organizuotu nusikalstamumu srityje įgyvendinti. Aktyviai dalyvaujama Baltijos jūros regiono valstybių kovos su organizuotu nusikalstamumu projekto (angl. *Baltic Sea Task Force*) veikloje.

Lietuvoje aktyviai siekiama mažinti visų formų korupciją ir kyšininkavimą. Remiantis 2017 m. tyrimo duomenimis, tik 8 proc. Lietuvos gyventojų nurodė, kad jiems teko matyti arba patirti korupcinių atvejų – tai net 17 proc. punktų mažiau negu 2013 m. (25 proc.) ir tai yra didžiausias teigiamas pokytis tarp visų ES valstybių. 9 proc. sumažėjo respondentų, kuriems teko duoti kyšį, kai jų buvo prašoma (2017 m. – 20 proc., 2013 m. – 29 proc.). Net penktadalis gyventojų mano, kad korupcijos lygis šalyje nukrito (2013 m. – 6 proc.).

Siekiant užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevencijos ir kontrolės sistemą, 2015 m. patvirtinta Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa. Tobulinama ir teisinė bazė: 2016 m. priimti svarbūs Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės išplėtimo, pajamų, gautų iš papirkimo, konfiskavimo; 2017 m. priimtas Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas, kuris neabejotinai prisidės skatinant asmenis pranešti apie pažeidimus nebijant neigiamų atsakomųjų priemonių, kurių prieš juos dėl pateiktos informacijos apie pažeidimą galėtų būti imamasi darbo vietoje; 2017 m. priimti Baudžiamojo kodekso pakeitimai, kurie padidino finansinių sankcijų už korupciją veiksmingumą.

2017 m. Lietuva tapo Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) Konvencijos dėl užsienio pareigūnų papirkimo sudarant tarptautinius verslo sandorius nare, aktyviai dalyvauja EBPO darbo grupės dėl papirkimo sudarant tarptautinius verslo sandorius veikloje.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnis garantuoja kiekvienam asmeniui, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisę kreiptis į teismą. Lietuvos įstatymuose įtvirtintas principas, kad teisingumą vykdo tik teismai, vadovaudamiesi asmenų lygybės įstatymui ir teismui principu, nepaisydami lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio, kitų aplinkybių.

Asmenims, kurie dėl sunkios materialinės padėties ar kitų ypatingų aplinkybių negali savarankiškai tinkamai apginti savo pažeistų ar ginčijamų teisių, nustatyta tvarka gali būti suteikta pirminė ir antrinė teisinė pagalba. Kiekvienais metais pirmine teisine pagalba pasinaudoja apie 44 tūkst. asmenų, o antrine – apie 41 tūkst. asmenų. Numatyta plėsti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos prieinamumą. Viena iš tokių priemonių – Teisinės informacijos ir teisinės pagalbos informacinės sistemos (TEISIS) sukūrimas 2020 m. sudarys galimybę asmenims elektroninėje erdvėje operatyviai gauti aktualią teisinę informaciją, užtikrins efektyvesnį valstybės garantuojamos teisinės pagalbos paslaugų teikimą panaudojant elektronines priemones.

Taikomi efektyvūs gyventojų dalyvavimo viešųjų vietos reikalų sprendime būdai ir formos, įgalinantys gyventojus dalyvauti rengiant ir svarstant sprendimų projektus, skatinantys pilietines iniciatyvas. Visi teisės aktų projektai skelbiami viešai internete ir užtikrinama galimybė visiems suinteresuotiesiems asmenims prieinama forma pateikti dėl jų savo nuomonę.

Gyventojų apklausos duomenimis, gyventojų, kurie per paskutinius 12 mėnesių dalyvavo sprendžiant vietos viešuosius reikalus, dalis 2015–2017 m. padidėjo 11 proc. – nuo 17 iki 28 proc.

Siekiant, kad viešojo sektoriaus įstaigos teiktų geresnės kokybės, efektyvias, greitesnes ir įvairesnes paslaugas, tobulinama viešojo sektoriaus institucinė sąranga ir vidiniai procesai, planuojama optimizuoti viešojo sektoriaus įstaigų vidaus procesus, pritaikant „lieknos valdžios" metodologiją. Paminėtina, kad gyventojų nuomonės tyrimo duomenimis, 2017 m. 85 proc. Lietuvos gyventojų buvo patenkinti gautomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis. Lietuva toliau aktyviai įgyvendins priemones, skirtas veiksmingai apsaugoti pagrindines žmogaus teises bei laisves ir užtikrinti saugią aplinką žmogui ir bendruomenei.

17 tikslas

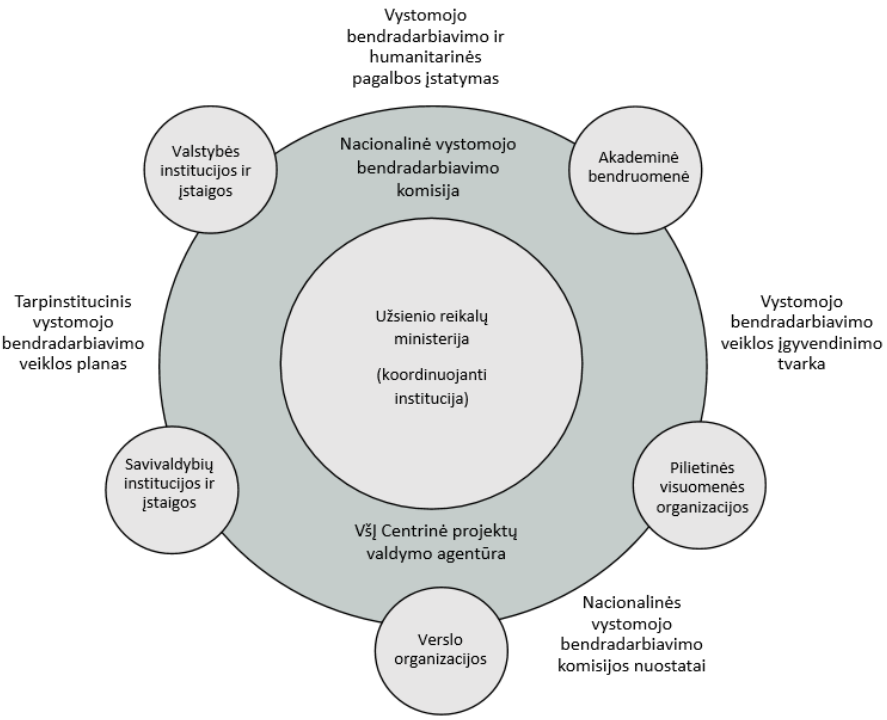
STIPRINTI ĮGYVENDINIMO PRIEMONES IR ATGAIVINTI PASAULINĘ DARNAUS VYSTYMOSI PARTNERYSTĘ

Lietuva, nuo 2004 m. oficialiai tapusi šalimi donore, vykdo nepertraukiamą ir veiksmingą vystomojo bendradarbiavimo veiklą, kuria siekiama prisidėti prie skurdo mažinimo visame pasaulyje ir kitų Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo. Lietuvos teikiama oficiali parama vystymuisi (toliau – OPV) nuolat auga: 2014 m. Lietuvos OPV sudarė 34,6 mln. Eur, t. y. 0,1 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP), atitinkamai 2015 m. – 43,7 mln. Eur ir 0,12 proc. BNP ir 2016 m. – 51,6 mln. Eur ir 0,14 proc. BNP.

2017 m. Lietuvos OPV[1] vertine išraiška padidėjo 101,7 proc. ir sudarė 52,5 mln. Eur, tačiau OPV santykis su BNP sumažėjo iki 0,13 proc. dėl BNP žymesnio augimo lyginant su praėjusiais metais. Įgyvendindama tarptautinius OPV įsipareigojimus, Lietuva siekia iki 2030 m. OPV skirti ne mažiau kaip 0,33 proc. BNP.

Vystomojo bendradarbiavimo veikloje Lietuva vadovaujasi Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymu, kuris nustato Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos tikslus ir principus, įgyvendinimo būdus ir priemones, koordinavimą ir finansavimą. Užsienio reikalų ministerija atsakinga už Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimą ir jos įgyvendinimo organizavimą, koordinavimą ir kontroliavimą. Finansų ministerija koordinuoja veiklą su tarptautinėmis finansinėmis institucijomis ir yra atsakinga už lėšų narystės tarptautinėse finansų institucijose įnašams sumokėti planavimą valstybės biudžete.

16 pav.

Įstatymas numato, kad politikos suderinamumas yra vienas pagrindinių Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos principų, t. y. formuojant kitas politikos kryptis atsižvelgiama į vystomojo bendradarbiavimo tikslus. Šio principo įgyvendinimą užtikrina Nacionalinė vystomojo bendradarbiavimo komisija, kuriai vadovauja Užsienio reikalų viceministras. Į Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo komisijos sudėtį įeina valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, vystomojo bendradarbiavimo srityje veikiančių nevyriausybinių ir verslą vienijančių organizacijų atstovai. Komisija teikia Užsienio reikalų ministerijai pasiūlymus dėl tarpinstitucinio koordinavimo gerinimo, reglamentavimo, tarptautinio bendradarbiavimo, svarsto valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų vystomojo bendradarbiavimo veiklos ataskaitas ir vertina jų atitiktį Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos tikslams ir principams bei aptaria kitus su vystomuoju bendradarbiavimu susijusius klausimus (16 pav.).

Siekiant įgyvendinti tarptautinius OPV įsipareigojimus ir prisidėti prie Darbotvarkės 2030 tikslų įgyvendinimo paramą gaunančiose šalyse, 2016 m. patvirtintas Tarpinstitucinis vystomojo bendradarbiavimo veiklos planas 2017–2019 m. Plane numatytos vystomojo bendradarbiavimo politikos kryptys ir jų įgyvendinimo priemonės. Atsižvelgiant į Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo finansinius išteklius ir sukauptą vystomojo bendradarbiavimo patirtį, Lietuva siekia prisidėti prie visų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo paramą gaunančiose šalyse, tačiau prioritetas skiriamas 6-iems iš 17 darnaus vystymosi tikslų: skurdo mažinimui, kokybiškam švietimui, lyčių lygybei, klimato kaitos poveikio švelninimui, taikai ir teisingumui, stiprioms institucijoms, partnerystei įgyvendinant tikslus. Tarpinstitucinis

[1] Preliminarūs duomenys.

vystomojo bendradarbiavimo veiklos planas kasmet atnaujinamas ir tikslinamas, siekiant sutelkti Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijų pastangas ir lėšas įgyvendinant Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos tikslus. Per metus planą įgyvendinančių institucijų skaičius išaugo nuo 13 iki 17.

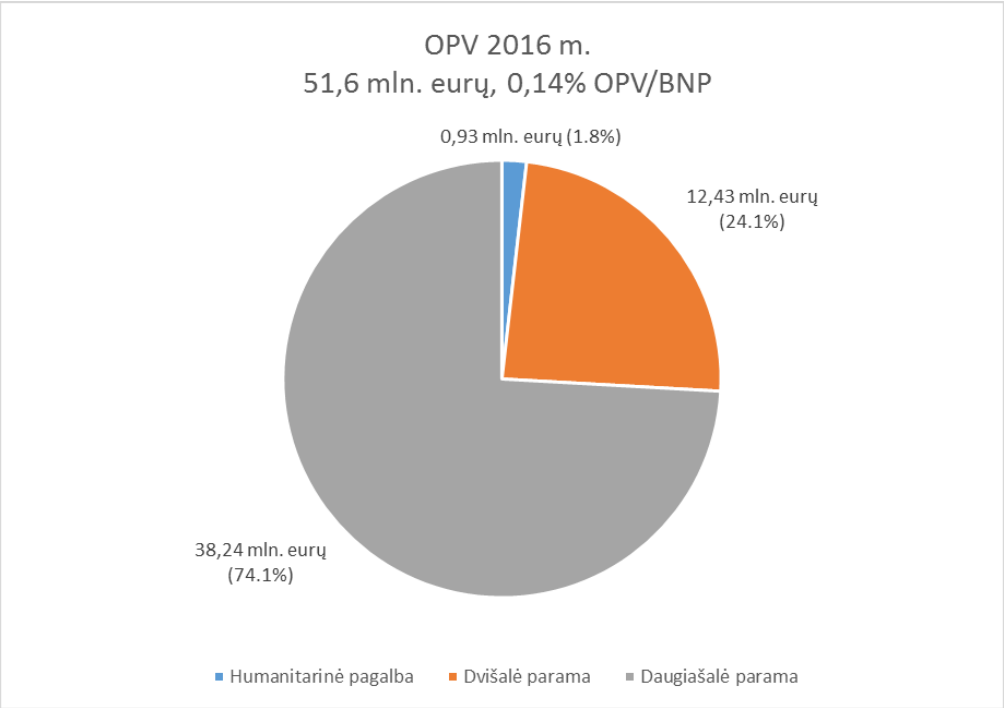
Lietuvos tarptautiniai oficialios paramos vystymuisi įsipareigojimai įtraukti į Vyriausybės programos įgyvendinimo veiksmų planą 2016–2020 m., numatant paramos šalims partnerėms didinimą, kad ilgalaikėje perspektyvoje oficiali parama vystymuisi atitiktų Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus. Už šio veiksmo ir rodiklio įgyvendinimą visos ministerijos atsiskaito kasmet.

Siekiant užtikrinti vystomojo bendradarbiavimo veiklos efektyvumą, gerinti projektų kokybę ir mažinti administravimo kaštus, Lietuva didelį dėmesį skiria teisinės bazės tobulinimui. Vadovaujantis 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymo nauja redakcija, viešajai įmonei Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA) buvo suteiktos funkcijos, kurios palaipsniui įgalins CPVA tapti Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo agentūra.

Lietuvos dvišalio vystomojo bendradarbiavimo prioritetas – Rytų partnerystės valstybės Ukraina, Gruzija, Moldova, Baltarusija, Armėnija ir Azerbaidžanas, kurioms Lietuva teikia paramą, skatinančią socialines ir ekonomines reformas, remiančią šalių politinę ir ekonominę integraciją į ES. Pastaruoju metu, siekiant prisidėti prie pasaulinės migracijos krizės sukeltų iššūkių sprendimo, Lietuva geografiniu vystomojo bendradarbiavimo prioritetu kartu su Rytų partnerystės valstybėmis pasirinko ir migracijos kilmės bei tranzito šalis. 2015–2017 m. įgyvendinti Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo projektai Afrikoje (Nigerijoje, Malyje, Pietų Afrikos Respublikoje), Artimuosiuose Rytuose (Palestinoje, Jordanijoje) ir Azijoje (Afganistane, Pakistane, Butane, Mongolijoje, Mianmare, Turkijoje, Malaizijoje, Tadžikistane, Kirgizijoje). 2015–2017 m. Lietuva įgyvendino 265 vystomojo bendradarbiavimo projektus administracinių ir institucinių gebėjimų stiprinimo, teisės, energetikos, sveikatos apsaugos, švietimo srityse, vykdė projektus, skirtus stiprinti pilietinę visuomenę, įgyvendinti lygias galimybes ir moterų teises, remti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą. 2017 m. Lietuvos dvišalio vystomojo bendradarbiavimo veiklos geografija išplėtė iki 24 valstybių.

Lietuvos, kaip šalies donorės, stiprybė yra Lietuvos demokratinės valstybės ir rinkos ekonomikos kūrimo patirtis. Lietuva veiksmingai dalijasi reformų patirtimi su ES Rytų partnerystės šalimis, taip pat skleidžia šią patirtį kituose transformaciją patiriančiuose regionuose. Lietuva gerai pažįsta kaimyninių Rytų valstybių politinę sistemą, ekonomikos, socialinius ir kultūrinius ypatumus, specifines problemas. Didėjant donorystės patirčiai, geriau įvertinami šalių partnerių poreikiai ir veiksmingiau naudojamas Lietuvos lyginamasis pranašumas prieš kitas valstybes donores.

17 pav.

Beveik 75 proc. Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo paramos teikiama dalyvaujant ES, Jungtinių Tautų programose, privalomais ir savanoriškais įnašais prisidedant prie kitų vystomojo bendradarbiavimo veiklą vykdančių ir koordinuojančių fondų ir tarptautinių organizacijų ir tarptautinių finansų institucijų veiklos, įskaitant dalį įmokų į ES biudžetą ir Europos plėtros fondą. Teikdama daugiašalę paramą vystymuisi, Lietuva remia skurdžiausias pasaulio valstybes Afrikoje, Azijoje, Lotynų Amerikoje ir kituose regionuose. Lietuva taip pat teikia humanitarinę pagalbą žmonėms, nukentėjusiems nuo gamtos stichijų arba ginkluotų konfliktų, lėšas pervesdama Jungtinių Tautų specializuotoms agentūroms, Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui, kitoms tarptautinėms organizacijoms. 2015–2017 m. Lietuva skyrė lėšų humanitarinei pagalbai teikti nukentėjusiems nuo konflikto Ukrainoje, Sirijoje, Irake; badą ir bado krizes išgyvenančioms šalims – Jemenui, Pietų Sudanui, Somaliui, Nigerijai, Etiopijai; kovai su Ebolos virusu; Afganistano, Palestinos ir Mianmaro pabėgėliams; nukentėjusiems nuo stichinių nelaimių Albanijoje, Dominikoje, Ekvadore, Fidžyje, Haityje, Gruzijoje, Makedonijoje, Malavyje, Nepale, Siera Leonėje, Šri Lankoje ir Vanuatu.

Pasauliniai iššūkiai reikalauja aktyvesnio visų Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir verslo įsitraukimo ir dalyvavimo. Siekiant į vystomojo bendradarbiavimo veiklą įtraukti kuo daugiau veikėjų, 2017 m. į Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo komisijos sudėtį įtrauktas Lietuvos verslą vienijančių organizacijų atstovas, atsižvelgiant į tai, kad verslo dalyvavimas vystomajame bendradarbiavime svarbus ne tik finansinio indėlio požiūriu, bet ir kaip naujų idėjų generavimo bei verslo patirties perdavimo šaltinis. Lietuvos verslo indėlis ypač svarus vystomojo bendradarbiavimo projektuose, finansuojamuose iš Aplinkos ministerijos administruojamos Klimato kaitos specialiosios programos, kuriuos Lietuvos bendrovės įgyvendina Malaizijoje, Moldovoje, Gruzijoje atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių technologijų plėtros srityje.

Svarbus viešojo sektoriaus partneris vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimo ir įgyvendinimo srityje yra Lietuvos nevyriausybinės organizacijos (NVO). Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo komisijos sudėtyje dalyvauja dvi „skėtinės" nevyriausybinės vystomojo bendradarbiavimo organizacijos, vienijančios 37 organizacijas. Šių organizacijų indėlis ypač reikšmingas globalaus švietimo, visuomenės informavimo apie vystomojo bendradarbiavimo svarbą ir naudą bei savanorystės skatinimo srityse. Lietuvos nevyriausybinės organizacijos aktyviai įsitraukia ne tik į nacionalinius, bet ir į ES remiamus projektus, skirtus globaliojo pilietiškumo kompetencijų plėtotei ir visuomenės informavimui apie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus. Lietuvos arba valstybės partnerės nevyriausybinės organizacijos įgyvendina ir didžiąją dalį Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo projektų: 2017 m. tik 22 proc. visų projektų įgyvendino valstybinis sektorius, likusius – NVO ir verslas.

Nors Lietuvos visuomenės palaikymas teikti paramą šalims partnerėms auga (visuomenės nuomonės tyrimo duomenimis 2015 m. 44 proc. respondentų pritarė, kad Lietuva turėtų teikti paramą besivystančioms šalims ir taip prisidėtų prie tarptautinių pastangų mažinti skurdą ir migracijos srautus, 2017 m. šis rodiklis išaugo iki 58 proc.), tačiau yra nepakankamas ir patvirtina poreikį didinti Lietuvos visuomenės informavimą apie globalias pasaulio problemas ir iššūkius bei supratimą, kad kiekvienas pilietis gali prisidėti juos sprendžiant. Todėl Lietuva didelį dėmesį skiria veikloms, skirtoms supažindinti visuomenę su Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslais iki 2030 m. Lietuvoje rengiami dokumentinių filmų festivaliai, fotografijų parodos, organizuojamos interaktyvios veiklos, „protmūšiai" ir diskusijos, informacija skleidžiama televizijos ir radijo laidose, socialiniuose tinkluose, ieškoma inovatyvių, patrauklių ir prieinamų informacijos pateikimo formų. Pavyzdžiui, Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo projektai pristatyti komiksų forma, organizuotos radijo viktorinos, Jungtinių Tautų reklaminiai filmai apie Darbotvarkę 2030 demonstruoti Lietuvos televizijoje, kino teatruose, viešajame transporte, vyko informacinės kampanijos mokyklose, organizuoti hakatonai. Projektai įgyvendinami įvairiuose Lietuvos regionuose pasitelkiant partnerius iš nevyriausybinių organizacijų, švietimo, akademinio ir privataus sektoriaus.

Lietuvoje jau tapo tradicija kasmet gruodžio mėnesį vystomojo bendradarbiavimo veiklos rezultatus apibendrinti Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo konferencijoje. 2016 m. vykusios konferencijos tema – Darnaus vystymosi tikslai iki 2030 m.: Lietuvos indėlis ir atsakomybė; 2017 m. – Partneryščių stiprinimas įgyvendinant Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. Konferencijoje projektų vykdytojai ir kiti dalyviai pristato sėkmingiausių vystomojo bendradarbiavimo projektų rezultatus, dalijasi įžvalgomis, kaip užtikrinti

veiklų tęstinumą, sustiprinti esamas partnerystes ir kurti naujas. Diskusijose ieškoma atsakymų į klausimus, ar Lietuvos perduodama patirtis yra veiksminga kuriant demokratines, atsakingas ir stiprias visuomenes ir kaip veiksmingiau prisidėti prie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo šalyse partnerėse.

Apibendrinat svarbu pažymėti, kad vienas iš kertinių Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos principų – partnerystė su valstybe partnere, tarptautine valstybių donorių bendruomene, tarptautinėmis organizacijomis, tarptautinėmis finansų institucijomis, taip pat vietos ir regionų valdžios institucijomis, pilietine visuomene, įskaitant nevyriausybines organizacijas, bei privačiu sektoriumi Lietuvoje ir užsienyje. Todėl vienu iš sektorinių vystomojo bendradarbiavimo prioritetų Lietuva pasirinko 17-ą darnaus vystymosi tikslą, nes tik partnerysčių ir bendrų pastangų dėka įmanomas Darbotvarkės 2030 įgyvendinimas.

IŠVADOS

Lietuvai labai svarbu įgyvendinti Darbotvarkę 2030 tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Lietuvoje atlikta Darbotvarkės 2030 suderinamumo su nacionaliniais strateginiais planavimo dokumentais, įskaitant Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją, analizė. Nustatyta, kad dauguma Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių iš esmės perkelti į Lietuvos strateginius planavimo dokumentus.

Lietuva, siekdama užtikrinti ekonominio vystymosi, socialinių problemų sprendimo ir aplinkos apsaugos suderinamumą ir integravimą, sukūrė institucinę ir strateginio planavimo sistemą, besiremiančią darnaus vystymosi principais. Visos valstybės institucijos, rengdamos atitinkamos srities strateginius dokumentus, vadovaujasi aukštesnio lygmens strategijomis, visų pirma – Nacionaline darnaus vystymosi strategija ir Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030". Tai užtikrina skirtingų politikos sričių suderinamumą ir kompleksinį problemų sprendimą.

Darbotvarkės 2030 ataskaitai parengti buvo suburta ekspertų grupė, į jos veiklą įtraukti daugelio ministerijų specialistai, nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių atstovai.

Darbotvarkės 2030 ataskaitos rengimas – naudinga praktika, kuri padėjo sustiprinti valstybės institucijų bendradarbiavimą ir ryšius su nevyriausybinėmis organizacijomis. Ataskaitos rengimas paskatino suformuluoti ir išskirti Lietuvai prioritetines sritis: skurdo, socialinės atskirties ir pajamų nelygybės mažinimas, užimtumo skatinimas, visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas, inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra, kokybiškas išsilavinimas, vystomasis bendradarbiavimas.

Skurdo, socialinės atskirties, pajamų nelygybės mažinimo ir užimtumo skatinimo srityje Lietuva daro pažangą, tačiau kyla ir didelių iššūkių. Šie klausimai yra prioritetiniai ir įtvirtinti svarbiausiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose strateginiuose dokumentuose. Skurdo riziką ar socialinę atskirtį 2016 m. Lietuvoje patyrė 30 proc. gyventojų. Problemoms spręsti šalyje vykdomos reikšmingos reformos, kurios prisidės prie pensijų didinimo, įsidarbinimo galimybių skatinimo, palankesnių finansinių sąlygų šeimoms sudarymo ir valstybės remiamų pajamų didinimo.

Visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas yra neatsiejami nuo darnaus vystymosi. Visuomenės sveikata yra nacionalinis turtas ir kapitalas, kurio saugojimas ir puoselėjimas leidžia užtikrinti šalies socialinę ir ekonominę plėtrą. Sveiki ir darbingi žmonės – šalies ekonomikos augimo ir darnaus vystymosi garantas. Siekiant sveikesnės visuomenės, Lietuvoje daug dėmesio skiriama mitybai, žalingų įpročių ir sergamumo mažinimui. Didinant kokybiškų ir priimtinų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, Lietuvoje plėtojami ir diegiami integruotų sveikatos priežiūros paslaugų modeliai, analizuojamos ir vertinamos šiuolaikinius gyventojų poreikius atitinkančių, naujų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimybės, didinama paslaugų įvairovė.

Inovatyvūs sprendimai ir išmani energetika yra Lietuvos modernios ir darnios ekonomikos pagrindas. Skatindama įmones efektyviau naudoti žaliavas ir optimizuoti gamybos procesus, mažinti susidarančių atliekų kiekį ir oro taršą, Lietuva daug dėmesio skiria ekoinovacijoms ir investicijų skatinimui į naujas technologijas. Įgyvendinant Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, užtikrinama energetinė nepriklausomybė, stiprinamas šalies energetinis saugumas ir konkurencingumas. Lietuvoje pastatytas suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalas, pradėtos eksploatuoti tarpsisteminės elektros jungtys Lietuva–Švedija (NordBalt) ir Lietuva–Lenkija (LitPol Link). Šalyje iš AEI pagaminta energija sudaro beveik 26 proc. visos suvartojamos energijos; iš AEI pagaminta šiluma viršija 46 proc.

Kokybiškas išsilavinimas – dar vienas Lietuvai labai svarbus tikslas. Užtikrinant visuotinį ir lygiavertį kokybišką švietimą, didinamas ankstyvojo ugdymo prieinamumas ir kokybė, daug dėmesio skiriama bendrojo ugdymo kokybei, mokinių pasiekimams gerinti ir švietimo plėtrai. Lietuvos gyventojai yra vieni iš labiausiai išsilavinusių. 2016 m. 20–24 m. asmenų, turinčių vidurinį išsilavinimą, buvo apie 91,7 proc.; nedaug skiriasi moterų ir vyrų skaičius (2016 m. vyrai sudarė 89,3 proc., moterys – 94,2 proc.). Nuo 2011 m. Lietuva – pirmauja tarp ES valstybių pagal 25–64 m. asmenų, įgijusių vidurinį arba ir aukštąjį išsilavinimą,

rodiklį, ir pagal 30–34 m. amžiaus gyventojų, įgijusį aukštąjį išsilavinimą, rodiklį. Sudarant palankesnes sąlygas kokybiškam aukštajam mokslui, numatoma pertvarkyti aukštųjų mokyklų tinklą. 2018 metais numatyta įgyvendinti nemokamo aukštojo mokslo bakalauro studijas ir diegti Lietuvos piliečių studijų stipriausiose pasaulio aukštosiose mokyklose finansavimo modelį.

Nepaisant šalies viduje kylančių iššūkių, Lietuva vienu iš prioritetų išskyrė vystomąjį bendradarbiavimą. Teikiama daugiašalė ir dvišalė pagalba prisideda prie skurdo mažinimo pasaulyje ir kitų Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo. Svarbu pažymėti, kad vienas iš kertinių Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos principų – partnerystė su valstybe partnere, tarptautine valstybių donorių bendruomene, tarptautinėmis organizacijomis, tarptautinėmis finansų institucijomis, vietos ir regionų valdžios institucijomis ir pilietine visuomene, įskaitant nevyriausybines organizacijas, privačiu sektoriumi šalyje ir užsienyje.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos veiksmai padeda įgyvendinti Darbotvarkę 2030 šalyje ir prisideda prie Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo pasaulyje. Suprantame, kad esame vienų namų gyventojai, todėl negalime būti abejingi vieni kitiems ir gyventi ateities kartų sąskaita.

LIETUVOS DARNAUS VYSTYMOSI RODIKLIAI

Lietuvos statistikos departamentas, siekdamas prisidėti prie JT darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo, parengė darnaus vystymosi rodiklius, skirtus Lietuvos pažangai stebėti. Šie tikslai grindžiami trimis darnaus vystymosi aspektais (aplinkos, socialiniu ir ekonominiu), apimančiais skurdo, nelygybės, maisto saugos, sveikatos, tvaraus vartojimo ir gamybos, augimo, užimtumo, infrastruktūros, tvaraus gamtinių išteklių valdymo, kovos su klimato kaita, lyčių lygybės, taikios ir įtraukios visuomenės bei kt. sritis.

Lietuvos statistikos departamente sukurta darbo grupė, kuri, dalyvaujant ministerijų ir institucijų, atsakingų už konkrečių rodiklių rengimą, atstovams, išanalizavo JT darnaus vystymosi rodiklius, jų apibrėžtis ir metodikas, rodiklių esamumą šalies bei tarptautinių institucijų duomenų bazėse ir parengė nacionalinių darnaus vystymosi rodiklių sąrašą, kuriame nurodytos už kiekvieną rodiklį atsakingos institucijos. Suderintas rodiklių sąrašas pateiktas Nacionalinei darnaus vystymosi komisijai.

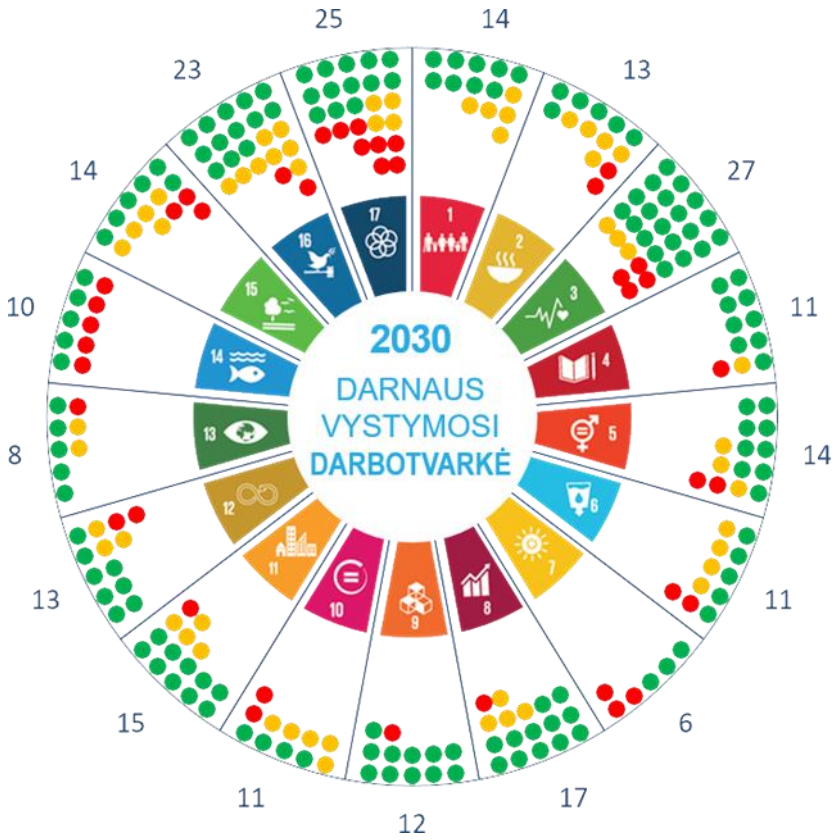
Lietuvos statistikos departamentas, dalyvaujant ministerijoms ir kitoms institucijoms, nuo 2017 m. Oficialiosios statistikos portale pradėjo skelbti JT bei nacionalinius 2010–2016 m. darnaus vystymosi rodiklius.

2018 m. pradžioje Oficialiosios statistikos portale paskelbta 61 proc. visų JT darnaus vystymosi rodiklių; 16 proc. rodiklių Lietuvai netaikytini. Šaliai aktualūs, bet dar nepaskelbti rodikliai, kurių metodikos neparengtos, apibrėžtys nežinomos, sudaro 23 proc.

Lietuvos statistikos departamentas, bendradarbiaudamas su tarptautinėmis bei šalies institucijomis, ir toliau gerins rodiklių prieinamumą vartotojams. Skelbiama informacija yra Nacionalinės skelbimo platformos (National reporting platform) prototipas.

Pateiktoje nuorodoje rasite nacionalinius Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. rodiklius: https://osp.stat.gov.lt/nacionaliniai-darnaus-vystymosi-rodikliai .

Rodiklių esamumas

JT DVR rodikliai – 244

- Paskelbta – 148
- Reikalinga metodika
- Šaliai netaikytini – 40

TURINYS – DARNAUS VYSTYMOSI RODIKLIAI

LIETUVOS DARNAUS VYSTYMOSI RODIKLIAI 51

1 tikslas. Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse 51

2 tikslas. Panaikinti badą, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį 52

3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę 52

4 tikslas. Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi 54

5 tikslas. Pasiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą 57

6 tikslas. Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją 57

7 tikslas. Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija 58

8 tikslas. Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą 58

9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves 60

10 tikslas. Mažinti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse 61

11 tikslas. Pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs 62

12 tikslas. Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius 63

13 tikslas. Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų 63

14 tikslas. Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi 64

15 tikslas. Saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi bei sustabdyti biologinės įvairovės praradimą 65

16 tikslas. Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais 65

17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę 67

1 tikslas.
Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.1. Iki 2030 metų panaikinti ypač didelį visų žmonių skurdą visose šalyse (šiuo metu jį patiriantys žmonės pragyvena už mažiau nei 1,25 JAV dol. per dieną).	1.1.1	Žemiau tarptautinės skurdo ribos gyvenančių gyventojų dalis pagal lytį, amžių, užimtumo statusą ir gyvenamąją vietą (miesto arba kaim.)	Žemiau tarptautinės skurdo ribos (1,9 JAV dolerių per dieną) gyvenančių gyventojų dalis	%	2,25	1,68	0,85	0,86	0,60	0,89	1,04
1.2. Iki 2030 metų ne mažiau kaip per pusę sumažinti visų amžiaus grupių vyrų, moterų ir vaikų, gyvenančių skurde pagal visus jo aspektus atsižvelgiant į nacionalines apibrėžtis.	1.2.1	Gyventojų, gyvenančių žemiau nacionalinės skurdo ribos, dalis pagal lytį ir amžių	Skurdo rizikos lygis (gyventojų, gyvenančių žemiau 60 proc. pajamų medianos, dalis)	%	20,5	19,2	18,6	20,6	19,1	22,2	21,9
			pagal amžiaus grupes ir lytį:								
			0–17	%	24,8	25,2	20,8	26,9	23,5	28,9	25,6
			18–24	%	23,5	24,4	20,2	19,2	19,4	21,2	22,5
			vyrai	%	24,5	22,4	25,7	20,7	18,6	23,7	19,9
			moterys	%	22,6	26,5	14,4	17,6	20,2	18,4	25,1
			25–49	%	21,6	19,7	16,9	19,0	17,4	19,0	16,9
			vyrai	%	22,6	20,2	16,8	18,7	16,8	19,4	16,5
			moterys	%	20,6	19,2	16,9	19,3	17,9	18,5	17,2
			50–64	%	22,6	18,7	18,6	18,9	17,1	19,6	21
			vyrai	%	22,4	17,4	16,3	18,7	17,5	20,5	23,3
			moterys	%	22,7	19,7	20,4	19,1	16,8	18,9	19,1
			65 metų ir vyresni	%	9,6	9,7	18,7	19,4	20,1	25,0	27,7
			vyrai	%	7,6	8,6	13,8	10,9	11,9	15,7	16,7
			moterys	%	10,7	10,2	21,2	23,9	24,3	29,7	33,2
			Asmenys su negalia	%	19,2	16,0	21,7	24,8	24,5	30,6	31,8
			vyrai	%	20,7	16,4	19,4	21,1	19,4	29,5	27,5
			moterys	%	18,3	15,8	23,2	27	27,4	31,3	34,4
1.a. Užtikrinti reikšmingą išteklių iš įvairių šaltinių sutelkimą, įskaitant ir sustiprintą vystomąjį bendradarbiavimą, siekiant aprūpinti besivystančias šalis, ypač mažiausiai išsivysčiusias šalis, tinkamomis ir nuspėjamomis priemonėmis programoms ir politikai, skirtoms skurdui visais jo aspektais panaikinti, įgyvendinti.	1.a.2	Valdžios sektoriaus išlaidų būtiniausioms (švietimo, sveikatos ir socialinės apsaugos) paslaugoms dalis	Valdžios sektoriaus išlaidų dalis:								
			švietimui	%	15,2	14,3	16,1	15,8	15,5	15,5	15,1
			sveikatai	%	16,4	15,6	16,3	15,9	15,9	16,6	17,1
			socialinei apsaugai	%	33,4	29,3	33,1	32,0	33,0	31,8	32,8

2 tikslas.
Panaikinti badą, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2.4. Iki 2030 m. užtikrinti darnias maisto gamybos sistemas ir įdiegti lanksčią žemės ūkio praktiką, kuri didintų produktyvumą ir gamybą, padėtų išsaugoti ekosistemas, stiprintų gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos, ekstremalių oro sąlygų, sausros, potvynių ir kitų gaivalinių nelaimių bei palaipsniui gerintų žemės ir dirvos kokybę.	2.4.1.	Našaus ir tvaraus ūkininkavimo tikslais naudojamos žemės ūkio paskirties žemės dalis	Ekologinių ūkių žemės ūkio naudmenų dalis, palyginti su bendru naudojamų žemės ūkio naudmenų plotu	%	5,2	5,4	5,5	5,7	5,6	7,1	7,5

3 tikslas.
Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
3.1. Iki 2030 metų sumažinti gimdyvių mirtingumą visame pasaulyje iki mažiau nei 70 iš 100 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.	3.1.1	Nėščiųjų ir gimdyvių mirtingumo rodiklis	Mirtingumas dėl nėštumo, gimdymo ir po gimdymo laikotarpio ligų	Mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyvų gimusių kūdikių	6,5	6,6	9,8	6,7	3,3	9,5	6,5
3.2. Iki 2030 metų užkirsti kelią naujagimių ir vaikų iki penkerių metų mirtims, kurių galima išvengti, visoms šalims siekiant sumažinti neonatalinį mirtingumą bent iki 12 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių, o vaikų iki penkerių metų mirtingumą – bent iki 25 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.	3.2.1	Vaikų iki penkerių metų amžiaus mirtingumo lygis	Vaikų iki penkerių metų amžiaus mirtingumas	1 tūkst. atitinkamo amžiaus gyventojų teko šio amžiaus mirusių	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
	3.2.2	Naujagimių mirtingumo lygis	Naujagimių mirtingumas	1 tūkst. gyvų gimusių kūdikių teko mirusių kūdikių	4,9	4,7	3,9	3,7	3,9	4,2	4,5
3.3. Iki 2030 metų įveikti AIDS epidemiją, tuberkuliozę, maliariją ir apleistas tropines ligas, kovoti su hepatitu, su per vandenį plintančiomis ligomis ir kitomis užkrečiamomis ligomis.	3.3.1	Naujų ŽIV infekcijos atvejų, tenkančių 100 tūkst. neinfekuotų gyventojų, skaičius pagal lytį, amžių ir pagrindines rizikos grupes	Naujai nustatytų ŽIV nešiotojų skaičius	100 tūkst. gyventojų teko naujų atvejų	4,9	5,5	5,4	6,0	4,8	5,4	7,5
			Vyrai	100 tūkst. gyventojų teko naujų atvejų	8,8	9,6	8,3	9,2	6,7	8,6	12,5
			Moterys	100 tūkst. gyventojų teko naujų atvejų	1,7	2,0	2,9	3,3	3,2	2,7	3,2
	3.3.2	Sergamumas tuberkulioze (įskaitant recidyvus), tenkantis 100 tūkst. gyventojų	Sergamumas tuberkulioze (neįskaitant recidyvų)	100 tūkst. gyventojų teko pirmą kartą susirgusių	50,8	50,6	47,9	46,8	44,4	41,9	40,1
	3.3.4	Sergamumas hepatitu B, tenkantis 100 tūkst. gyventojų	Sergamumas hepatitu B	100 tūkst. gyventojų teko pirmą kartą	2,3	2,0	0,8	1,2	0,9	1,1	1,1

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
				susirgusių							
3.4. Iki 2030 metų trečdaliu sumažinti priešlaikinį mirtingumą nuo neužkrečiamųjų ligų taikant prevenciją ir gydymą bei skatinti psichinę sveikatą ir gerovę.	3.4.1	Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos, vėžio, cukrinio diabeto, kvėpavimo sistemos ligų	Mirtingumas dėl:								
			kraujotakos sistemos ligų	100 tūkst. gyventojų teko mirusių	763	762	776	790	768	812	805
			vėžio	100 tūkst. gyventojų teko mirusių	262	268	268	266	274	287	286
			cukrinio diabeto	100 tūkst. gyventojų teko mirusių	8,9	9,2	10,9	10,4	9,6	10,9	10,7
			kvėpavimo sistemos ligų	100 tūkst. gyventojų teko mirusių	41,3	41,0	42,0	49,7	40,2	46,7	45,0
	3.4.2	Mirtingumo dėl savižudybių lygis	Mirtingumas dėl savižudybių	100 tūkst. gyventojų teko mirusių dėl tyčinio susižalojimo (savižudybės)	32,9	33,6	31,0	36,7	31,7	30,8	28,7
3.5. Stiprinti piktnaudžiavimo psichoaktyviomis medžiagomis, įskaitant piktnaudžiavimą narkotinėmis medžiagomis ir žalingą alkoholio vartojimą, prevenciją ir gydymą.	3.5.2	Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam 15 metų ir vyresnio amžiaus gyventojui, litrais grynojo alkoholio	Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas	Vienam 15 m. ir vyresniam gyventojui teko absoliutaus alkoholio, litrų	13,5	14,7	14,7	14,5	14,2	14	13,2
3.6. Iki 2020 metų visame pasaulyje per pusę sumažinti mirčių ir sužalojimų kelių eismo avarijose skaičių.	3.6.1	Mirtingumo dėl kelių eismo įvykių metu patirtų traumų lygis	Mirusių dėl kelių eismo įvykių metu patirtų traumų skaičius	100 tūkst. gyventojų teko	12,0	12,0	13,1	10,7	11,1	10,6	8,6
3.7. Iki 2030 metų užtikrinti visuotinę galimybę gauti seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant šeimos planavimo, informavimo ir švietimo bei reprodukcinės sveikatos įtraukimo į nacionalines strategijas ir programas tikslus.	3.7.2	Gimstamumo tarp paauglių (10–14 ir 15–19 metų amžiaus) lygis (gimusių skaičius, tenkantis 1 tūkst. šio amžiaus moterų)	Gyvų gimusių kūdikių skaičius (15–19 metų amžiaus moterų)	Gyvų gimusių kūdikių teko 1 tūkst. atitinkamo amžiaus moterų	13,2	14,0	14,5	14,2	13,6	14,1	13,3
3.9. Iki 2030 metų reikšmingai sumažinti mirčių ir ligų, kurias sukėlė pavojingi chemikalai, oro, vandens ir dirvožemio tarša ir užterštumas, skaičių.	3.9.2	Mirtingumo dėl geriamojo vandens užterštumo, antisanitarinių sąlygų ir higienos trūkumo (patikimų, visiems prieinamų geriamojo vandens, sanitarijos ir higienos (GVSH) paslaugų trūkumo) lygis	Mirusiųjų nuo diarėjos (A00-A01, A03-A04, A06-A09), žarnyno kirmėlių sukeltų infekcijų (B76-B77,B79), prastos mitybos sukeltų ligų (E40-E46) skaičius	100 tūkst. gyventojų teko mirusių	0,19	0,33	0,3	0,37	0,27	0,65	1,22
	3.9.3	Mirtingumo dėl atsitiktinio apsinuodijimo lygis	Mirtingumas dėl atsitiktinio apsinuodijimo (X40, X43–X44, X46–X49)	100 tūkst. gyventojų teko mirusių	6,1	3,3	3,7	4,0	3,3	3,7	4,0
3.a. Stiprinti Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencijos įgyvendinimą atitinkamai visose šalyse.	3.a.1	Tabako vartojimo paplitimas tarp 15 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų, standartizuotas pagal amžių	Kasdien vartojančių tabaką 15 metų ir vyresnio amžiaus gyventojų dalis pagal amžiaus grupes	%	24,5 (2005)	...	...	...	20,4	...	...
3.b. Remti vaistų ir vakcinų nuo užkrečiamų ir neužkrečiamų ligų, kurios pirmiausia paveikia besivystančias šalis, mokslinius tyrimus ir	3.b.1	Tikslinės populiacijos, apimamos nacionalinės vakcinavimo programos, dalis	Tikslinės populiacijos, apimamos nacionalinės vakcinavimo programos, dalis:								

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
kūrimą, suteikti galimybę gauti patikimų būtiniausių vaistų ir vakcinų remiantis Dohos deklaracija dėl TRIPS susitarimo ir visuomenės sveikatos, kurioje patvirtinama besivystančių šalių teisė visapusiškai pasinaudoti Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių, susijusių su prekyba, nuostatomis dėl lanksčių būdų saugoti visuomenės sveikatą ir, pirmiausia, suteikti visiems galimybę gauti vaistų.			Tuberkuliozė	%	99	98	98	98	98	97	98
			Kokliušas, difterija, stabligė (pirma dozė)	%	98	95	97	97	97	97	97
			Kokiušas, difterija, stabligė (trečia dozė)	%	95	92	93	93	93	93	94
			Poliomielitas (pirma dozė)	%	...	...	...	...	...	97	97
			Poliomielitas (trečia dozė)	%	95	92	93	93	93	93	94
			Tymai (pirma dozė)	%	96	94	93	93	93	94	94
			Tymai (antra dozė)	%	95	94	93	92	92	92	92
			Raudonukė (pirma dozė)	%	96	94	93	93	93	94	94
			Hepatitas B (pirma dozė per 24 val. po gimimo)	%	98	96	96	98	97	97	97
			Hepatitas B (trečia dozė)	%	94	95	93	93	94	94	95
			Haemophilus infuenzae B infekcija (trečia dozė)	%	95	92	93	93	93	93	94
3.c. Labai padidinti finansavimą sveikatos priežiūrai ir sveikatos priežiūros specialistų įdarbinimui, tobulinimuisi, mokymui ir išlaikymui besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir mažose besivystančiose salų valstybėse.	3.c.1	Sveikatos priežiūros darbuotojų tankis ir pasiskirstymas	Sveikatos priežiūros darbuotojai:								
			gydytojų	10 tūkst. gyventojų teko	43,3	44,4	45,6	46,1	46,2	46,7	48
			slaugos ir akušerijos personalo	10 tūkst. gyventojų teko	78,1	79,3	79,7	79,3	79,7	80,5	80,1
3.d. Stiprinti visų šalių, ypač besivystančių šalių, gebėjimus ankstyvo įspėjimo, rizikos mažinimo ir nacionalinių ir pasaulinių sveikatos rizikos veiksnių valdymo srityse.	3.d.1	Tarptautinių sveikatos priežiūros taisyklių (TSPT) pajėgumas ir šalies pasirengimas ekstremalioms visuomenės sveikatai situacijoms	Tarptautinių sveikatos priežiūros taisyklių (TSPT) pajėgumas ir šalies pasirengimas ekstremalioms visuomenės sveikatai situacijoms	Taip / ne	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

4 tikslas.
Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
4.1. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visos mergaitės ir berniukai įgytų nemokamą, lygiavertį ir kokybišką pradinį ir vidurinį išsilavinimą, suteikiantį galimybę pasiekti atitinkamų ir veiksmingų mokymosi rezultatų.	4.1.1	Vaikų ir jaunuolių (a) 2–3-oje klasėje, (b) baigusių pradinę mokyklą, (c) baigusių pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų (i) skaitymo ir (ii) matematikos mokėjimo lygį, dalis pagal lytį	Vaikų baigusių pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos mokėjimo lygį, dalis[1]	%	...	...	73,98	...	...	74,6	...
			moterys	%	...	...	75,8	...	...	75,8	...
			vyrai	%	...	...	72,3	...	...	73,4	...
			Vaikų baigusių pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo mokėjimo lygį, dalis[1]	%	...	...	78,8	...	...	75,0	...
			moterys	%	...	...	89,6	...	...	82,2	...

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
			vyrai	%	...	...	68,2	...	...	67,9	...
			Vaikų baigusių pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos mokėjimo lygį, dalis[2]	%	...	95,6	...	...	...	96,4	...
			moterys	%	...	95,8	...	...	...	97,1	...
			vyrai	%	...	95,4	...	...	...	95,7	...
			Vaikų baigusių pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo mokėjimo lygį, dalis[3]	%	...	96,5	...	...	...	...	...
			mergaitės	%	...	97,4	...	...	...	...	...
			berniukai	%	...	95,7	...	...	...	...	...
4.2. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visos mergaitės ir berniukai gautų kokybišką ankstyvąjį ugdymą, priežiūrą ir ikimokyklinį išsilavinimą ir būtų pasirengę pradiniam ugdymui.	4.2.2	Dalyvavimo organizuotoje mokymo veikloje vieni metai iki sukankant oficialiajam pradiniam mokykliniam amžiui lygis pagal lytį	Dalyvavimo organizuotoje mokymo veikloje vieni metai iki sukankant oficialiajam pradiniam mokykliniam amžiui lygis[4]	%	...	87,3	88,4	90,2	92	93,3	94,2
			mergaitės	%	...	85,8	86,9	89	90,8	92,4	93,3
			berniukai	%	...	88,6	89,9	91,3	93,1	94,1	95,1
4.3. Iki 2030 metų užtikrinti vienodas galimybes visoms moterims ir vyrams įgyti prieinamą ir kokybišką techninį, profesinį ir aukštąjį išsilavinimą, įskaitant universitetinį.	4.3.1	Jaunimo ir suaugusiųjų dalyvavimo formaliame ir neformaliame mokyme ir tobulinimasis (kursai) per paskutinius 12 mėn. lygis pagal lytį	Mokymosi visą gyvenimą lygis (25–64 metų amžiaus gyventojų)[5]	%	4,4	6,0	5,4	5,9	5,1	5,8	6,0
			moterys	%	5,2	7,3	6,2	6,5	5,6	6,5	6,8
			vyrai	%	3,5	4,5	4,5	5,2	4,6	5,1	5,1
4.4. Iki 2030 metų labai padidinti jaunimo ir suaugusiųjų, turinčių įgūdžių, įskaitant techninius ir profesinius įgūdžius, užimtumui, tinkamam darbui ir verslumui, skaičių.	4.4.1	Jaunimo ir suaugusiųjų, turinčių informacijos ir komunikacijos technologijų (IKT) įgūdžių, dalis pagal įgūdžių tipą	Asmenų, kurie naudojosi informacinėmis technologijomis, dalis								
			neturi įgūdžių	%	...	...	...	...	...	1	1
			žemi naudojimosi įgūdžiai	%	...	...	...	...	...	20	22
			vidutiniai naudojimosi įgūdžiai	%	...	...	...	...	...	21	22
			aukšti naudojimosi įgūdžiai	%	...	...	...	...	...	30	29
4.5. Iki 2030 metų panaikinti lyčių skirtumus švietimo srityje ir užtikrinti vienodas galimybes pažeidžiamoms asmenų grupėms, įskaitant žmones su negalia, vietinius gyventojus ir pažeidžiamoje padėtyje atsidūrusius vaikus, įgyti visų lygių išsilavinimą ir dalyvauti profesinio mokymo programose.	4.5.1	Lygybės indeksai (moterų / vyrų, kaimo / miesto gyventojų, žemiausios / aukščiausias turto kvintilės ir kiti, tokie kaip žmonių su negalia, vietinių tautų ir dėl konfliktų nukentėjusių gyventojų, priklausomai nuo turimų duomenų) visiems išskaidomiems šio sąrašo švietimo rodikliams	Vaikų baigusių pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos mokėjimo lygį, lygybės indeksai [6]	–	...	...	1,05	...	...	1,04	...
			Vaikų baigusių pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo mokėjimo lygį, lygybės indeksai [6]	–	...	...	1,32	...	...	1,21	...
			Dalyvavimo organizuotoje mokymo veikloje vieni metai iki sukankant oficialiajam pradiniam mokykliniam amžiui lygybės indeksai[4]	–	...	0,97	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99
			Vaikų baigusių pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos mokėjimo lygį, lygybės indeksai [6]	–	...	1,01	...	...	...	1,02	...

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
			Vaikų baigusių pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo mokėjimo lygį, lygybės indeksai[6]	–	...	1,02	...	...	...	...	...
4.6. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi jauni žmonės ir didžioji dalis suaugusiųjų, tiek vyrų, tiek moterų, mokėtų skaityti ir skaičiuoti.	4.6.1	Tam tikros amžiaus grupės gyventojų, pasiekusių bent nustatyto įgūdžių lygio funkcinio (a) raštingumo ir (b) mokėjimo skaičiuoti srityje, dalis pagal lytį	(a) raštingumas 16–65 m. asmenų[7]	%	...	...	...	...	...	80,4	...
			moterys	%	...	...	...	...	...	83,2	...
			vyrai	%	...	...	...	...	...	77,6	...
			(b) mokėjimas skaičiuoti 16–65 m. asmenų[7]	%	...	...	...	...	...	78,1	...
			moterys	%	...	...	...	...	...	79,6	...
			vyrai	%	...	...	...	...	...	76,6	...
4.7. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi besimokantys asmenys įgytų žinių ir įgūdžių, reikalingų darniam vystymuisi skatinti, įskaitant, be kitų dalykų, švietimą darnaus vystymosi ir darnios gyvensenos, žmogaus teisių, lyčių lygybės, taikos ir nesmurtinės kultūros skatinimo, pasaulinės pilietybės bei kultūrų įvairovės ir kultūros indėlio į darnų vystymąsi vertinimo klausimais.	4.7.1	Švietimo apie (i) pasaulinę pilietybę ir (ii) darnų vystymąsi, įskaitant lyčių lygybę ir žmogaus teises, įtraukimo į visus (a) nacionalinės švietimo politikos, (b) mokymo programų, (c) mokytojų rengimo ir (d) besimokančių asmenų vertinimo lygmenis mastas	Pasaulinė pilietybė nacionalinėje politikoje, mokymo programose ir vertinime; darnus vystymasis nacionalinėje politikoje, mokymo programose ir vertinime	Taip / ne	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
			Pasaulinė pilietybė ir darnus vystymasis mokytojų rengime	Taip / ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
4.a. Statyti ir modernizuoti švietimo įstaigas, kuriose būtų atsižvelgiama į vaikų, asmenų su negalia ir skirtingų lyčių interesus, ir suteikti saugią, nesmurtinę, įtraukią ir veiksmingą mokymosi aplinką visiems.	4.a.1	Mokyklų, turinčių (a) galimybes naudotis elektra, (b) interneto prieiga pedagoginiais tikslais, (c) kompiuteriais pedagoginiais tikslais, (d) mokiniams su negalia pritaikytą infrastruktūrą ir priemones, (e) prieigą prie geriamojo vandens šaltinių, (f) bent minimaliai įrengtus atskyrus vyrų ir moterų tualetus, (g) bent minimaliai įrengtas vietas rankoms plauti (pagal GVSH rodiklio apibrėžtis), dalis	Mokyklos turinčios galimybes naudotis:								
			(a) elektra								
			Pradinė mokykla	%	...	...	...	100	100	100	100
			Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	...	...	...	100	100	100	100
			Gimnazija, vidurinė mokykla	%	...	...	...	100	100	100	100
			Profesinio mokymo įstaiga	%	...	...	...	100	100	100	100
			(b) interneto prieiga pedagoginiais tikslais								
			Pradinė mokykla	%	...	...	...	97,5	98,8	98,8	96,1
			Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	...	...	...	100,0	99,8	99,8	99,8
			Gimnazija, vidurinė mokykla	%	...	...	...	99,6	99,8	100	100
			Profesinio mokymo įstaiga	%	...	...	...	100	100	100	100
			(c) kompiuteriais pedagoginiais tikslais								
			Pradinė mokykla	%	...	...	...	98,2	99,4	98,8	96,8
			Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	...	...	...	100	99,8	99,3	99,7
			Gimnazija, vidurinė mokykla	%	...	...	...	100	99,8	99,8	100
			(d) prieiga prie geriamo vandens	%	100	100	100	100	100	100	100

5 tikslas.
Pasiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
5.1. Panaikinti visų formų moterų ir mergaičių diskriminaciją.	5.1.1	Teisinės bazės, reikalingos lyčių lygybei ir nediskriminavimui dėl lyties skatinti, įgyvendinti ir kontroliuoti, egzistavimas	Teisinės bazės, reikalingos lyčių lygybei ir nediskriminavimui dėl lyties skatinti, įgyvendinti ir kontroliuoti, egzistavimas	Taip / ne	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
5.5. Užtikrinti moterų visapusišką ir veiksmingą dalyvavimą ir lygias galimybes lyderystei visais sprendimų priėmimo lygiais politiniame, ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime.	5.5.1	Moterų užimamų vietų nacionaliniuose parlamentuose ir vietos valdžios organuose dalis	Moterų Seimo narių dalis	%	25,9	24,2	24,1	24,1	25,1	26,3	26,9
			Moterų dalis savivaldybių tarybose	%	19,3	19,3	24,6	24,8	24,3	24,1	21,3
	5.5.2	Vadovaujamas pozicijas užimančių moterų dalis	Moterų vadovių dalis	%	41,1	39,1	38,9	39,6	38,6	39,6	39,4

6 tikslas.
Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
6.1. Iki 2030 metų pasiekti, kad visiems būtų užtikrintos visuotinės ir lygiateisės galimybės gauti saugų ir prieinamą geriamąjį vandenį.	6.1.1	Gyventojų, naudojančių saugias geriamojo vandens tiekimo paslaugas, dalis	Gyventojai, aprūpinami centralizuotai tiekiamu vandeniu, palyginti su visais šalies gyventojais	%	75	75	76	78	79	80	81
6.2. Iki 2030 metų užtikrinti visiems tinkamas ir lygiateises sanitarijos bei higienos sąlygas ir panaikinti tuštinimąsi atvirose erdvėse, ypatingą dėmesį skiriant moterų ir mergaičių bei pažeidžiamoje padėtyje esančių asmenų poreikiams.	6.2.1	Saugias sanitarijos paslaugas, įskaitant vietas rankoms plauti su muilu ir vandeniu, naudojančių gyventojų dalis	Saugias sanitarijos paslaugas naudojančių gyventojų dalis[6]	%	90,5	90,8	91,2	91,6	92,0	92,4	
6.3. Iki 2030 metų pagerinti vandens kokybę, mažinant taršą, naikinant sąvartynus ir kuo labiau sumažinant pavojingų chemikalų ir medžiagų išskyrimą, per pusę sumažinant nevalytų nuotekų kiekį ir labai padidinant atliekų perdirbimą ir saugų pakartotinį naudojimą pasauliniu mastu.	6.3.1	Saugiai tvarkomų nuotekų dalis	Gyventojai, aprūpinami centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, palyginti su visais gyventojais	%	63	65	67	67	70	72	74

7 tikslas.
Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
7.1. Iki 2030 metų užtikrinti visuotinę galimybę gauti prieinamas, patikimas ir modernias energetikos paslaugas.	7.1.1	Gyventojų, turinčių galimybę naudotis elektra, dalis	Gyventojų, turinčių galimybę naudotis elektra, dalis	%	100	100	100	100	100	100	100
7.2. Iki 2030 metų labai padidinti atsinaujinančiosios energijos dalį pasaulinės energijos rūšių derinyje.	7.2.1	Atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu	Atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu	%	19,6	19,9	21,4	22,7	23,6	25,8	25,6
7.3. Iki 2030 metų padvigubinti pasaulinį energijos vartojimo efektyvumo padidinimo rodiklį.	7.3.1	Energijos intensyvumas, vertinamas kaip pirminės energijos suvartojimo ir BVP santykis	Galutinės energijos intensyvumas	Tona naftos ekvivalentu (TNE) milijonui EUR sukurto BVP	171,6	161,0	158,9	149,8	147,7	144,1	148,0

8 tikslas.
Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
8.1. Palaikyti ekonomikos augimą vienam gyventojui pagal nacionalines aplinkybes ir pirmiausia bent 7 proc. bendrojo vidaus produkto augimą per metus mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.	8.1.1	Metinis realiojo BVP, tenkančio vienam gyventojui, augimo tempas	Metinis realiojo BVP, tenkančio vienam gyventojui, augimo tempas	%	1,0	8,5	5,2	4,6	4,4	3,0	3,7
8.2. Pasiekti aukštesnį ekonomikos našumo lygį užtikrinant įvairinimą, technologijų modernizavimą ir naujoves, įskaitant dėmesio sutelkimą į didelės pridėtinės vertės ir darbui imlius sektorius.	8.2.1	Metinis realiojo BVP, tenkančio vienam dirbančiam asmeniui, augimo tempas	Pridėtinės vertės, tenkančios vienam užimtajam, augimo tempas	%	7,3	5,5	2,0	2,1	1,5	0,7	0,4
8.4. 2030 metais palaipsniui gerinti veiksmingą pasaulinių išteklių naudojimą vartojimo srityje ir gamyboje ir stengtis atskirti ekonomikos augimą nuo aplinkos būklės blogėjimo laikantis dešimties metų trukmės darnaus vartojimo ir gamybos programų sistemos, vadovaujant	8.4.2	Medžiagų vidaus vartojimas: bendras, tenkantis vienam gyventojui ir palyginti su BVP	Medžiagų vidaus vartojimas	Tūkst. t	38462	41726	38283	46342	43502	43494	45030
			Medžiagų vidaus vartojimas, tenkantis vienam gyventojui	Tonos vienam gyventojui	12,4	13,8	12,8	15,7	14,8	15,0	15,7
			Medžiagų produktyvumas (bendrojo vidaus produkto ir medžiagų vidaus	EUR/kg	0,73	0,75	0,87	0,76	0,84	0,86	0,86

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
išsivysčiusioms šalims.			vartojimo santykis (BVP/MVV))								
8.5. Iki 2030 metų pasiekti visišką ir našų užimtumą ir deramą darbą visoms moterims ir vyrams, įskaitant jaunus žmones ir žmones su negalia, taip pat vienodą atlygį už vienodos vertės darbą.	8.5.1	Vidutinis valandinis moterų ir vyrų darbo užmokestis pagal profesiją, amžių ir neįgalumo statusą	Vidutinis valandinis bruto darbo užmokestis (neįskaitant individualiųjų įmonių)	EUR	3,61	3,70	3,83	4,03	4,18	4,39	4,73
			Valstybinis sektorius	EUR	3,91	4,04	4,15	4,30	4,44	4,63	4,91
			Privatus sektorius	EUR	3,42	3,49	3,65	3,88	4,05	4,27	4,64
	8.5.2	Nedarbo lygis pagal lytį, amžių ir neįgalumo statusą	Nedarbo lygis	%	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9
			Vyrai	%	21,2	17,9	15,2	13,1	12,2	10,1	9,1
			Moterys	%	14,5	12,9	11,6	10,5	9,2	8,2	6,7
			Pagal amžiaus grupes								
			15–24	%	35,7	32,6	26,7	21,9	19,3	16,3	14,5
			15–29	%	27,2	23,2	19,6	17,1	14,7	12,7	10,4
			15–64	%	18,1	15,7	13,6	12,0	10,9	9,3	8,1
			15–74	%	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9
			20–64	%	17,8	15,4	13,5	11,9	10,8	9,2	8
			25–54	%	16,7	14,3	12,6	11,0	9,9	8,6	7,4
			55–64	%	14,4	13,4	11,9	11,2	10,7	8,7	7,7
8.6. Iki 2020 metų smarkiai sumažinti nedirbančio, nestudijuojančio ir nesimokančio jaunimo dalį.	8.6.1	Nesimokančio ir nedirbančio jaunimo (15–24 metų amžiaus) dalis	Nesimokančio ir nedirbančio jaunimo (15–24 metų amžiaus) dalis	%	13,2	11,8	11,2	11,1	9,9	9,2	9,4
			Vyrai	%	14,7	13,1	12,8	11,6	9,5	9,1	10
			Moterys	%	11,6	10,4	9,5	10,6	10,3	9,3	8,8
8.8. Apsaugoti darbo teises ir skatinti saugią ir užtikrintą darbo aplinką visiems darbuotojams, įskaitant migrantus, visų pirma migrantes ir nenuolatinį darbą dirbančius asmenis.	8.8.1	Mirtinų ir nemirtinų profesinių traumų dažnis pagal lytį ir migranto statusą	Nelaimingi atsitikimai darbe pagal lytį								
			Žuvusių asmenų skaičius	Asmenys	53	54	59	60	58	44	45
			Vyrai	Asmenys	50	49	57	58	55	41	43
			Moterys	Asmenys	3	5	2	2	3	3	2
			Netekę darbingumo asmenys	1 tūkst. dirbančiųjų teko	2,1	2,4	2,5	2,6	2,9	3,3	3,2
			Vyrai	1 tūkst. dirbančiųjų teko	3,4	3,7	3,8	4,0	4,1	4,3	4,1
			Moterys	1 tūkst. dirbančiųjų teko	1,6	1,8	1,9	2,1	2,2	2,3	2,3
8.9. Iki 2030 metų sukurti ir įgyvendinti politiką, skirtą darniam turizmui, kuris padeda sukurti darbo vietas, taip pat pristatyti vietos kultūrą ir produktus, plėtoti.	8.9.1	Tiesioginis turizmo sektoriaus indėlis į BVP ir šio indėlio augimo tempas	Turizme sukurta pridėtinė vertė, palyginti su bendrąja pridėtine verte	%	2,8	2,8	3,0	3,0	3,1	3,0	3,1
			Turizme sukurtos pridėtinės vertės pokyčiai	%	1,4	13,0	14,4	7,2	5,9	-0,4	6,6

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
8.10. Stiprinti šalių finansų institucijų gebėjimus skatinti ir plėsti galimybę visiems gauti bankininkystės, draudimo ir finansų paslaugas.	8.10.2	Komercinių bankų padalinių ir bankomatų skaičius, tenkantis 100 tūkst. suaugusių gyventojų	Mokėjimo paslaugų teikėjų klientų aptarnavimo vietų ir bankomatų skaičius, tenkantis 100 tūkst. suaugusių gyventojų	100 tūkst. suaugusių gyventojų teko	131	227	245	248	253	240	244
			Mokėjimo paslaugų teikėjų klientų aptarnavimo vietų skaičius	100 tūkst. suaugusių gyventojų teko	67	174	190	196	199	188	193
			Mokėjimo paslaugų teikėjų bankomatų skaičius	100 tūkst. suaugusių gyventojų teko	63	53	54	52	54	51	51

9 tikslas.
Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
9.2. Skatinti visa apimančią ir darnią industrializaciją ir iki 2030 metų smarkiai padidinti pramonės sektoriaus dalį, atsižvelgiant į užimtumo ir bendrojo vidaus produkto rodiklius, atitinkamai pagal nacionalines aplinkybes, ir padvigubinti jo dalį mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.	9.2.1	Apdirbamosios gamybos sektoriuje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su BVP ir tenkanti vienam gyventojui	Apdirbamojoje gamyboje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su BVP	%	16,8	18,3	18,7	17,6	17,3	17,4	17,0
			Apdirbamojoje gamyboje sukurta pridėtinė vertė tenkanti vienam gyventojui	EUR	1528	1894	2086	2081	2164	2236	2290
	9.2.2	Užimtieji apdirbamosios gamybos sektoriuje, palyginti su visais užimtaisiais	Užimtieji apdirbamojoje gamyboje, palyginti su visais užimtaisiais	%	15,4	15,5	15,7	15,4	15,1	15,2	15,4
9.4. Iki 2030 metų modernizuoti infrastruktūrą ir aprūpinti naujais įrenginiais pramonės sektorius, kad jie taptų tvaresni, padėtų pagerinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir taikytų daugiau švarių ir aplinkai nekenksmingų technologijų ir gamybos procesų, visoms šalims imantis veiksmų pagal jų atitinkamus pajėgumus.	9.4.1	CO_2 išlakos, tenkančios pridėtinės vertės vienetui	Energetikos sektoriaus CO_2 išlakos, tenkančios pridėtinės vertės vienetui	Kilotonos/mln. EUR BPV	0,49	0,41	0,38	0,34	0,32	0,31	
9.5. Plėsti mokslinius tyrimus, modernizuoti pramonės sektorių technologinius pajėgumus visose šalyse, visų pirma besivystančiose šalyse, įskaitant ir siekį iki 2030 metų skatinti naujoves ir labai padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros srities darbuotojų skaičių 1 milijonui gyventojų bei valstybines ir privačias lėšas, skiriamas moksliniams tyrimams ir plėtrai.	9.5.1	Išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, palyginti su BVP	Išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, palyginti su BVP	%	0,78	0,9	0,9	0,95	1,03	1,04	0,74
	9.5.2	Mokslinių tyrimų personalo skaičius (išreikštas visos darbo dienos ekvivalentu), tenkantis milijonui gyventojų	Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikla užimtų darbuotojų skaičius (išreikštas visos darbo dienos ekvivalentu)	1 mln. gyventojų teko	3976	3690	3486	3746	4021	3651	3730
9.b. Remti šalies technologijų plėtrą, mokslinius	9.b.1	Pažangiųjų ir vidutiniškai pažangių	Pažangiųjų ir vidutiniškai pažangių	%	22,87	23,05	19,09	17,49	20,54	23,32	22,38

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
tyrimus ir naujoves besivystančiose šalyse, įskaitant palankios politinės aplinkos, skirtos, inter alia, pramonės įvairinimui ir prekių vertės didinimui, užtikrinimą.		technologijų gamybos sektoriaus sukurta pridėtinė vertė, palyginti su bendrąja pridėtine verte	technologijų gamybos sektoriaus sukurtos pridėtinės vertės dalis apdirbamosios gamybos sukurtoje pridėtinėje vertėje								
9.c. Labai padidinti galimybes naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis bei siekti užtikrinti visuotinę ir prieinamą prieigą prie interneto mažiausiai išsivysčiusiose šalyse iki 2020 metų.	9.c.1	Gyventojų, aprėptų judriojo ryšio tinklų, dalis pagal technologijas	Gyventojų, gyvenančių judriojo ryšio tinklu aprėptoje teritorijoje, dalis pagal technologiją								
			3G tinklu	%	–	–	–	95,6	99,7	99,8	99,9
			4G tinklu	%	–	–	–	–	–	91,4	98,0

10 tikslas.
Mažinti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
10.2. Iki 2030 metų suteikti galimybę ir skatinti socialinę, ekonominę ir politinę visų žmonių įtrauktį, neatsižvelgiant į jų amžių, lytį, negalią, rasę, etniškumą, kilmę, religiją, ekonominę ar kitą padėtį.	10.2.1	Gyventojų, gyvenančių žemiau 50 proc. pajamų medianos, dalis pagal amžių, lytį ir neįgalumo statusą	Skurdo rizikos lygis (gyventojų, gyvenančių žemiau 50 proc. pajamų medianos, dalis)	%	14,6	13	11,3	13,1	11,3	14,4	15,9
			pagal amžiaus grupes ir lytį								
			0–17	%	18,9	16,6	14,5	17,8	13,5	20,2	19,9
			18–24	%	17,0	15,8	13,7	12,2	12,6	12,1	17,3
			vyrai	%	19,5	13,8	17,7	12,5	12,6	10,8	17,5
			moterys	%	14,8	17,9	9,6	11,8	12,6	13,6	17,0
			25–49	%	16,5	14,2	11,3	13,2	11,1	13,1	12,9
			vyrai	%	17,3	14,9	11,0	13,3	10,9	13,6	12,6
			moterys	%	15,8	13,6	11,5	13,1	11,2	12,6	13,2
			50–64	%	15,5	13,9	12,8	13,3	12,0	14,7	17,2
			vyrai	%	16,6	13,6	11,1	13,9	14,0	16,1	18,8
			moterys	%	14,6	14,1	14,1	12,9	10,4	13,5	15,9
			65 metų ir vyresni	%	3,7	4,6	5,1	8,4	8,3	12,1	15,2
			vyrai	%	3,7	5,1	4,5	5,7	5,3	7,7	8,0
			moterys	%	3,6	4,3	5,3	9,8	9,8	14,3	18,8
10.4. Patvirtinti politiką, ypač fiskalinę, atlyginimų ir socialinės apsaugos politiką, ir palaipsniui užtikrinti didesnę lygybę.	10.4.1	Dirbančių asmenų pajamos, kurias sudaro darbo užmokestis ir socialinės darbdavio įmokos, palyginti su BVP	Dirbančių asmenų pajamos, kurias sudaro darbo užmokestis ir socialinės darbdavio įmokos, palyginti su BVP	%	40,9	39,3	38,9	39,3	40	41,8	43,8
10.5. Gerinti pasaulinių finansinių rinkų ir	10.5.1	Finansinio patikimumo rodikliai	Finansinio patikimumo rodikliai:								

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
institucijų reguliavimą ir stebėseną bei stiprinti šių reguliavimo metodų įgyvendinimą.			Bankų sektoriaus bendrasis kapitalo pakankamumas	%	14,83	14,24	15,65	17,57	21,29	24,85	19,40
			Bankų sektoriaus pirmo lygio kapitalo pakankamumas	%	11,57	11,98	14,57	17,13	20,91	24,29	19,11
			Bankų sektoriaus neveiksnių paskolų lygis	%	19,94	16,55	13,62	10,98	6,48	5,50	3,80
			Kredito įstaigų paskolų portfelio metinis augimas	%	-4,87	-5,29	1,06	-1,82	-1,48	2,42	8,84
			Nefinansinių įmonių finansinis svertas	%	73,52	68,99	72,13	69,747	67,42	65,096	66,5
			Bankų sektoriaus turto grąža	%	-0,27	1,41	0,90	1,02	0,92	0,94	1,03
			Bankų sektoriaus nuosavybės grąža	%	-3,94	15,79	7,72	8,94	8,05	8,96	13,99
			Bankų sektoriaus grynoji palūkanų marža	%	1,44	1,61	1,45	1,51	1,59	1,60	1,68
			Kredito įstaigų paskolų ir rezidentų indėlių santykis	%	154,7	140,7	132,5	122,1	105,8	103,9	106,7
			Lietuvos nominaliųjų būsto kainų metinis augimas	%	1,4	5,6	-1,2	3,0	5,3	3,3	9,5
10.b. Skatinti oficialią paramą vystymuisi ir finansinius srautus, įskaitant tiesiogines užsienio investicijas, valstybėms, kuriose jų poreikis yra didžiausias, pirmiausia mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, Afrikos šalyse, mažose besivystančiose salų valstybėse ir žemyninėse besivystančiose šalyse, remiantis jų nacionaliniais planais ir programomis.	10.b.1	Bendri vystymuisi skirtų išteklių srautai pagal šalis gavėjas ir donores ir srautų tipą (pvz., oficiali parama vystymuisi, tiesioginės užsienio investicijos ir kiti srautai)	Parama vystymuisi [8]	Mln. JAV dolerių	36,7	51,7	51,6	50,4	45,9	48,1	57,6

11 tikslas.
Pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
11.6. Iki 2030 metų sumažinti vienam gyventojui tenkantį neigiamą miestų poveikį aplinkai, ypatingą dėmesį skiriant oro kokybei bei komunalinių ir kitų atliekų tvarkymui.	11.6.1	Reguliariai surenkamų ir tinkamai pašalinamų kietųjų miesto atliekų dalis, palyginti su visomis susidarančiomis kietosiomis miesto atliekomis, pagal miestus	Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos prieinamumas	%	94	98	96	97	97	98	
	11.6.2	Vidutinė metinė smulkių kietųjų dalelių (pvz., KD2,5 ir KD10) koncentracija miestuose (perskaičiuota atsižvelgiant į gyventojų skaičių)	Vidutinė metinė smulkių kietųjų dalelių koncentracija 4 miestuose (perskaičiuota atsižvelgiant į gyventojų skaičių)	Vidutinė metinė, ug/m3	27,70	24,81	21,25	23,80	22,41	19,54	23,87

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
11.b. Iki 2020 metų labai padidinti miestų ir gyvenviečių, patvirtinančių ir įgyvendinančių integruotą politiką ir planus, susijusius su įtrauktimi, veiksmingu išteklių naudojimu, migracija ir prisitaikymu prie klimato kaitos bei atsparumu gaivalinėms nelaimėms, skaičių, kurti ir įgyvendinti holistinį gaivalinių nelaimių rizikos valdymą visais lygiais remiantis Sendajaus gaivalinių nelaimių rizikos sumažinimo programa 2015–2030 metams.	11.b.2	Vietos valdžios institucijų, priėmusių ir įgyvendinančių vietines nelaimių rizikos mažinimo strategijas pagal atitinkamas nacionalines strategijas, dalis	Savivaldybių, rengiančių ir įgyvendinančių ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planus, dalis	%	–	70	100	100	100	100	100

12 tikslas.
Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
12.2. Iki 2030 metų pasiekti darnų gamtos išteklių valdymą ir veiksmingą jų naudojimą.	12.2.2	Medžiagų vidaus vartojimas: bendras, tenkantis vienam gyventojui ir palyginti su BVP	Medžiagų vidaus vartojimas	Tūkst. t	38462	41726	38283	46342	43502	43494	45030
		Medžiagų vidaus vartojimas, tenkantis vienam gyventojui	Medžiagų vidaus vartojimas, tenkantis vienam gyventojui	Tonos vienam gyventojui	12,4	13,8	12,8	15,7	14,8	15,0	15,7
		Medžiagų vidaus vartojimas palyginti su BVP	Medžiagų produktyvumas (bendrojo vidaus produkto ir medžiagų vidaus vartojimo santykis (BVP/MVV))	EUR/kg	0,73	0,75	0,87	0,76	0,84	0,86	0,86
12.5. Iki 2030 metų labai sumažinti atliekų susidarymą, taikant prevenciją, mažinimą, perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą.	12.5.1	Nacionalinis perdirbimo rodiklis, tonomis perdirbtų medžiagų	Perdirbtos komunalinės atliekos palyginti su susidariusiomis komunalinėmis atliekomis	%	4,95	19,94	23,46	27,81	30,47	33,08	48,03
			Perdirbta komunalinių atliekų	Tūkst. t	62	267	312	356	387	431	611

13 tikslas.
Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
13.2. Įtraukti klimato kaitos priemones į	13.2.1	Apie kompleksinės politikos krypties,	Nacionalinė klimato kaitos valdymo	Taip / ne	–	–	–	Taip	Taip	Taip	Taip

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
nacionalinę politiką, strategijas ir planavimą.		strategijos ir (arba) plano, didinančio jų gebėjimą prisitaikyti prie neigiamų klimato kaitos pasekmių, didinti atsparumą klimato kaitos pokyčiams ir mažinti į aplinką išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį taip, kad nekiltų pavojus maisto gamybos pajėgumui (įskaitant nacionalinius prisitaikymo prie klimato kaitos planus, nacionalinį indėlį, nacionalinius pranešimus, kas dvejus metus skelbiamas atnaujinamas ataskaitas ir kt.), sukūrimą arba įdiegimą pranešusių šalių skaičius	politikos strategija ir Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinės veiklos planas							
13.a. Įgyvendinti išsivysčiusių valstybių – Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių – įsipareigojimą pasiekti tikslą bendrai iš visų šaltinių sukaupti 100 mlrd. JAV dolerių per metus iki 2020 metų, kad būtų galima patenkinti besivystančių šalių poreikius svarbių klimato kaitos poveikio mažinimo veiksmų ir įgyvendinimo skaidrumo požiūriu ir kuo greičiau užtikrinti visapusišką Žaliojo klimato fondo veikimą jį kapitalizuojant.	13.a.1	2020–2025 m. per metus mobilizuota JAV dolerių suma pagal 100 mlrd. dolerių įsipareigojimą	Bendras Lietuvos teikiamas finansavimas besivystančioms šalims klimato kaitos srityje	Tūkst. EUR	–	89,5	29,0	114,6	279,1	547,4	336,5

14 tikslas.
Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
14.3. Kuo labiau sumažinti ir spręsti vandenynų rūgštėjimo poveikio problemą, įskaitant ir glaudesnį mokslinį bendradarbiavimą visais lygiais.	14.3.1	Vidutinis jūros vandens rūgštingumas (pH), matuojamas nustatytose reprezentatyvių mėginių ėmimo stotyse	Vidutinis jūros vandens rūgštingumas	pH	8,34	8,28	8,15	8,48	8,36	8,07	8,21
14.5. Iki 2020 metų išsaugoti bent 10 proc. pakrantės ir jūros zonų vadovaujantis nacionaliniais ir tarptautiniais įstatymais ir geriausia turima moksline informacija.	14.5.1	Saugomų jūros zonų dalis	Saugomų jūros zonų dalis	%	16,1	16,1	16,1	16,1	16,1	16,1	16,1

15 tikslas.
Saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi bei sustabdyti biologinės įvairovės praradimą

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
15.1. Iki 2020 metų užtikrinti sausumos ir vidaus gėlo vandens ekosistemų ir jų paslaugų, pirmiausia miškų, pelkių, kalnų ir sausumų, išsaugojimą, atkūrimą ir tausų naudojimą laikantis tarptautinėse sutartyse nustatytų įsipareigojimų.	15.1.1	Miškų plotas, palyginti su visu žemės plotu	Miškingumas (angl. FAO skaičiavimo metodu)	%	34,46	34,62	34,67	34,69	34,73	34,79	34,91
	15.1.2	Sausumos ir gėlo vandens biologinei įvairovei svarbių objektų, priklausančių saugomoms teritorijoms, dalis pagal ekosistemos tipą	Saugomų gamtos teritorijų plotas, palyginti su šalies plotu	%	15,6	15,6	15,6	15,7	17,5	17,6	17,6
15.2. Iki 2020 metų skatinti visų rūšių miškų darnaus valdymo įgyvendinimą, stabdyti miškų kirtimą, atkurti išnykusius miškus ir labai padidinti miškų želdinimą pasauliniu lygiu.	15.2.1	Pažanga darnaus miškų valdymo srityje	Įveistų naujų miškų plotas	ha	3756	4710	4662	2940	3557	2572	1943
			III–IV grupių miškuose iškertamo žalių medžių stiebų tūrio ir jų grynojo prieaugio santykis	%	–	–	–	–	–	64	64
			Miškininkystės ir medienos ruošos dalis bendrojoje pridėtinėje vertėje	%	0,55	0,58	0,46	0,55	0,61	0,47	
			Vienam gyventojui tenkantis miško žemės plotas	ha	0,65	0,67	0,68	0,73	0,74	0,75	0,76
15.5. Imtis skubių ir reikšmingų veiksmų, siekiant sumažinti gamtos buveinių būklės blogėjimą, sustabdyti biologinės įvairovės praradimą ir iki 2020 metų apsaugoti nykstančias rūšis ir užkirsti kelią jų išnykimui.	15.5.1	Raudonosios knygos indeksas[9]	Raudonosios knygos indeksas[9]	–	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99	

16 tikslas.
Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
16.1. Labai sumažinti visų formų smurtą ir jo sukeltų mirčių skaičių visame pasaulyje.	16.1.1	Tyčinių žmogžudysčių aukų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, pagal lytį ir amžių	Užregistruotų asmenų, nukentėjusių nuo nužudymų, skaičius	Asmenys	219	211	202	198	159	172	143
			0–17 metų amžiaus asmenys (vaikai)	Asmenys	16	15	13	5	10	8	15
			18 metų ir vyresnio amžiaus asmenys (suaugusieji)	Asmenys	203	196	189	193	149	164	128

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
			vyrai	Asmenys	144	145	149	138	106	123	102
			moterys	Asmenys	75	66	53	60	53	49	41
			Užregistruotų asmenų, nukentėjusių nuo nužudymų, skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų	Teko 100 tūkst. gyventojų	7,07	6,97	6,76	6,69	5,42	5,92	4.98
16.3 Skatinti pagarbą teisinei valstybei nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu ir užtikrinti visiems vienodą teisę reikalauti teisingumo.	16.3.2	Suimtų laikomų, bet dar nenuteistų, asmenų dalis, palyginti su bendru kalinių skaičiumi	Suimtų laikomų, bet dar nenuteistų, asmenų dalis, palyginti su bendru kalinių skaičiumi	%	13,1	13,6	12,1	12,1	10,1	9,7	8,8
16.5. Labai sumažinti visų formų korupciją ir kyšininkavimą.	16.5.1	Gyventojų, per paskutinius 12 mėn. bent kartą bendravusių su valstybės pareigūnu ir davusių jam kyšį arba jo paprašytų duoti kyšį, dalis	Gyventojų, per paskutinius 12 mėn. davusių kyšį, dalis [10]	%	–	22	–	–	24	16 [11]	
	16.5.2	Įmonių, per paskutinius 12 mėn. bent kartą bendravusių su valstybės pareigūnu ir davusių jam kyšį arba jo paprašytų duoti kyšį, dalis	Įmonių, per paskutinius 12 mėn. davusių kyšį, dalis [10]	%	–	17	–	–	6	5 [11]	
16.6. Kurti veiksmingas, atsakingas ir skaidrias institucijas visais lygiais.	16.6.1	Pirminės valdžios sektoriaus išlaidos, palyginti su anksčiau patvirtintu biudžetu, pagal sektorius (arba pagal biudžeto straipsnių kodus ir pan.)	Valstybės biudžeto išlaidų plano vykdymas pagal funkcijas	%	93,5	94,9	94,5	95,1	94,7	97,0	
			Bendroms valstybės paslaugoms	%	100,6	96,7	93,9	93,8	91,2	94,9	
			Gynybai	%	99,4	98,2	102,3	99,2	100,0	100,0	
			Viešajai tvarkai ir visuomenės apsaugai	%	92,5	96,8	92,7	90,6	92,2	87,8	
			Ekonomikai	%	88,7	88,6	88,1	91,9	89,7	93,3	
			Aplinkos apsaugai	%	104,5	77,2	100,7	91,2	118,4	105,8	
			Būstui ir komunaliniam ūkiui	%	45,1	66,3	88,4	55,8	257,7	224,4	
			Sveikatos apsaugai	%	95,2	106,0	97,3	97,1	93,9	97,3	
			Poilsiui, kultūrai ir religijai	%	101,9	102,4	98,6	98,1	97,2	95,3	
			Švietimui	%	78,4	102,0	99,8	100,5	100,6	100,5	
			Socialinei apsaugai	%	96,1	93,7	96,3	98,3	96,6	97,7	
	16.6.2	Gyventojų, patenkintų savo paskutine patirtimi naudojantis viešosiomis paslaugomis, dalis	Gyventojų, patenkintų viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis, dalis	%	83	85	85	82	84	84	83
16.7. Užtikrinti atsakomųjų, įtraukių, pagrįstų visų dalyvavimu ir atstovaujamųjų sprendimų priėmimą visais lygiais.	16.7.1	Užimtų pareigybių valstybės institucijose (šalies ir vietos įstatymų leidžiamuosiuose organuose, valstybės tarnyboje, teismų sistemoje) dalis pagal darbuotojų lytį, amžių, neįgalumo statusą ir gyventojų grupes, palyginti su nacionaliniu pasiskirstymu	Asmenų, turinčių valstybės tarnautojo statusą (neįskaitant statutinių) skaičius pagal lytį ir amžiaus grupes								
			Iš viso	Asmenys	29283	28796	29131	29696	30056	30158	30202
			vyrų	Asmenys	7411	7175	7129	7220	7186	7068	7003
			moterų	Asmenys	21872	21621	22002	22476	22870	23090	23199
			pagal amžiaus grupes								
			29 ir jaunesni	Asmenys	4240	3831	3575	3289	3108	2910	2657
			30–54	Asmenys	19227	19136	19292	19567	19572	19588	19786
			55–64	Asmenys	5544	5577	5981	6505	6958	7253	7338

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
			65 ir vyresni	Asmenys	272	252	283	335	418	407	421
16.9. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi žmonės turėtų teisėtus asmens tapatybės dokumentus, įskaitant gimimo liudijimą.	16.9.1	Vaikų iki 5 metų amžiaus, kurių gimimas buvo įregistruotas civilinės valdžios institucijos, dalis pagal amžių	Vaikų iki 5 metų amžiaus, kurių gimimas buvo įregistruotas civilinės valdžios institucijos, dalis	%	100	100	100	100	100	100	100
16.a. Stiprinti atitinkamas nacionalines institucijas, įskaitant ir tarptautinį bendradarbiavimą, kurių paskirtis plėtoti gebėjimus visais lygiais, ypač besivystančiose šalyse, siekiant užkirsti kelią smurtui ir kovoti su terorizmu bei nusikalstamumu.	16.a.1	Nepriklausomų nacionalinių žmogaus teisių apsaugos institucijų, atitinkančių Paryžiaus principus, egzistavimas	Nepriklausomų nacionalinių žmogaus teisių apsaugos institucijų, atitinkančių Paryžiaus principus, egzistavimas	Taip / ne	–	–	–	–	–	–	Taip (2017)

17 tikslas.
Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
17.1. Stiprinti šalies vidaus išteklių sutelkimą, įskaitant ir tarptautinės paramos teikimą besivystančioms šalims, siekiant pagerinti šalies vidaus gebėjimus surinkti mokesčius ir kitas valstybės biudžeto pajamas.	17.1.1	Bendros valdžios sektoriaus pajamos, palygint su BVP, pagal šaltinius	Bendros valdžios sektoriaus pajamos, palyginti su BVP	%	35,4	33,5	33,0	32,9	34,0	34,6	34,5
			pagal šaltinius:								
			Mokesčiai	%	16,5	16,0	16,0	16,0	16,2	17,0	17,4
			Socialinės įmokos	%	12,1	11,5	11,2	11,1	11,4	11,9	12,5
			Turto pajamos	%	0,7	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4	0,5
			Kitos pajamos	%	6,1	5,6	5,2	5,4	6,0	5,3	4,1
17.2. Išsivysčiusios šalys turėtų galutinai įvykdyti savo oficialius paramos vystymuisi įsipareigojimus, įskaitant daugelio išsivysčiusių šalių įsipareigojimą pasiekti, kad 0,7 proc. nuo bendrųjų nacionalinių pajamų būtų skiriama oficialiai paramai vystymuisi (OPV/BNP) besivystančioms šalims, o 0,15–0,20 proc. OPV/BNP – mažiausiai išsivysčiusioms šalims; OPV teikėjai skatinami apsvarstyti galimybę nustatyti bent 0,20 proc. OPV/BNP mažiausiai išsivysčiusioms šalims tikslą.	17.2.1	EBPO Paramos vystymuisi komiteto narių donorių oficialios paramos vystymuisi santykis su bendrosiomis nacionalinėmis pajamomis: bendra oficiali parama vystymuisi ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims	Oficialiosios paramos vystymuisi santykis su bendrosiomis nacionalinėmis pajamomis	%	0,1	0,12	0,13	0,11	0,10	0,12	0,14
17.3. Sutelkti papildomus finansinius išteklius, skirtus besivystančioms šalims, iš daugelio	17.3.2	Piniginių perlaidų suma (JAV doleriais), palyginti su BVP	Piniginių perlaidų suma (EUR), palyginti su BVP	%	4,5	4,5	3,5	4,4	4,4	3,3	3,0

Uždaviniai	Kodas	JT rodikliai	Šalies rodikliai	Matavimo vienetai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
šaltinių.											
17.6. Stiprinti šiaurės–pietų ir pietų–pietų krypčių bei trišalį regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą ir galimybę naudotis mokslo, technologijų ir naujovių teikiamais laimėjimais, didinti dalijimąsi žiniomis tarpusavyje suderintomis sąlygomis, įskaitant geresnį esamų mechanizmų koordinavimą, pirmiausia Jungtinių Tautų lygiu, ir pasitelkiant pasaulinį technologijų perdavimo palengvinimo mechanizmą.	17.6.2	Fiksuotojo plačiajuosčio interneto ryšio abonentų skaičius, tenkantis 100 gyventojų, pagal greitį	Fiksuotojo plačiajuosčio interneto ryšio abonentų skaičius, tenkantis 100 gyventojų	100 gyventojų teko	28,8	32,9	35,5	38,5	43,0	41,1	44,7
			pagal greitį:								
			iki 2 Mb/s	%	17,3	10,7	8,5	4,8	3,2	2,1	1,4
			nuo 2 Mb/s iki 10 Mb/s	%	40,8	37,5	34,4	24,8	24,4	21,7	19,8
			nuo 10 Mb/s iki 30 Mb/s	%	12,8	11,8	10,4	19	15,6	16,1	15,9
			nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s	%	21,0	30,6	36,6	41	44,6	42,4	36,0
			daugiau nei 100 Mb/s	%	8,1	9,4	10,1	10,5	12,2	17,7	26,8
17.8. Užtikrinti visapusį technologijų banko ir mokslo, technologijų ir naujovių kūrimo gebėjimų stiprinimo mechanizmą, skirtą mažiausiai išsivysčiusioms šalims, iki 2017 metų ir plėsti daugybę galimybių teikiančių technologijų, visų pirma informacinių ir ryšių technologijų, taikymą.	17.8.1	Gyventojų, naudojančių internetą, dalis	Gyventojų, naudojančių internetą, dalis	%	59,8	62,5	66,2	68,5	72,1	71,4	74,4
17.13. Didinti pasaulinį makroekonomikos stabilumą, įskaitant taip pat politikos koordinavimą ir politikos nuoseklumą.	17.13.1	Makroekonominių rodiklių rinkinys	Makroekonominių rodiklių rinkinys:								
			Bendrojo vidaus produkto pokyčiai	%	1,6	6,0	3,8	3,5	3,5	2,0	2,3
			Bendrasis vidaus produktas, tenkantis 1 gyventojui, to meto kainomis	EUR/gyv.	9049	10328	11162	11820	12471	12884	13482
			Einamosios sąskaitos balansas, palyginti su BVP	%	-0,3	-3,9	-1,4	0,8	3,2	-2,8	-1,1
			Valdžios sektoriaus deficitas (–), / perteklius (+), palyginti su BVP	%	-6,9	-8,9	-3,1	-2,6	-0,6	-0,2	0,3
			Valdžios sektoriaus bendroji skola, palyginti su BVP	%	36,2	37,2	39,8	38,8	40,5	42,6	40,1
			Metinė infliacija	%	3,8	3,4	2,8	0,4	-0,3	-0,1	1,7
			Nedarbo lygis	%	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9

[1] Tarptautinio penkiolikamečių tyrimo duomenimis.

[2] Tarptautinio matematikos ir gamtos mokslų gebėjimų tyrimo duomenimis.

[3] Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo duomenimis.

[4] 6 m. amžiaus vaikai, ugdomi pagal priešmokyklinio ugdymo programą atitinkamais mokslo metais (2011–2012 m. m., 2012–2013 m. m., 2013–2014 m. m., 2014–2015 m. m., 2015–2016 m. m., 2016–2017 m. m.).

[5] Rodiklis, išreiškiamas 25–64 metų amžiaus gyventojų, per keturias savaites dalyvavusių formaliame arba neformaliame mokyme, ir to paties amžiaus visų gyventojų santykiu.

[6] Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė.

[7] Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų 2015 m. tyrimo duomenimis.

[8] Pateikti tik oficialios paramos vystymuisi duomenys.

[9] Įvertis, Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė.

[10] Sociologinio tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenimis.

[11] 2016 m.